

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Nr ewid. 216/1999/P/1998/112/DSP

**Informacja o wynikach
kontroli przekształceń
własnościowych w
przemyśle piwowarskim**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Tematyka, badany

okres, czas prze-pro-wadzenia kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w II półroczu 1998 r. z własnej inicjatywy kontrolę przekształceń własnościowych przedsiębiorstw oraz spółek przemysłu piwowarskiego i chmielarskiego.
Zasadnicza tematyka kontroli obejmowała :

- a) opracowanie programu przekształceń własnościowych sektora piwowarskiego,
 - b) zakres i tempo przekształceń własnościowych,
 - c) zabezpieczenie przez Ministra Przekształceń Własnościowych/Ministra Skarbu Państwa oraz wojewodów ochrony interesów Skarbu Państwa w realizowanych procesach prywatyzacji,
 - d) działania Ministra Przekształceń Własnościowych/Ministra Skarbu Państwa oraz prywatyzowanych przedsiębiorstw w procesie nieodpłatnego lub preferencyjnego udostępniania akcji/udziałów osobom uprawnionym (pracownikom oraz rolnikom),
 - e) wpływ prywatyzacji na działalność i kondycję przedsiębiorstw,
 - f) skutki prywatyzacji sektora dla budżetu państwa,
 - g) wywiązywanie się przedsiębiorstw sektora piwowarskiego ze zobowiązań finansowych na rzecz państwa.
- Kontrolą objęto okres od 1991 r. do końca pierwszego półrocza 1998 r.

Cel i zakres kontroli

Celem kontroli była ocena procesu prywatyzacji przedsiębiorstw i spółek sektora piwowarskiego, w tym efektów tych zmian własnościowych oraz ich wpływu na kondycję finansową prywatyzowanych podmiotów.

Jednostki kontrolowane

Badaniami kontrolnymi objęto: Ministerstwo Skarbu Państwa, 6 urzędów wojewódzkich, 2 urzędy gminne, 1 oddział terenowy Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz 18 sprywatyzowanych przedsiębiorstw, w tym jedno branży chmielarskiej. (Wykaz jednostek skontrolowanych stanowi załącznik nr 1 do niniejszej informacji).

Uczestnicy kontroli

Jednostką koordynującą badania kontrolne był Departament Skarbu Państwa i Prywatyzacji. W kontroli uczestniczył także Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej oraz 12 delegatur NIK.

Źródła informacji oraz ocen i uwag

Poza wynikami kontroli w jednostkach wymienionych w załączniku nr 1 w niniejszej informacji wykorzystano także oceny i uwagi przedstawione przez NIK w ramach niżej wymienionych tematów kontroli:

- przekształcenia własnościowe w gospodarce narodowej w 1996 r.,
- prawidłowość prywatyzacji Zakładów Piwowarskich w Szczecinie,
- funkcjonowanie „Elbrewery Company LTD Sp. z o.o. ze szczególnym uwzględnieniem rozliczeń finansowych z budżetem państwa,
- funkcjonowanie „Hevelius Brewing Company” Ltd Sp. z o.o. ze szczególnym uwzględnieniem rozliczeń finansowych z budżetem państwa,

- prywatyzacja Zakładów Piwowarskich w Żywcu SA.

Poza wynikami kontroli, wykorzystane zostały w niniejszej informacji opracowania dotyczące branży piwowarskiej i chmielarskiej:

- Sytuacja w Polskim Chmielarstwie¹,
- Przyczyny, skutki i możliwości naprawy sytuacji w Polskim Chmielarstwie²,
- Przekształcenia własnościowe w branży piwowarskiej oraz sytuacja w uprawach i zagospodarowaniu chmielu³,
- „Charakterystyka produkcji surowca chmielowego w kraju” i „Kilka uwag o sytuacji na krajowym rynku chmielarskim”⁴,
- Sektor Piwowarski w Polsce,⁵
- Raport Piwny⁶.

2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności.

1. Trwający 7 lat proces prywatyzacji przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej, doprowadził do sprywatyzowania 27 podmiotów, z tego: 10 przedsiębiorstw oddano w leasing spółkom pracowniczym, akcje 2 spółek sprzedano w ofercie publicznej, akcje/udziały 9 spółek sprzedano inwestorom strategicznym w wyniku rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia, akcje 3 spółek wniesiono do NFI, mienie 2 przedsiębiorstw sprzedano inwestorowi branżowemu oraz 1 przedsiębiorstwo wniesiono do spółki zawiązanej z udziałem 13 zakładów piwowarskich, plantatorów i pracowników.
Przychody Skarbu Państwa ze sprzedaży akcji/udziałów prywatyzowanych spółek oraz mienia przedsiębiorstw wyniosły 465.628,5 tys. zł, przy poniesionych kosztach w kwocie 7.143,5 tys. zł, stanowiących 1,53% przychodów. MSP podjęło stosowne działania w celu wyegzekwowania zaległości powstałych we wpłatach rat kapitałowych, opłat dodatkowych i odsetek ustawowych z tytułu leasingu 5 przedsiębiorstw.
- 1.1. Zróżnicowana była efektywność poszczególnych projektów prywatyzacyjnych, mierzona trzema wskaźnikami, a mianowicie: wartością spółki (wg. ceny sprzedaży akcji/udziałów) do jej wartości księgowej oraz do ilości sprzedanego piwa w roku prywatyzacji, a także wartości zobowiązań inwestycyjnych w odniesieniu do wartości aktywów netto, odpowiadających zakupionym pakietom akcji/udziałów.
Najlepsze efekty osiągnięto przy prywatyzacji z udziałem inwestorów branżowych, a także spółek wprowadzonych na Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie. Najkorzystniej sprywatyzowane zostały Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA i ZP „Żywiec” SA, zaś najmniej korzystnie: ZP „Głubczyce” SA, ZP „Leżajsk” SA oraz Browary Warmińsko-Mazurskie Sp. z o.o. (str. 41-44)
- 1.2. Wyniki ekonomiczne uzyskane w latach 1994-1998 przez 17 skontrolowanych spółek w zakresie ich przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, zysku oraz sumy podatków związanych z obrotem i dochodem (w warunkach cen z 1998 r.), wykazywały dynamiczny wzrost, za wyjątkiem lat 1995-1996, w których odnotowano spadek zysku. W porównaniu do wyników ekonomicznych przemysłu artykułów spożywczych i napojów, w latach 1994-1998 następowała stała poprawa relacji przychodów przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej, a także zysku netto, z wyjątkiem lat 1995-1996 (str. 52-56).
W wyniku prywatyzacji i późniejszych procesów zachodzących w branży piwowarskiej, powstały warunki do zwiększenia konkurencyjności polskich browarów poprzez:

¹ Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, B. Wijatyk W-wa 1998 r.

² Instytut Uprawy Nwożenia i Gleboznawstwa w Puławach, J. Dwornikiewicz, maj 1998 r.

³ Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, kwiecień 1998 r.

⁴ 2 opracowania K. Baranowskiego z Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego.

⁵ Sankt Annae Bank A/S dla MPW, listopad 1991 r.

⁶ Instytut Badania Opinii i Rynku „Pentor”, listopad 1992 r.

- dopływ środków w drodze podwyższania kapitałów akcyjnych i udziałowych oraz inwestycji w spółkach prywatyzowanych przy udziale branżowych inwestorów strategicznych (str. 44-47),
 - wykreowanie znacznej grupy drobnych inwestorów o stosunkowo silnej pozycji w branży dzięki oddaniu mienia 10 przedsiębiorstw do odpłatnego korzystania spółkom pracowniczym oraz preferencyjnej sprzedaży i nieodpłatnemu udostępnieniu akcji/udziałów (str. 37-39, 47-51 i 60),
 - konsolidację kapitału, która doprowadziła do wyodrębnienia się konkurujących ze sobą grup międzynarodowych inwestorów branżowych (str. 56-60).
- 1.3.** Realizacja zobowiązań inwestycyjnych, w tym dotyczących podwyższenia kapitału, przebiegała na ogół prawidłowo, z wyjątkiem Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o., w których zobowiązania umowne nie zostały wykonane oraz Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA, Browarów „Warka” Sp. z o.o., Bosman Browar Szczecin SA i ZP „Leżajsk” SA, w których stwierdzono nieterminową ich realizację (str. 27, 31-32 i 33-36).
- Według stanu na 30 czerwca 1998 r., w 11 spośród 13 przedsiębiorstw i spółek, w których określono takie zobowiązania, zainwestowano ogółem 976.637,2 tys. zł, co stanowiło 93,1% łącznych zobowiązań umownych, wynoszących 1.048.846 tys. zł. Zobowiązania inwestycyjne wykonało w pełni 5 inwestorów, w tym w przypadku spółek: Browary „Warka” Sp. z o.o. i „Bosman” Browar Szczecin SA, jakkolwiek wystąpiły nieprawidłowości dotyczące m.in. terminowości realizacji umów w tym zakresie, przekroczono je o ok. 50%. W 5 spółkach, w których nie upłynął okres wykonania zobowiązań, zaawansowanie nakładów inwestycyjnych wynosiło od 29,6% do 81,8% (str. 44-47).
- 1.4.** Na koniec czerwca 1998 r. w przedsiębiorstwach i spółkach piwowarskich, objętych procesem prywatyzacji, zatrudnionych było łącznie ok. 14,5 tys. pracowników, co oznaczało wzrost o ok. 1,0 tys. osób w porównaniu do 1991 r. Nie stwierdzono naruszenia zobowiązań inwestorów, zawartych w 9 spośród 26 umów prywatyzacyjnych, w zakresie utrzymania zatrudnienia na poziomie nie mniejszym od stanu z dnia podpisania umów. Brak takich gwarancji w pozostałych 17 umowach prywatyzacyjnych nie wpłynął na zmianę stanu zatrudnienia w przedsiębiorstwach branży piwowarskiej, z wyjątkiem Browarów Karkonoskich SA i Browarów Zachodnich „Lubusz” SA, w których stan zatrudnienia na koniec czerwca 1998 r. zbliżył się do 1/3 poziomu sprzed prywatyzacji. Zmniejszenie zatrudnienia w kolejnych 2 spółkach (ZP „Żywiec” SA i „Lech” Browary Wielkopolski SA) spowodowane było zmianami organizacyjnymi, polegającymi głównie na wyłączaniu ze struktur spółek, zależnych dotąd jednostek organizacyjnych (str. 51-52).
- 2.** Pomimo przedstawionych wyżej efektów, wynikających ze zmian własnościowych, nie w pełni zostały osiągnięte strategiczne cele prywatyzacji przedsiębiorstw i spółek sektora piwowarskiego, polegające na uzyskaniu przychodów budżetowych na poziomie odpowiadającym realnej wartości zbywanego mienia Skarbu Państwa, z uwzględnieniem pozycji rynkowej prywatyzowanych podmiotów, a także na zapewnieniu równomiernego ich rozwoju. Prywatyzacji tej nie wykorzystano także do wzmocnienia pozycji części sektora rolnictwa, zależnego od produkcji piwa, co może skutkować jego niezdolnością do konkurowania z odpowiednią branżą rolnictwa Unii Europejskiej.
- 2.1.** Niekorzystny wpływ na efekty prywatyzacji branży piwowarskiej wywarła niedostateczna preferencja (ze strony MPW/MSP) sprzedaży akcji/udziałów browarów inwestorom branżowym, przy równoczesnej współpracy z inwestorami finansowymi o niskiej, możliwej do przewidzenia, wiarygodności finansowej. Nieprawidłowości stwierdzone w przypadku prywatyzacji pośredniej przy udziale głównie inwestorów finansowych polegały w szczególności na zaniżeniu ceny akcji i udziałów prywatyzowanych spółek, nieskutecznym egzekwowaniu zobowiązań inwestorów i dochodzeniu kar umownych, a także wprowadzeniu do umowy nieprecyzyjnych postanowień, w wyniku których nabywca akcji ZP „Leżajsk” SA zaangażował środki na niekorzystny dla Spółki zakup akcji SZPC „Hanka”, zamiast przeznaczyć je na finansowanie niezbędnych inwestycji.
- W przypadku sprzedaży udziałów Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o. w Olsztynie oraz akcji: ZP „Leżajsk” SA, Koszalińskich ZP „BROK” SA, ZP „Głubczyce” SA i „Bosman” Browar Szczecin SA, Skarb Państwa uzyskał - zdaniem Izby - zbyt niską cenę. Przychody ze sprzedaży akcji/udziałów ww. 5 spółek wyniosły łącznie (wg cen bieżących) 20.782 tys. zł i były niższe o 27.741,2 tys. zł (o 57,2%) od odpowiadającej tym pakietom wartości księgowej tych podmiotów. Wartość sprzedaży ww. akcji/udziałów wg cen z 1998 r., wynosząca łącznie 30.260 tys. zł, była o 55.010 tys. zł (o 64,5%) niższa od wyceny dokonanej przez rynek w 1991 r., w wyniku pierwszej prywatyzacji spółki piwowarskiej (ZP „Żywiec” SA) w drodze oferty publicznej (str. 24-36 i 42-44).
 - Nieprawidłowości w realizacji umów prywatyzacyjnych, ujawnione przez Izbę na łączną kwotę 26.338,7 tys. zł, dotyczyły głównie nieskutecznego egzekwowania zobowiązań inwestorów i

dochodzenia kar umownych oraz przyznania nienależnych świadczeń Powstałe z tego tytułu uszczuplenia w dochodach Skarbu Państwa Izba szacuje na kwotę ponad 17.144 tys. zł (str. 65-67).

- 2.2.** Prywatyzując browary nie zadbano o interesy producentów zaopatrujących je w surowce roślinne do produkcji, tj. plantatorów chmielu i jęczmienia. Wychodząc z założenia iż istniejąca podaż surowców nie stwarza barier dla rozwoju branży, w umowach prywatyzacyjnych nie zabezpieczono interesów rolników np. poprzez zobowiązania do inwestycji w przerób chmielu oraz zobowiązania do krajowego zaopatrzenia w surowce.

Zakładom Chmielarskim w Lublinie, wniesionym jako aport Skarbu Państwa do spółki „Chmiel Polski” SA w Lublinie z udziałem 13 krajowych browarów oraz ponad 800 plantatorów chmielu, nie stworzono warunków do sprostania konkurencji. Niepodejmowanie przez inwestorów odpowiednich działań inwestycyjno-restrukturyzacyjnych w spółce „Chmiel Polski” SA może być przyczyną jej upadłości (str. 14-18).

- 2.3.** Wydłużenie w czasie procesów prywatyzacji przedsiębiorstw i spółek sektora piwowarskiego, odbiło się niekorzystnie na wynikach spółek działających w obliczu coraz to silniejszej konkurencji ze strony podmiotów wcześniej sprywatyzowanych. Konsekwencją tego było ogólnie coraz mniejsze zainteresowanie potencjalnych inwestorów prywatyzacją tych podmiotów.

Niepowodzeniem zakończyła się próba sprywatyzowania przez Ministra SP Browarów Górnośląskich SA w Zabrze, a przewlekłość przebiegu procesu prywatyzacji przyczyniła się do upadłości Spółki, ogłoszonej 10 marca 1999 r. przez Sąd Rejonowy w Katowicach. Niepowodzeniem zakończyły się ponadto próby prywatyzacji: Browaru w Grybowie - prowadzonej przez Gminę oraz Browaru w Czarnkowie - prowadzonej przez Terenowy Oddział Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (str. 22-24).

- 3.** W większości przypadków sprawnie przeprowadzono proces nieodpłatnego udostępnienia pracownikom akcji 8 spółek oraz sprzedaży akcji na warunkach preferencyjnych w kolejnych 8 spółkach. Rolnikom udostępniono nieodpłatnie akcje 5 spółek oraz umożliwiono preferencyjny zakup w 3 spółkach. Zwraca uwagę duże zróżnicowanie wartości nieodpłatnie udostępnionych akcji 4 spółek pracownikom i rolnikom. W 3 spółkach (ZP „Leżajsk” SA, Browary Dolnośląskie „Piaś” SA oraz ZP „Głubczyce” SA) przeciętna wartość udostępnionych akcji, przypadająca na jednego rolnika była wyższa kolejno: 27-krotnie, ponad 8-krotnie i blisko 3,5-krotnie od wartości akcji przypadających na jednego pracownika. Odwrotna sytuacja wystąpiła w Spółce PEPEES SA, w której średnia wartość udostępnionych nieodpłatnie akcji, przypadająca na 1 pracownika była 2,8-krotnie wyższa od wartości akcji otrzymanych przez rolnika.

Nieprawidłowości w procesie udostępniania akcji/udziałów pracownikom i rolnikom oraz sprzedaży preferencyjnej polegały na:

- zawyżeniu o kwotę 190.226,44 zł wartości akcji Lech Browary Wielkopolski SA, udostępnionych pracownikom i rolnikom na warunkach preferencyjnych,
- pozbawieniu uprawnionych rolników możliwości objęcia należnych im akcji/udziałów 3 spółek, (str. 48-51)

- 4.** NIK ujawniła, iż nabywcy akcji ZP „Leżajsk” SA, tj. 3 osoby fizyczne i 3 podmioty gospodarcze, wnosili je później jako aport do tworzonych przez siebie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością po wartości od 4,3 do 6,8-krotnie wyższej od ceny ich nabycia. Zawyżanie wartości aportu wnoszonego do tych spółek w postaci „przewartościowanych” akcji lub też innych wkładów niepieniężnych może prowadzić do sytuacji niekorzystnych dla Skarbu Państwa. Tego typu działania stwarzają możliwości sztucznego, nieuzasadnionego generowania przez podmioty gospodarcze strat księgowych i unikania płacenia podatku dochodowego od osób prawnych w przyszłych okresach. (str. 25-26)

3. Wnioski.

Wyniki niniejszej kontroli wskazują, zdaniem Izby, na potrzebę podjęcia skutecznych działań, w tym legislacyjnych, zmierzających m.in. do:

- formułowania - przed rozpoczęciem procesu przekształceń własnościowych w sektorach gospodarki narodowej - celów strategicznych, które winny stanowić podstawę podejmowanych poszczególnych decyzji prywatyzacyjnych,
- wprowadzenia odpowiednich rozwiązań systemowych, zabezpieczających budżet państwa przed utratą wpływów podatku dochodowego wskutek sztucznego generowania strat przez podmioty gospodarcze, w wyniku zawyżania wartości aportów wnoszonych do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,
- egzekwowania należności Skarbu Państwa wynikających z umów prywatyzacyjnych oraz zobowiązań podatkowych, a także przestrzeganie zasad stosowania odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych,
- zamieszczania w umowach leasingowych zobowiązań inwestycyjnych na rzecz spółek,

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Stan prawny

Podstawowym aktem prawnym regulującym procedury, metody i sposoby przekształceń własnościowych podmiotów państwowych była ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych⁷ (zwana dalej ustawą o p.p.p.), która została uchylona z dniem 8 kwietnia 1997 r. przez ustawę z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych⁸, (zwana dalej ustawą o komercjalizacji).

Zbywanie akcji⁹ należących do Skarbu Państwa w spółkach powstałych w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego, jeżeli Skarb Państwa był jedynym akcjonariuszem, następowało na zasadach Kodeksu handlowego, o ile inaczej nie stanowiły przepisy 3 rozdziału ustawy o p.p.p. (art. 18 ust. 1 ustawy o p.p.p.).

Akcje należące do Skarbu Państwa były zbywane:

- w drodze przetargu (art. 23 ust. 1 pkt. 1 ustawy o p.p.p.)
- na podstawie oferty ogłoszonej publicznie (art. 23 ust. 1 pkt. 2 ustawy o p.p.p.)
- w wyniku rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia (art. 23 ust. 1 pkt. 3 ustawy o p.p.p.).

Przed udostępnieniem akcji osobom trzecim Minister PW postanawiał o przeprowadzeniu analizy celem ustalenia stanu prawnego majątku przedsiębiorstwa spółki, ze szczególnym uwzględnieniem roszczeń osób trzecich do tego majątku oraz analizy ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa spółki, celem ustalenia jego wartości oraz potrzeby wprowadzenia zmian organizacyjnych, ekonomicznych lub technicznych.. Sposób przeprowadzenia analiz Minister PW określił w rozporządzeniu z dnia 20 listopada 1990 r. w sprawie przeprowadzania analiz prawnych i ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstwa spółki, ich finansowania oraz kwalifikacji wymaganych od osób dokonujących analiz¹⁰.

Minister Skarbu Państwa mógł odstąpić od przeprowadzenia ww. analiz, jeżeli wycena wartości przedsiębiorstwa została dokonana przed przekształceniem, a udostępnienie akcji miało nastąpić bezpośrednio po przekształceniu.

⁷ Dz. U. Nr 51, poz. 298 i Nr 85, poz. 498, z 1991 r. Nr 60, poz. 253 i Nr 111, poz. 480, z 1994 r. Nr 121, poz. 591 i Nr 133, poz. 685 oraz z 1996 r. Nr 90, poz. 405 i Nr 106, poz. 496. - ob. do 7 kwietnia 1997 r.

⁸ Dz. U. Nr 118, poz. 561 zm. Nr 156, poz. 775; z 1997 r. Nr 32, poz. 184 ; Nr 98, poz. 603; Nr 106, poz. 673; Nr 121, poz. 770; Nr. 137, poz. 926; Nr 141, poz. 945; z 1998 r. Nr 106, poz. 668; z 1999 r. Nr 40, poz. 400

⁹ Przez spółkę, statut, akcje, kapitał akcyjny, akcjonariuszy, walne zgromadzenie rozumie się odpowiednio również spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, umowę lub akt założycielski, udziały, kapitał zakładowy, wspólników i zgromadzenie wspólników.

¹⁰ Dz. U. Nr 2, poz. 10.

Organ założycielski, za zgodą Ministra PW, mógł zlikwidować przedsiębiorstwo państwowe w celu:

- sprzedaży przedsiębiorstwa lub zorganizowanych części mienia przedsiębiorstwa (art. 37 ust. 1 pkt. 1 ustawy o p.p.p.). Ten rodzaj sprzedaży określany był potocznie jako „szybka sprzedaż”;
- wniesienia przedsiębiorstwa lub zorganizowanych części mienia do spółki (art. 37 ust. 1 pkt. 2 ustawy o p.p.p.);
- oddania na czas oznaczony do odpłatnego korzystania przedsiębiorstwa państwowego lub zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa (art. 37 ust. 1 pkt. 3 ustawy o p.p.p.) - tzw. „leasing”.

Decyzję o likwidacji organ założycielski podejmował z własnej inicjatywy bądź na wniosek rady pracowniczej przedsiębiorstwa.

Sprzedaż przedsiębiorstwa (lub zorganizowanych części mienia przedsiębiorstwa) polegała na odpłatnym przekazaniu przez Skarb Państwa własności wszystkich składników materialnych i niematerialnych p.p. bez wyłączenia któregośkolwiek z nich do odrębnego postępowania.

Wnosząc przedsiębiorstwo lub zorganizowane jego części jako aport do spółki (art. 37 ust. 1 pkt. 2 ustawy o p.p.p.) Skarb Państwa uzyskiwał udziały/akcje w tworzonym lub istniejącym już podmiocie gospodarczym.

Oddanie mienia do odpłatnego korzystania następowało na podstawie umowy, w której strony mogły postanowić, że po upływie czasu na który została zawarta, korzystający ma prawo zakupić mienie z którego korzysta. Przy określaniu ceny kupna uwzględniana była wartość dotychczasowych świadczeń z tytułu odpłatnego korzystania z mienia. Minister Finansów zarządzeniem z dnia 10 listopada 1990 r. określił zasady ustalania należności za korzystanie z mienia Skarbu Państwa.¹¹

Zgodnie z art. 24 ust. 1 - 6 ustawy o p.p.p. pracownikom przedsiębiorstwa państwowego przekształconego w spółkę przysługiwało prawo zakupu na zasadach preferencyjnych do 20% ogólnej liczby akcji tej spółki należących do Skarbu Państwa. Akcje zbywane na zasadach preferencyjnych sprzedawane były po cenie obniżonej o połowę w stosunku do ceny ustalonej dla osób fizycznych, obywateli polskich, oferowanej w pierwszym dniu sprzedaży.

Z preferencyjnego zakupu akcji na warunkach przewidzianych dla pracowników mogli korzystać producenci rolni trwale związani z przedsiębiorstwem poprzez kontraktację lub kooperację. Rada Ministrów w uchwale z dnia 30 listopada 1990 r. w sprawie określenia rodzajów przedsiębiorstw państwowych, których akcje mogą nabywać producenci rolni na warunkach preferencyjnych wskazała, że producenci

¹¹ M.P. Nr 43, poz. 334; zm. z 1991 r. Nr 18, poz. 123; z 1993 r. Nr 26, poz. 274; z 1996 r. Nr 15, poz. 203.

rolni mogli nabywać akcje na warunkach preferencyjnych każdej jsSP, z którą byli trwale związani poprzez kontraktację lub kooperację¹². Na wniosek Prezesa Rady Ministrów, w uchwale z 8 marca 1995 r. Trybunał Konstytucyjny ustalił powszechnie obowiązującą wykładnię art. 24 ust. 7 ustawy o p.p.p. określając, że producentami rolnymi są osoby fizyczne spełniające określone w ustawie warunki¹³.

Jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy o komercjalizacji¹⁴, Skarb Państwa rozpoczął udostępnianie akcji na zasadach preferencyjnych, nabywanie przez pracowników przedsiębiorstwa przekształconego w spółkę oraz przez producentów rolnych na trwale związanych z przedsiębiorstwem poprzez kontraktację lub kooperację akcji spółek powstałych w wyniku przekształcenia przedsiębiorstw państwowych odbywa się na zasadach określonych w przepisach dotychczasowych. (art. 63 ust. 1 ustawy o komercjalizacji)

Jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy o komercjalizacji, Skarb Państwa nie rozpoczął udostępniania akcji na zasadach preferencyjnych, ich nabywanie przez uprawnionych pracowników oraz rolników odbywa się na zasadach określonych w ustawie o komercjalizacji (art. 63 ust. 2 ustawy o komercjalizacji).

Uprawnionym pracownikom zatrudnionym w przedsiębiorstwie w dniu zawarcia umowy rozporządzającej, na podstawie której Skarb Państwa wniósł to przedsiębiorstwo lub zorganizowaną część jego mienia do spółki według dotychczasowych zasad, przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15% akcji stanowiących własność Skarbu Państwa według stanu na dzień wejścia ustawy w życie (art. 63 ust. 3 ustawy o komercjalizacji). Przepisy art. 36 i 38 ustawy o komercjalizacji stosuje się odpowiednio.

Rolnikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15% akcji stanowiących własność Skarbu Państwa, według stanu na dzień wejścia w życie ustawy, w spółkach, do których Skarb Państwa wniósł, na podstawie przepisów dotychczasowych, przedsiębiorstwo lub zorganizowane części mienia przedsiębiorstwa państwowego (art. 63 ust. 4 ustawy o komercjalizacji). Przepisy art. 36-38 ustawy o komercjalizacji stosuje się odpowiednio.

Minister Skarbu Państwa rozporządzeniem z dnia 3 kwietnia 1997 r. określił szczegółowe zasady podziału uprawnionych pracowników na grupy i ustalenia liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz tryb nabywania akcji przez uprawnionych pracowników¹⁵. Prawo do nieodpłatnego nabycia akcji może być wykorzystane przez uprawnionych pracowników tylko w jednej spółce; uprawniony

¹² M.P. Nr 46, poz. 352.

¹³ Dz. U. z 1995 r. Nr 39, poz. 199.

¹⁴ Weszła z dniem 8 kwietnia 1997 r., przy czym od 22.10.1996 r. obowiązują art.: 4, 25, 36, 37, 38, 39, 48, 49, 50, 63 oraz 70 - 73.

¹⁵ Dz. U. Nr 33/97 r., poz. 200

przed nabyciem akcji składa oświadczenie, że nie skorzystał z prawa do nieodpłatnego nabycia akcji w innej spółce. Pod pojęciem uprawnionych rolników lub rybaków rozumie się osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne lub rybackie, z którego w okresie pięciu lat przed wykreśleniem przedsiębiorstwa państwowego z rejestru przedsiębiorstw państwowych dostarczano bezpośrednio lub pośrednio do tego przedsiębiorstwa surowców o wartości co najmniej 100 q żyta według cen przyjmowanych do obliczania podatku rolnego w ostatnim roku przed wykreśleniem przedsiębiorstwa państwowego z rejestru przedsiębiorstw państwowych. Zgodnie z art. 37 ustawy o komercjalizacji, rolnikom lub rybakom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15 % akcji spółki należących do Skarbu Państwa. Każdemu rolnikowi przysługuje prawo nabycia akcji w równej liczbie. Rolnicy mają prawo do nabycia akcji nie więcej niż w dwóch spółkach.

Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej rozporządzeniem z dnia 24 kwietnia 1997 r. określił sposób wykazania przez uprawnionych rolników okoliczności, o których mowa w art. 2 pkt. 6, oraz szczegółowy tryb nabywania przez nich akcji¹⁶.

Uprawnieni pracownicy oraz rolnicy mogą skorzystać z prawa do nabycia akcji nieodpłatnie, o ile w ciągu sześciu miesięcy od dnia wpisania spółki do rejestru złożą pisemne oświadczenie o zamiarze nabycia akcji. Niezłożenie oświadczenia w powyższym terminie powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji (art. 38 ust. 1 ustawy o komercjalizacji).

Prawo do nieodpłatnego nabycia akcji powstaje po upływie trzech miesięcy od dnia zbycia przez Skarb Państwa pierwszych akcji na zasadach ogólnych i wygasa z upływem sześciu miesięcy od dnia powstania tego prawa.

Ustawa z dnia 30 kwietnia 1993 r. o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji¹⁷ (zwana dalej ustawą o NFI) reguluje m. in. sprawę nieodpłatnego nabywania akcji przez uprawnionych pracowników spółek wniesionych do narodowych funduszy inwestycyjnych.

Pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwie państwowym w dniu jego wykreślenia z rejestru przedsiębiorstw państwowych otrzymają bezpłatnie do 15% akcji spółki w której pracują. Udostępnienie akcji (lub udziałów) może nastąpić po wniesieniu przez Skarb Państwa akcji danej spółki do funduszu (art. 46 ust. 2 ustawy o NFI).

Na podobnej zasadzie akcje udostępniane są rolnikom dostarczającymi, na podstawie umowy, surowce dla przedsiębiorstwa państwowego, w nieprzerwanym okresie co najmniej 2 lat przed wpisaniem spółki do rejestru (art. 46 ust. 6 ustawy o NFI).

¹⁶ Dz. U. z 1997 r. Nr 44., poz. 280

¹⁷ Dz. U. Nr 44, poz. 202; zm z 1994 r. Nr 84, poz. 385 z 1997 r. Nr 30, poz. 164.; .Nr .47, poz. 298; Nr 107, poz. 691

Akcje w spółkach, obejmowane w imieniu Skarbu Państwa w wyniku prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w drodze ich likwidacji lub w innym trybie przez organy inne niż Minister Skarbu Państwa, podlegają niezwłocznemu przekazaniu temu ministrowi. Wraz z przekazaniem akcji, podlegają przekazaniu Ministrowi Skarbu Państwa dokumenty i niezbędne do wykonywania praw z akcji informacje dotyczące poszczególnych spółek.(Art. 69c ustawy o komercjalizacji).

Zgodnie z ustawą z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców¹⁸ nabycie nieruchomości przez cudzoziemca wymaga zezwolenia wydawanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych, w drodze decyzji administracyjnej, za zgodą Ministra Obrony Narodowej, a w przypadku nieruchomości rolnych - również za zgodą Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Nabycie lub objęcie przez cudzoziemca udziałów lub akcji w spółce handlowej z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, będącej właścicielem lub wieczystym użytkownikiem nieruchomości, wymaga zezwolenia Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli:

- w wyniku nabycia lub objęcia udziałów lub akcji spółka stanie się spółką kontrolowaną,
- spółka jest spółką kontrolowaną, a udziały lub akcje nabywa lub obejmuje cudzoziemiec nie będący udziałowcem lub akcjonariuszem spółki.

Powyższe ograniczenie nie dotyczy przypadków, gdy akcje spółki zostały dopuszczone do publicznego obrotu albo spółka jest właścicielem lub wieczystym użytkownikiem nieruchomości wskazanych w ustawie. Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek spółki, może udzielić zezwolenia na nabywanie lub obejmowanie w niej udziałów lub akcji przez cudzoziemców, jeżeli nie występuje prawdopodobieństwo zagrożenia obronności, bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego, a także gdy będzie to zgodne z interesem państwa.

Zasady rachunkowości oraz tryb badania sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów. określa ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁹.

Przy stosowaniu zasad rachunkowości mogą być przyjęte przez jednostkę uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na realizację ww celu.

Rachunkowość obejmuje: opis przyjętych zasad rachunkowości, prowadzenie ksiąg rachunkowych, okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów, wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego, sporządzanie sprawozdań finansowych i innych, których dane wynikają z ksiąg rachunkowych, gromadzenie i przechowywanie dokumentacji przewidzianej ustawą, poddanie badaniu i ogłaszanie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą.

Kierownik jednostki ponosi odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości, chyba że określone obowiązki w tym zakresie zostaną przypisane innym osobom za ich zgodą. Przyjęcie odpowiedzialności przez inne osoby powinno być stwierdzone dokumentem. W przypadku gdy kierownikiem jednostki jest organ wieloosobowy, a nie została wskazana osoba odpowiedzialna, odpowiedzialność ponoszą wszyscy członkowie tego organu

¹⁸ Tekst jednolity z 1996 r. Dz.U.Nr 54, poz. 245; zm. z 1997 r. Dz.U.Nr 140, poz. 939; z 1998 r. Nr 106, poz. 668.

¹⁹ Dz.U. Nr 121, poz. 591 zm. z 1997 r. Nr 32, poz. 183; Nr 43, poz. 272; Nr 118, poz. 754; Nr 139, poz. 933 i 934; Nr 140, poz. 939; Nr 141, poz. 945; z 1998 r. Nr 60, poz. 382; Nr 88, poz. 554; Nr 107, poz. 669; z 1998 r. Nr 60, poz. 382, Nr 106, poz. 668; Nr 107, poz. 669, Nr 155, poz. 1014.; z 1999 r. Nr 9, poz. 75.

Księgi rachunkowe otwiera się na dzień rozpoczęcia działalności, na początek każdego następnego roku obrotowego oraz na dzień zmiany formy prawnej, połączenia lub podziału jednostek powodującego powstanie nowej jednostki, a także na dzień rozpoczęcia likwidacji lub postępowania upadłościowego - w ciągu 15 dni od dnia tych zdarzeń. Księgi rachunkowe zamyka się na dzień kończący rok obrotowy, na dzień zakończenia działalności, w tym również sprzedaży i zakończenia likwidacji lub postępowania upadłościowego, oraz na dzień poprzedzający zmianę formy prawnej, postawienia w stan likwidacji lub upadłości - nie później niż w ciągu trzech miesięcy od dnia tych zdarzeń. Księgi rachunkowe w jednostce postawionej w stan likwidacji lub upadłości zamyka się także na ostatni dzień roku obrotowego, jeżeli postępowanie likwidacyjne lub upadłościowe nie zostało jeszcze na ten dzień zakończone. Na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych oraz na inny dzień bilansowy sporządza się sprawozdanie finansowe, składające się z: bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej - sporządzonych według wzorów stanowiących załączniki do ustawy.

Na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych z dnia 15 lutego 1992 r.²⁰, oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1994 r. w sprawie odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych oraz obniżek podatku dochodowego²¹ istnieje możliwość uzyskania ulg w podatku dochodowym z tytułu dokonanych wydatków inwestycyjnych. Powyższa ustawa i rozporządzenie przewidują utratę prawa do ulg inwestycyjnych, jeżeli przed upływem 3 lat wystąpi choćby jedna z następujących okoliczności:

- u podatnika wystąpią zaległości za poszczególne lata we wpłacaniu podatków stanowiących dochody budżetu państwa, składek na ubezpieczenie społeczne oraz składek na Fundusz Pracy,
- podatnicy przeniosą - w jakiegokolwiek formie - własność składników majątkowych, z którymi związane były odliczenia od dochodu lub obniżki podatku; nie dotyczy to przeniesienia własności w wyniku przekształcenia formy prawnej, łączenia lub podziału dotychczasowych podmiotów gospodarczych,
- ustały okoliczności do zaliczania środków trwałych przejętych do odpłatnego korzystania na podstawie umów najmu, dzierżawy lub umów o podobnym charakterze do składników majątku podatnika,
- podatnik zostanie postawiony w stan likwidacji lub zostanie ogłoszona jego upadłość,
- podatnik otrzymał w jakiegokolwiek formie zwrot wydatków inwestycyjnych.

²⁰ Tekst jednolity z 1993 r. Dz. U. Nr 106, poz. 482; Nr 134, poz. 646; z 1994 r. Nr 1, poz. 2; Nr 43, poz. 163; Nr 80, poz. 368; Nr 87.406; Nr 90, poz. 419; Nr 113, poz. 547; Nr 123, poz. 602; Nr 127, poz. 627; z 1995 r. Nr 5, poz. 25; Nr 86, poz. 433; Nr 96, poz. 478; Nr 133, poz. 654; Nr 142, poz. 704; z 1996 r. Nr 25, poz. 113; Nr 34, poz. 146; Nr 90, poz. 405; Nr 137, poz. 639; Nr 147, poz. 686; z 1997 r. Nr 9, poz. 44; Nr 79, poz. 484; Nr 96, poz. 592; Nr 107, poz. 685; Nr 118, poz. 754; Nr 121, poz. 770; Nr 123, poz. 776 i 777; Nr 137, poz. 926; Nr 139, poz. 933; Nr 140, poz. 939; Nr 141, poz. 945; z 1998 r. Nr 60, poz. 383, Nr 108, poz. 685, Nr 117, poz. 756, Nr 137, poz. 887, Nr 144, poz. 931, Nr 162, poz. 1112 i 1121.

²¹ Tekst jednolity Dz. U. z 1996 r. Nr 39, poz. 171 zm. Nr 63, poz. 294, Nr 137, poz. 638 i 639.

Ponadto Spółka może dokonać odliczeń tylko w przypadkach spełnienia określonych warunków przed dokonaniem tych odliczeń, w tym braku zaległości podatkowych. Jeśli warunki te nie były spełnione w momencie dokonania przez Spółkę odliczeń, organa podatkowe mogą zakwestionować prawo do skorzystania z możliwości odliczeń i w takim wypadku Spółka może utracić korzyści ulgi inwestycyjnej.

2. Charakterystyka przemysłu piwowarskiego

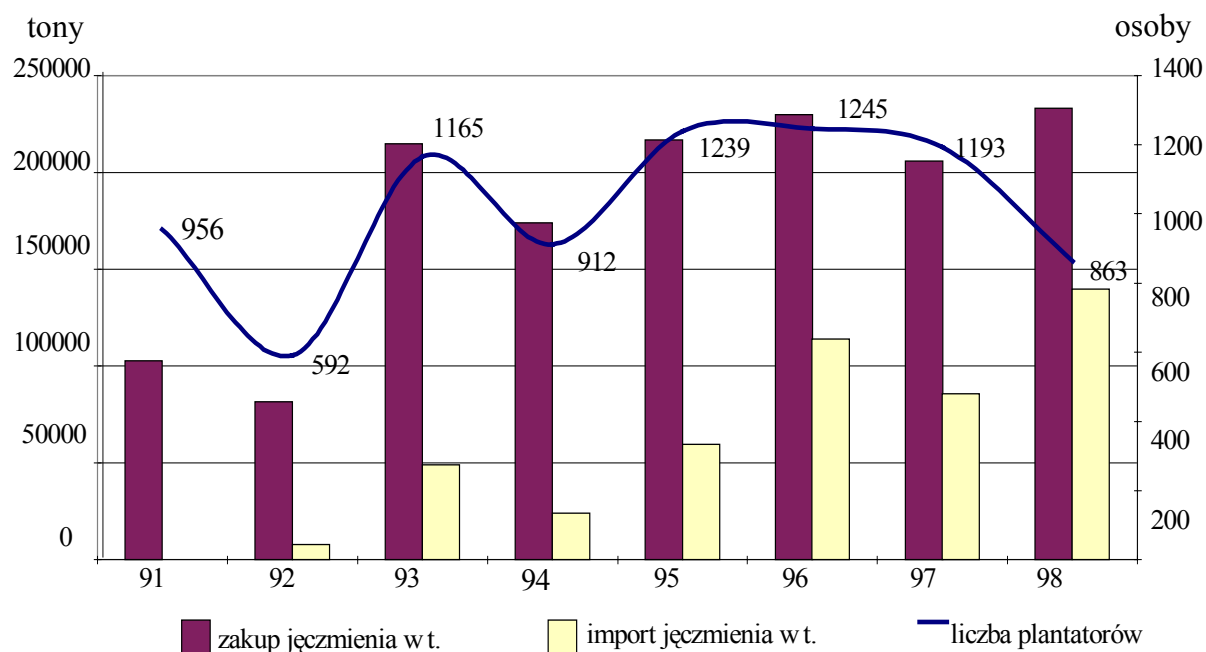
Surowce w przemyśle piwowarskim

Podstawowymi surowcami roślinnymi przemysłu piwowarskiego są:

jęczmień browarny używany do produkcji słodu nadającego piwu

korzystnych własności smakowych oraz chmiel używany z powodu zawartości substancji goryczkowych i aromatycznych oraz garbników.

Ze względu na ściśle określone wymagania glebowe, klimatyczne i agrotechniczne, rejon upraw jęczmienia browarnego obejmuje pas od Dolnego Śląska po Suwalszczyznę oraz enklawy w pobliżu Szczecina, Zamościa i Opola.²² Na poniższym wykresie zaprezentowano wielkości dotyczące zakupu jęczmienia, w tym z importu, oraz liczbę plantatorów z którymi współpracowały kontrolowane browary.



Źródło: opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych z jednostek kontrolowanych oraz badań ankietowych.

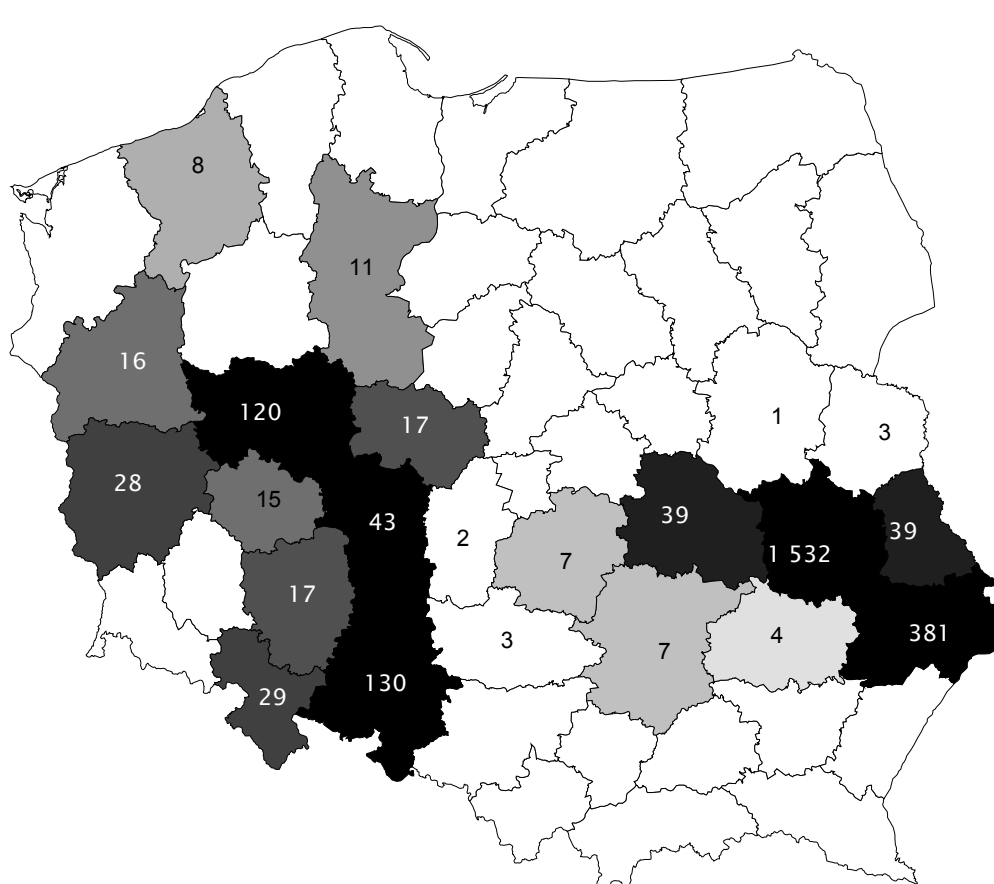
Pomimo zwiększania się zakupów jęczmienia przez browary, spadał udział polskich plantatorów uprawiających jęczmień browarny, co było skutkiem wzrostu dostaw jęczmienia z importu. Udział importu jęczmienia browarnego w ogólnym zaopatrzeniu browarów wzrósł z zaledwie 10% w 1992 r. do ok. 60% w 1998 r.

W przeciwieństwie do upraw jęczmienia, kapitałochłonna produkcja chmielu wymaga zakładania plantacji, które powinny być eksploatowane przez kilkanaście lat.²³ Głównym rejonem upraw jest okręg lubelski,

²² Sankt Annae Bank A/S - Sektor Piwowarski w Polsce.

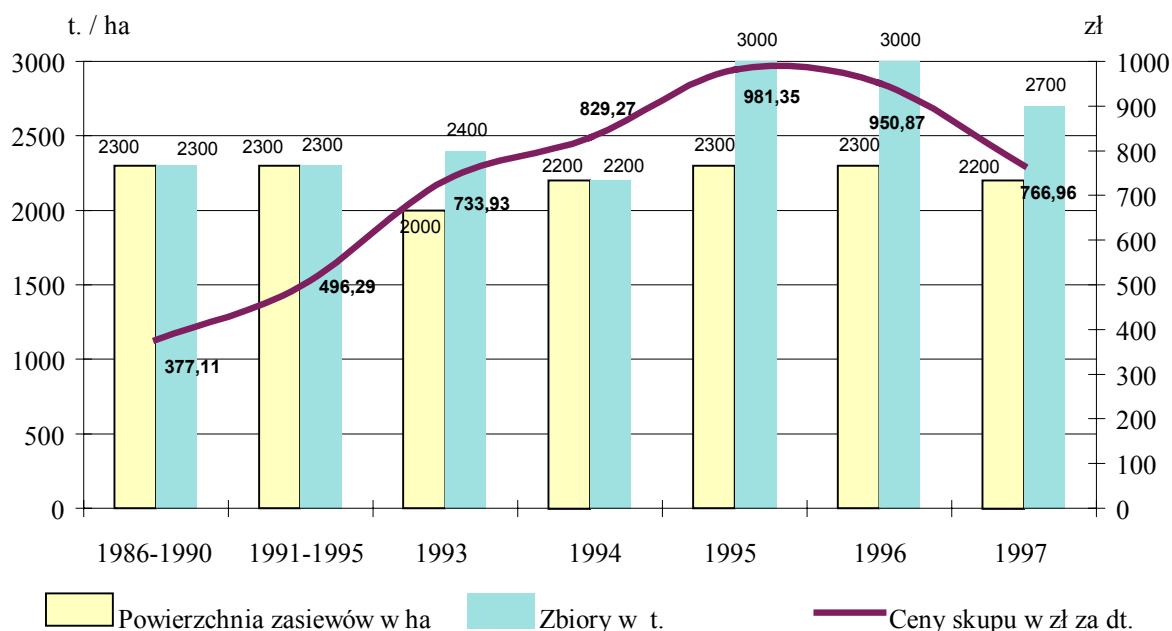
²³ Problemy gospodarki chmielom w Polsce - Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego.

z którego pochodzi około 75% ogółu zbiorów. Wielkość (w ha) i rejonizację upraw chmielu w 1997 r. przedstawia poniższy rysunek.



Źródło: opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych GUS.

Ze względu na brak zastosowania chmielu poza produkcją piwa, sytuacja plantatorów chmielu jest ściśle uzależniona od jego zużycia przez przemysł piwowarski. Areal upraw i wielkości zbiorów chmielu oraz cenę skupu: średnie wykonanie w latach 1986-1990 i 1991-1995 oraz faktyczne wykonanie w latach 1993-1997 prezentuje poniższy wykres.



Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych GUS.

Współpraca plantatorów z zakładami zajmującymi się przerobem chmielu opierała się w pierwszej połowie lat 1990 na umowach kontraktacyjnych i obejmowała cały okres wegetacji, przez proces suszenia aż do momentu dostawy do zakładów. Z końcem 1996 r., utworzona wówczas spółka „Chmiel Polski” SA, wypowiedziała plantatorom wszystkie wieloletnie umowy i dokonywała skupu z „wolnej ręki”, a w kolejnych latach zawierała umowy jednoroczne. Liczba plantatorów chmielu współpracujących z Zakładami Chmielarskimi w Lublinie, a następnie z „Chmielem Polskim” SA w Lublinie systematycznie spadała: z 1190 w 1991 r. i 875 w 1994 r. i do 634 w 1998 r.

Problemem polskiego chmielarstwa jest niedostosowanie produktu końcowego przerobu chmielu do zmieniających się potrzeb browarów. Polscy producenci („Chmiel Polski” SA w Lublinie, „Powiśle” s.c. w Kempie Choteckiej, „Polchmiel” Sp. z o.o. w Lublinie) oferują chmiel głównie w postaci niskoprzetworzonej, (chmiel prasowany lub granulaty „90”) natomiast zużycie chmielu przez browary zmienia się na korzyść produktów wysokoprzetworzonych (ekstrakt i granulaty „45”), które są bardziej ekonomiczne w transporcie i składowaniu oraz nie tracą właściwości w długotrwałym przechowywaniu. Właściwości produktów przerobu chmielu oraz strukturę zużycia produktów przerobu chmielu w 1998 r. w kontrolowanych browarach przedstawia poniższa tabela.

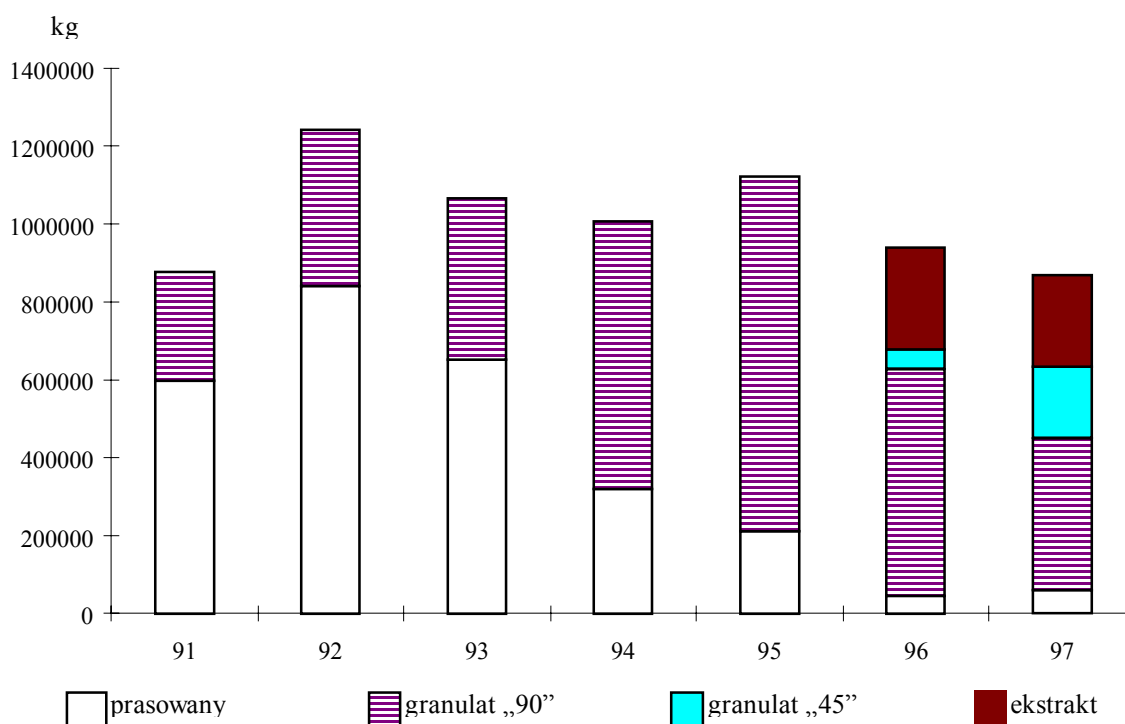
Forma chmielu	Okres przechowywania w miesiącach	Stopień wykorzystania związków istotnych dla wyrobu piwa	Struktura wykorzystania w 1998 r.*
prasowany	6-7	40 %	5 %
granulat „90”	12	50%-55%	10 %
granulat „45”	18	65 %	76 %
ekstrakt	60-72	80%-90%	9 %

*na podstawie danych o zużyciu wagowym poszczególnych komponentów uzyskanych w kontrolowanych browarach.

Źródło: informacja MRiGŻ „Przekształcenia własnościowe w branży piwowarskiej oraz w uprawach i zagospodarowaniu chmielu”, dane z kontroli.

Skutkiem braku technicznych możliwości wytwarzania w Polsce granulatu „45” oraz ekstraktu, zużywane w I półroczu 1998 r., przez browary objęte kontrolą, produkty przerobu chmielu, w 63% pochodziły z importu.

W celu dostosowania się do potrzeb browarów, przetwórcy chmielu zlecali jego przerób za granicą. Działania dostosowawcze polskich przetwórców, charakteryzuje poniższy wykres, dotyczący wielkości i struktury przerobu chmielu w latach 1991-1997 przez Zakłady Chmielarskie w Lublinie/„Chmiel Polski” SA.



Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli

W latach 1991-1997 zmniejszał się udział produkcji chmielu prasowanego z 68% do 6,9%, na rzecz granulatu „90”, którego udział wzrósł odpowiednio z 32% do 44% (w 1995 r. przejściowo do 81%), przy czym w latach 1996-1997 zwiększył się udział chmielu przerabianego usługowo za granicą z 33 % do ponad 50%.

Działania polegające na usługowym przetwarzaniu chmielu za granicą nie poprawiły sytuacji polskich przetwórców chmielu ze względu na obowiązujące przepisy celne. „Polski Chmiel” SA, „Powieśle” s.c., Lubelska Izba Rolnicza oraz Krajowy Związek Plantatorów Chmielu zwróciły się w dniu 6 grudnia 1997 r. do Ministra Gospodarki z wnioskiem o wszczęcie postępowania w celu ochrony rynku krajowego przed importem produktów chmielarskich. W uzasadnieniu wniosku podano, że spółki prowadzące skup chmielu od krajowych producentów mają trudności z zagraniczną konkurencją, stosującą dumpingowe ceny, zaś polskie browary zaopatrują się u zagranicznych dostawców po niższych cenach. Wydane w następstwie działań podjętych na skutek złożenia ww. wniosku rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie określenia wielkości progowej i ceny progu dla towarów rolnych przywożonych z zagranicy objęły także wyroby wytwarzane za granicą usługowo z polskiego chmielu.²⁴ Minister Gospodarki przekazał w dniu 22 maja 1998 r. pod obrady KERM projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na granulata i ekstrakt chmielowy przywożone z zagranicy, które ustanawiałyby dla nich zerową stawkę celną. Rozporządzenie powyższe zostało wydane w dniu 22 września 1999 r.²⁵

Nie powiodła się także próba wykreowania nowego podmiotu, który byłby zainteresowany inwestycjami w obszarze przetwórstwa chmielu, tj. utworzenia Spółki Akcyjnej „Chmiel Polski”. Biuro Doradcze „Proekon” Sp. z o.o., działające na zlecenie Wojewody Lubelskiego, wyceniło w 1995 r. wartość Zakładów

²⁴ Dz. U. Nr 69, poz. 455.

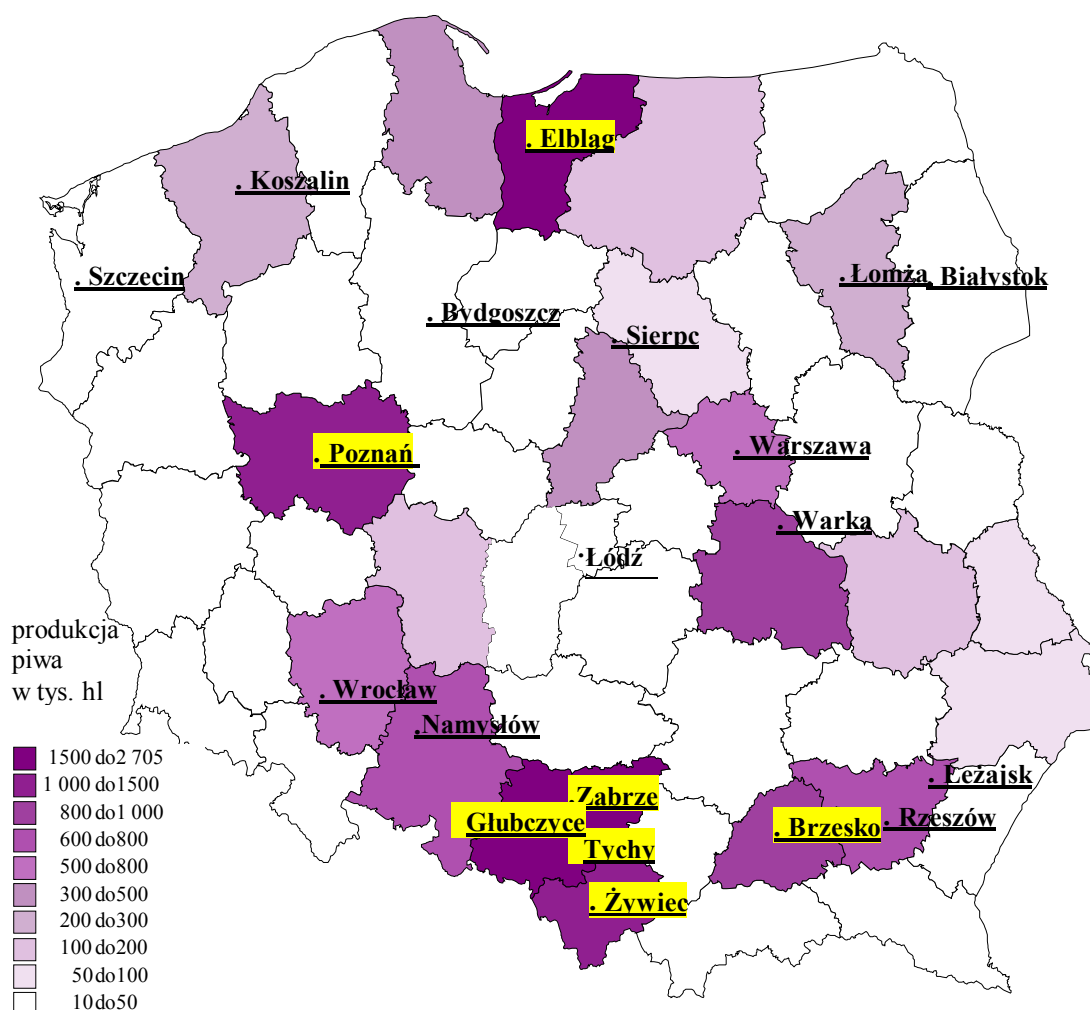
²⁵ Dz. U. Nr 78, poz. 876.

Chmielarskich w Lublinie w przedziale 2.969 - 3.500 tys. zł. Skarb Państwa wniósł do utworzonej w dniu 5 lipca 1996 r. Spółki wkład niepieniężny, określony na kwotę 3.051,9 tys. zł, w postaci majątku zlikwidowanych Zakładów Chmielarskich w Lublinie i objął 40,4% kapitału. Pozostałymi akcjonariuszami, po wniesieniu wkładów pieniężnych, zostało: 13 krajowych zakładów piwowarskich (51% kapitału), plantatorzy (5,6% kapitału) oraz pracownicy Zakładów Chmielarskich (3% kapitału). Jednak środki uzyskane z wpłat na kapitał w wysokości 4.503 tys. zł wpłynęły na rachunek Zakładów Chmielarskich w likwidacji i w 97% wykorzystane zostały na spłatę wcześniej zaciągniętego przez Zakłady kredytu, zamiast na modernizację. Zamierzenia inwestycyjne browarów, jako inwestorów strategicznych, nie zostały utrwalone w formie zobowiązań wobec Spółki i pozostały w sferze deklaracji. W efekcie spółka posiadająca możliwość produkowania jedynie chmielu prasowanego i granulatu „90” miała coraz mniejsze możliwości zbytu swoich wyrobów. W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne, Zarząd Spółki poinformował NIK w dniu 15 kwietnia 1999 r., iż do porządku obrad najbliższego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy wprowadzona została projekt uchwały, przewidzianej art. 430 Kh. i niewykluczone, że w konsekwencji zostanie ogłoszona upadłość Spółki.

Produkcja piwa

Systematycznie wzrastającemu spożyciu piwa na jedną osobę w Polsce towarzyszy wzrost wolumenu produkcji piwa oraz wzrost udziału Polski w produkcji światowej. Spożycie piwa wzrosło z 30,4 l na osobę w 1991 r. i 42,8 l w 1996 r. do 49,8 l w 1997 r., zaś produkcja wzrosła w tym okresie z 11,3 mln hl. do 16,7 mln hl., a jej udział w produkcji światowej z 1,03% do 1,42%.

Rejony największej produkcji piwa pokrywają się z rejonizacją upraw jęczmienia i chmielu. Na poniższym rysunku przedstawiono produkcję piwa w 1997 r. w byłych województwach oraz lokalizację browarów, których udział w rynku przekraczał 1%.



Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych GUS

3. Działania na rzecz przekształceń własnościowych w przemyśle piwowarskim.

Analiza sektorowa

Proces przekształceń własnościowych 28 przedsiębiorstw i jsSP w przemyśle piwowarskim, rozpoczęty w 1991 r., stanowił element realizacji tzw. programu prywatyzacji sektorowej. Podstawę podejmowanych wówczas decyzji stanowiło studium sektorowe „*Piwo w Polsce - Raport o stanie branży i perspektywach prywatyzacji*” opracowane w marcu 1991 r. na zlecenie Ministra PW przez Sankt Annae Bank A/S z Kopenhagi za kwotę 10 tys. dolarów USA. W konkluzji studium sektorowego doradca ocenił, że prywatyzacja sektora piwowarskiego w Polsce ma szansę sukcesu, a proces przekształceń będzie ułatwiony ze względu na mocne atuty branży polegające na: powszechnie uznawanej renomie wielu zakładów produkujących piwo, braku barier ograniczających popyt - co umożliwi wysoką dynamikę wzrostu produkcji, wysoką efektywność ekonomiczną branży, strukturę terytorialną i technologiczną „podatną” na prywatyzację. Wśród zagadnień mogących utrudnić prywatyzację doradca wymienił problemy reprivatyzacyjne, możliwy opór samorządów i ewentualne zmiany w podejściu do prywatyzacji, a także duże potrzeby inwestycyjne związane z koniecznością rozbudowy infrastruktury oraz sieci dystrybucji. Doradca proponował przyjęcie trzech zasadniczych technik prywatyzacyjnych w stosunku do przedsiębiorstw piwowarskich:

- sprzedaż w ofercie publicznej połączoną ze sprzedażą pakietów aktywnym inwestorom w trybie rokowań, jako najbardziej odpowiednią dla względnie nowoczesnych, wielozakładowych przedsiębiorstw o dobrej kondycji finansowej, posiadających wyrób o uznanej marce i potencjalne możliwości eksportowe,
- prywatyzację kapitałową na drodze udostępniania akcji/udziałów inwestorom w przetargu lub rokowaniach lub sprzedaży całego, likwidowanego, przedsiębiorstwa właściwą dla małych i średnich zakładów produkujących poniżej 100 tys. hl. piwa średniej jakości rocznie, tj. operujących na rynkach lokalnych,
- restrukturyzację poprzez podział na samodzielne jednostki z późniejszą prywatyzacją poprzez sprzedaż usamodzielnionych browarów lub ich wniesienie do spółek lub na drodze likwidacji oraz przekazanie majątku spółkom powstałym na bazie zakładów jako optymalną dla zdekapitalizowanych, wielozakładowych, przedsiębiorstw nie posiadających produktu o wyrobionej marce nie gwarantujących w obecnej formie organizacyjnej możliwości przyszedłego rozwoju.

**Wybór technik
prywatyzacji**

Komisja ds. Zawierania Umów w MPW dokonała 12 listopada 1992 r. wyboru firmy Company Assistance Ltd. z siedzibą w Irlandii (CAL) jako doradcy Ministra PW przy prywatyzacji sektora piwowarskiego.

- Na podstawie umów z dnia 2 marca 1993 r. i 17 grudnia 1993 r., Minister PW zlecił CAL wykonanie analiz przedprywatyzacyjnych, przygotowanie Memorandów Informacyjnych oraz przygotowanie, obsługę i doradztwo w procesie udostępniania osobom trzecim akcji 8 największych spółek piwowarskich.
- Rozporządzeniem z dnia 14 września 1993 r. w sprawie określenia jednoosobowych spółek Skarbu Państwa oraz przedsiębiorstw państwowych, które zostaną przekształcone w spółki w celu wniesienia ich akcji/udziałów do narodowych funduszy inwestycyjnych²⁶, Rada Ministrów zdecydowała o prywatyzacji poprzez udział w programie NFI 3 przedsiębiorstw: „PEPEES” SA w Łomży, Zakładów Piwowarskich „Lubusz” SA w Zielonej Górze oraz Zakładów Piwowarskich Sp. o.o. w Lwówku Śląskim.
- Minister PW 3 czerwca 1991 r. zlecił firmie East European Business Consultants „ACCES” Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie przeprowadzenie w ofercie publicznej sprzedaży 77% akcji Zakładów Piwowarskich SA w Żywcu, a 30 września 1991 r. - wykonanie całości zadań związanych ze sprzedażą w ofercie publicznej 62,96% akcji Okocimskich Zakładów Piwowarskich SA.
- Minister PW wyrażał zgodę na likwidację przedsiębiorstw państwowych w celu oddania ich mienia do odpłatnego korzystania spółkom pracowniczym, zgodnie z wnioskami wojewodów, składanymi w latach 1992-1994, z inicjatywy organów tych przedsiębiorstw. Zgoda Ministra każdorazowo poprzedzona była przygotowaniem prowadzonymi przez powoływane przez wojewodów zespoły, w ramach których wykonywano analizy przedprywatyzacyjne, w tym wyceny wartości oraz negocjacjami dotyczącymi warunków oddania mienia przedsiębiorstwa w leasing. Równoległe powstawały spółki pracownicze, które miały obowiązek zgromadzić kapitał podstawowy na poziomie 20% sumy funduszu założycielskiego i przedsiębiorstwa. W trakcie kontroli nie stwierdzono istotnych uchybień na tym etapie procesu prywatyzacji bezpośredniej. Informacje charakteryzujące okres poprzedzający podpisanie umów leasingowych prezentuje poniższe zestawienie:

Wniosek przedsiębiorstwa		Wniosek wojewody do Ministra PW		Data zgody Ministra PW
nazwa	data	wojewoda	data	
1. Zakłady Piwowarskie w Witnicy	14.12.1991	gorzowski	22.01.1992	31.03.1992

²⁶ Dz. U. Nr 89, poz. 412.

2. Zakłady Piwowarskie w Bydgoszczy	27.09.1991	bydgoski	27.07.1992	31.07.1992
3. Browar w Suwałkach	06.05.1992	suwalski	17.06.1992	24.08.1992
4. Zakłady Piwowarskie w Lublinie	b.d.	lubelski	16.09.1992	23.10.1992
5. Zakłady Piwowarskie w Warszawie	01.06.1992	warszawski	15.12.1992	30.12.1992
6. Browar „Kętrzyn”	02.11.1992	olsztyński	11.05.1993	22.06.1993
7. Zakład Piwowarski w Namysłowie	13.10.1992	opolski	30.08.1993	30.12.1993
8. Zakłady Piwowarskie w Białymstoku	b.d.	białostocki	04.03.1994	16.08.1994
9. Zakłady Piwowarskie w Łodzi	14.03.1994	łódzki	11.07.1994	12.09.1994
10. Zakłady Piwowarskie w Sierpcu ²⁷	b.d.	płocki	30.11.1994	01.06.1996

- W pismach z dnia 3 kwietnia 1991 r. i 6 sierpnia 1991 r., Minister PW poinformował kolejno Zakłady Piwowarskie w Elblągu oraz Zakłady Piwowarskie im. J. Heveliusza w Gdańsku o niewniesieniu zastrzeżeń do utworzenia spółek joint venture z Brewpole PTY Ltd z siedzibą w Australii, mającym objąć 51% udziałów w tych spółkach. Zezwolenia Prezesa Agencji ds. Inwestycji Zagranicznych na utworzenie tych spółek zostały wydane odpowiednio w dniach 8 kwietnia 1991 r. i 26 sierpnia 1991 r.

4. Realizacja założeń prywatyzacji przemysłu piwowarskiego

Procesy komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw branży piwowarskiej w latach 1990-1997 przebiegały z różną intensywnością.

Największą liczbę przedsiębiorstw skomercjalizowano w latach 1990-1992, w których przekształcono w jsSP po 4 przedsiębiorstwa oraz w 1995 r. (powstało 5 jsSP), a intensywność prywatyzacji zwiększała się w latach 1991-1993, w których sprywatyzowano 16 podmiotów, tj. ponad połowę wszystkich browarów. W następnych 4 latach (do końca 1997 r.) sprywatyzowano kolejne 10 browarów.

W latach 1991-1996, Minister PW/SP sprzedał 6 inwestorom, wyłonionym w wyniku rokowań, większościowe pakiety akcji 9 spółek, akcje 3 spółek zostały sprzedane poprzez Giełdę Papierów wartościowych, 3 spółki zostały wniesione do NFI.

Procesy prywatyzacji polegające na oddaniu mienia 10 przedsiębiorstw do odpłatnego korzystania spółkom pracowniczym przeprowadzili wojewodowie, a udany proces prywatyzacji Zakładów Piwowarskich w Gdańsku i Elblągu nadzorowali odpowiednio Prezydent Gdańska i Wojewoda Elbląski.

Niepowodzeniem zakończyły się próby prywatyzacji Górnośląskich Zakładów Piwowarskich SA w Zabrze - prowadzone przez MPW/MSP oraz Browaru w Grybowie - prowadzone przez Urząd Gminy, a także prywatyzacja Browaru w Czarńkowie - prowadzona przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa.

- Nie została sprywatyzowana Spółka Górnośląskie Zakłady Piwowarskie SA w Zabrze pomimo upływu ponad 3 lat od wykonania analiz przedprywatyzacyjnych i publicznego ogłoszenia pierwszego zaproszenia do rokowań na zakup jej akcji. MPW dokonało niewłaściwego wyboru doradcy, z którym po ponad 2 latach „współpracy” trzeba było rozwiązać umowę nie osiągając zamierzonego celu. Występowały także różnice między Zarządem Spółki i MPW, dotyczące wyboru ścieżki prywatyzacji, a mianowicie MPW opowiadał się za prywatyzacją kapitałową, natomiast Zarząd 2-krotnie występował do Ministra PW o zarządzanie Spółką na podstawie kontraktu menadżerskiego.

²⁷ W okresie od złożenia wniosku do wyrażenia zgody przez Ministra SP prowadzone były rozmowy w sprawie ostatecznego określenia ścieżki prywatyzacyjnej spowodowane sugestią Ministra PW aby przedsiębiorstwo sprywatyzować drogą kapitałową

Po nieskutecznych próbach prywatyzacji Spółki w latach 1995-1997, Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło w lutym 1998 r. uchwałę o podwyższeniu kapitału akcyjnego - w celu zaoferowania nowo emitowanych akcji potencjalnym inwestorom - i przekazało dalsze działania w zakresie prywatyzacji, a w szczególności wybór inwestora, Radzie Nadzorczej Spółki, która z kolei zobowiązała Zarząd do przedstawienia potencjalnych inwestorów.

W omawianym wyżej okresie, kondycja ekonomiczno-finasowa Spółki ulegała systematycznemu pogorszeniu. W latach 1995-1996 Spółka wypracowała jeszcze zysk netto w kwotach odpowiednio ok. 8 mln zł i ponad 2 mln zł, natomiast w 1997 r. zanotowała już stratę netto w wysokości ponad 16 mln zł. Rada Nadzorcza Spółki nie udzieliła Zarządowi skwitowania z wykonania obowiązków w 1997 r., uzasadniając swoją decyzję skalą „...zaniedbań w prowadzeniu spraw spółki, które doprowadziły do katastrofalnej sytuacji finansowej spółki oraz opóźnienia jej prywatyzacji”.

Pomimo tak niekorzystnej sytuacji ekonomiczno-finasowej Spółki, Rada Nadzorcza ustaliła dla nowo powołanego Prezesa Zarządu Spółki (byłego Przewodniczącego RN) wynagrodzenie składające się z uposażenia zasadniczego, wynoszącego 1.200% średniego wynagrodzenia (bez wypłat z zysku) w Spółce i dla Członka Zarządu (byłego członka RN) 1.000% takiegoż wynagrodzenia, a także kwartalnej premii uznaniowej, której wysokość dla Prezesa i Członka Zarządu każdorazowo miała ustalać Rada Nadzorcza. Zarząd ten nie zdołał jednak poprawić finansów Spółki, w konsekwencji czego w dniu 10 marca 1999 r. została ogłoszona jej upadłość.

- Nie powiodła się do czasu zakończenia kontroli (8 listopada 1998 r.) próba sprzedaży Browaru w Czarnkowie, przejętego przez Oddział Terenowy Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w Pile, pomimo przeprowadzenia 4 przetargów. Wyloniony w pierwszym przetargu (w dniu 15 grudnia 1992 r.) nabywca nie podpisał umowy. W przetargu, przeprowadzonym w dniu 2 września 1993 r., nabywca nie został wybrany, natomiast przetarg, przeprowadzony w dniu 21 października 1993 r., został unieważniony przez Prezesa AWRSP, bowiem wyrażono zgodę na rozłożenie ceny sprzedaży na raty, co było niezgodne z § 11 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1991 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości.²⁸ Decyzja o unieważnieniu przetargu została zaskarżona, z tego też względu nie mógł zawrzeć stosownej umowy kupna kolejny nabywca, wyloniony w przetargu przeprowadzonym w dniu 16 grudnia 1993 r. Konsekwencją tak prowadzonych działań prywatyzacyjnych były skutki finansowe w łącznej wysokości 149 tys. zł, z tytułu przegranego przez Agencję postępowania sądowego z wylonionym nabywcą oraz odszkodowania za przetrzymanie wadium.
- Majątek skomunalizowanego w 1993 r. Browaru Grybów, został wniesiony przez Radę Gminy do Spółki „Browar Siołkowa” Sp. z o.o., przemianowanej następnie na „Browar Grybów” Sp. z o.o. W Spółce tej, o kapitale zakładowym 400 tys. zł, Gmina objęła 59,1% udziałów. Pozostałymi współnikami było m.in. 89 osób fizycznych, które objęły łącznie 29,5% udziałów oraz Spółdzielnia „Telgrybów”, posiadająca 10,1% udziałów.

Sytuacja gospodarcza Spółki pogarszała się systematycznie od 1994 r. Sprzedaż piwa w 1997 r. stanowiła zaledwie 14% wykonania w 1993 r. Strata na działalności gospodarczej za okres od 1994 r. do I półrocza 1998 r. wyniosła łącznie 1.856 tys. zł, a zaległości z tytułu podatku VAT i akcyzowego na koniec czerwca

²⁸ Dz. U. Nr 72, poz. 311.

1998 r. wyniosły 1.204,3 tys. zł (kwoty główne). Zatrudnienie zmniejszyło się z 98 osób w 1994 r. do 32 osób na dzień 30 czerwca 1998 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników podjęło w dniu 22 września 1997 r. uchwałę o rozwiązaniu Spółki w drodze likwidacji, której otwarcie zostało wpisane do rejestru handlowego postanowieniem Sądu Gospodarczego z dnia 10 października 1997 r.

Sprzedaż akcji/udziałów

Podstawowe warunki transakcji sprzedaży (udział % sprzedanych przez Ministra PW/SP akcji/udziałów oraz ich wartość) 9 spółek nabywcom wyłonionym w trybie art. 23 ustawy o ppp przedstawia tabela:

Wartość w tys. zł

Nazwa spółki	Nabywca	Data umowy	Sprzedaż akcji/udziałów	
			% kapitału	Wartość
1. Koszalińskie Z P „BROK” SA	AMS	19.12.1991	30	931,0
2. Browary Warmińsko-Mazurskie Sp. z o.o.	Os. fizyczna J. A.	12.08.1992 27.10.1992	53 27	981,5 500,0
3. „Lech” Browary Wielkopolski SA	Euro-Agro Centrum	17.09.1993	40	20.000,0
4. „Bosman” Browar Szczecin SA	Os. fizyczna J. A.	12.05.1994 20.12.1996	51 29	4.338,3 3.686,4
5. Browary „Warka” Sp. z o.o	Os. fizyczna R. V.	24.11.1994	60	6.480,0
6. Browary Dolnośląskie „Piast” SA	Os. fizyczna R. V.	23.01.1996	55	23.658,3
7. ZP Głubczyce SA	„Merkury” SA	16.07.1996	55	1.511,6
8. Browary Tyskie Górny Śląsk SA	Kompania Piwna	30.09.1996	52	211.047,2
9. ZP „Leżajsk” SA	TABP SA	23.01.1997	65	8.833,2

Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Nie stwierdzono faktów wskazujących na naruszenie prawa w procesie wyłaniania nabywców lub konstruowania warunków umów sprzedaży akcji/udziałów w 3 umowach prywatyzacyjnych. W umowach tych zabezpieczono interesy Skarbu Państwa oraz pracowników spółek poprzez właściwe określenie:

- cen zbywanych udziałów,
- zobowiązań inwestorów na rzecz spółek i ich pracowników,
- konsekwencji w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania warunków umowy,
- obowiązków sprawozdawczych inwestorów.

Nieprawidłowości na etapie konstruowania warunków umów sprzedaży, w tym zwłaszcza wynegocjowanych cen akcji/udziałów, bądź dokonywania przez Skarb Państwa wyboru mało wiarygodnych inwestorów stwierdzono w procesach prywatyzacji pośredniej 6 jsSP, przeprowadzonych na podstawie publicznego zaproszenia do rokowań.

W przypadku 5 spośród 6 ww. spółek, przychody ze sprzedaży akcji/udziałów wyniosły łącznie (wg cen bieżących) 20.782 tys. zł i były niższe o 27.741,2 tys. zł (o 57,2%) od wartości księgowej odpowiadającej tym pakietom.

Zwraca uwagę fakt, iż z wyjątkiem sprzedaży akcji Koszalińskich Zakładów Piwowarskich BROK SA, w pozostałych 5 przypadkach transakcje zawierane były z inwestorami nie działającymi wcześniej w branży piwowarskiej, którzy zakup akcji/udziałów traktowali jak inwestycje finansowe i w 4 przypadkach (browary w Leżajsku, Szczecinie, Koszalinie i Olsztynie) dokonali ich odsprzedaży na rzecz inwestorów branżowych. Dodatkowym wspólnym elementem powtarzającym się w negatywnie ocenianych przez Izbę transakcjach jest fakt, że kontrahentami Skarbu Państwa były de facto osoby fizyczne.

Zakłady Piwowarskie „Leżajsk” SA w Leżajsku

Począwszy od 1995 r., ZP „Leżajsk” SA wykazywała ujemny wynik finansowy netto, który za 1997 r. wyniósł 22.905 tys. zł, a od 1994 r. Spółka ta utraciła płynność finansową. Wskaźniki charakteryzujące sytuację ekonomiczno-finansową, w tym rentowności, okresu spłaty zobowiązań, trwałości struktury finansowej, stanowiły dla Spółki zagrożenie kontynuacji działalności gospodarczej. Istotny wpływ na powstałą sytuację miał - zdaniem NIK - 6 letni okres prywatyzacji tej Spółki, licząc od daty komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego, a także wybranie przez Ministerstwo mało wiarygodnego inwestora strategicznego. W ocenie Izby, pomimo niekorzystnej sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki, została ona sprywatyzowana za zbyt niską cenę.

- Na podstawie umowy z dnia 23 stycznia 1997 r., Skarb Państwa sprzedał 65,0% akcji ZP „Leżajsk” SA Spółce „Towarzystwo Akcyjne Browary Polskie” SA w Warszawie (TABP SA) za 8.833,2 tys. zł (równowartość 3.034.850 dolarów USA). Wartość Spółki określona na podstawie ceny zapłaconej przez inwestora, wynosząca 13.588 tys. zł, stanowiła zaledwie 38,8% urealnionej wartości aktywów netto, wyliczonej w listopadzie 1996 r. przez firmę „Aria” Sp. z o.o. Przychody ze sprzedaży były zatem niższe o 13.932,7 tys. zł (o 61,2%) od wartości księgowej odpowiadającej temu pakietowi akcji.

Spółka TABP SA została zawiązana w dniu 19 grudnia 1996 r., natomiast osobowość prawną uzyskała w dniu 30 grudnia 1996 r., tj. niespełna miesiąc przed zawarciem transakcji. W ocenie Izby, akcje ZP „Leżajsk” SA zostały sprzedane firmie, która tę transakcję traktowała jako inwestycję kapitałową z zamiarem odsprzedaży akcji. Takie potraktowanie transakcji zakupu akcji ZP „Leżajsk” SA umożliwiało wadliwą konstrukcję umowy. Do umowy wprowadzony został wprawdzie warunek dotyczący wyrażenia przez Skarb Państwa zgody na odsprzedaż akcji ZP „Leżajsk” SA przed upływem terminu realizacji przez inwestora dodatkowych zobowiązań umownych, jednakże nie został on obwarowany karą umowną. Zdaniem Izby, wszystkie zobowiązania inwestora strategicznego zawarte w umowie powinny zostać objęte karami umownymi za brak realizacji, bądź ich nienależytą realizację, w przeciwnym przypadku mogą wystąpić dodatkowe trudności w wyegzekwowaniu tych postanowień. Sprzedając swoje akcje serii A, B i C nowym nabywcom, TABP SA nie występowało o uzyskanie zgody Skarbu Państwa na te transakcje, pomimo iż nie upłynął jeszcze 36 miesięczny termin realizacji zobowiązania inwestora o utrzymaniu poziomu zatrudnienia z dnia zawarcia tej umowy.

Umowy przedwstępne (z 3 podmiotami) na odsprzedaż części akcji ZP „Leżajsk” SA podpisane zostały przez TABP SA już 1 lipca 1997 r., natomiast w styczniu 1998 r. Prezes Zarządu TABP SA p. S.G. zawarł 7 umów definitywnych z następującymi podmiotami i osobami fizycznymi:

- „Punkt Development” i „Nemo” Spółki z o.o. w Warszawie, których założycielem był p. S.G.,
- „L.C.G.” Sp. z o.o. w Warszawie, której współzałożycielami byli m.in. p. S.G., p. K.W. i p. I.P.,
- „Agromex Investment” SA w Warszawie,
- p. E.T-J., p. K.W. i p. I.P.

Nabyte od TABP SA akcje ZP „Leżajsk” SA stanowiły następnie aporty do tworzonych w grudniu 1997 r. i w styczniu 1998 r. kolejnych spółek. I tak:

- p. E.T-J. zawiązała spółki z o.o.: „Economia” i „Ergo”, z siedzibą w Poznaniu,
- p. K.W. i p. I.P. - akcjonariusze-założyciele TABP SA - utworzyli Spółki z o.o.: „Libor Inwestment” i „Hamar Inwestment”, z siedzibą w Warszawie,
- „Punkt Development” Sp. z o.o. założyła spółkę „Das” Sp. z o.o. w Warszawie,

— spółki „Nemo” i „L.C.G.” zawiązały spółkę „Der” Sp. z o.o. w Warszawie.

Akcje ZP „Leżajsk” SA, zakupione po cenie 14,71 zł za 1 akcję, zostały wniesione aportem do tworzonych spółek po cenach od 62,79 zł za 1 akcję (w przypadku spółek „Economia” i „Libor Investment”) do 100,00 zł za 1 akcję (w spółkach „Ergo” i „Hamar Investment”).

W dniu 29 stycznia 1998 r. „Agromex Investment” SA sprzedał akcje ZP „Leżajsk” SA firmie „A.I.” Sp. z o.o. Prezesem Zarządu tych spółek był p. M.M.

Zakończenie sprzedaży przez TABP SA akcji ZP „Leżajsk” SA nastąpiło z dniem 23 lutego 1998 r., w którym zbyła ona posiadane akcje serii A, B i C na rzecz „Tolkien Trading & Investment” B.V. z siedzibą w Rotterdamie (po zmianie nazwy „Leżajsk Holdings” B.V. w Rotterdamie). W tym samym dniu holenderska spółka nabyła akcje ZP „Leżajsk” SA od spółek z o.o. „Economia”, „Ergo”, „Das”, „Der”, „Libor Investment”, „Hamar Investment” oraz „A.I.”.

- Postanowieniem art. 5 umowy sprzedaży akcji ZP „Leżajsk” SA, TABP SA. zobowiązał się m.in. do zainwestowania w majątek Spółki kwoty 15 mln zł w terminie do dnia 30 maja 1997 r. Zobowiązanie to nie zostało w pełni zrealizowane, bowiem kwota 1.600 tys. zł, stanowiąca dopełnienie wymaganych 15 mln zł, wpłynęła na konto Spółki w dniach 2 i 3 czerwca 1997 r. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 04.01.1995 r. (III CZP 164/94) „...spełnienie świadczenia gotówkowego następuje w dniu uznania rachunku bankowego wierzyciela, chyba że strony postanowiły inaczej.” Umowa powyższa nie zawierała postanowień w tym zakresie. Wpis do rejestru handlowego dokonany podwyższenia kapitału akcyjnego nastąpił dopiero w dniu 30 lipca 1997 r.
- O niskiej wiarygodności inwestora strategicznego świadczy m.in. fakt, iż w miesiąc (1 lipca 1997 r.) po dokonaniu wpłat na podwyższenie kapitału akcyjnego, Zarząd ZP „Leżajsk” SA, powołany przez nowego właściciela, zakupił 440.600 szt. akcji Śląskich Zakładów Przemysłu Cukierniczego „Hanka” SA w Siemianowicach Śląskich (ŚZPC „Hanka” SA), stanowiących 33,5% jej kapitału akcyjnego. Koszt nabycia przedmiotowych akcji, wynoszący 17.105 tys. zł, ponad 3-krotnie przewyższał odpowiednią część kapitałów własnych Spółki „Hanka” SA (wg nie zweryfikowanego bilansu sporządzonego na dzień 31 grudnia 1997 r., 1/3 kapitałów własnych ŚZPC „Hanka” SA, wynosiła 5.461,2 tys. zł). Powyższy pakiet akcji ŚZPC „Hanka” SA został zakupiony, po jednakowej cenie 34,00 zł/akcję, od 3 z ww. Spółek z o.o., a mianowicie: „Punkt Development”, „Nemo” i „L.C.G.”, a także od „S.H.” Sp. z o.o., założycielem której był p. S.G.²⁹

Po blisko 10 miesiącach od daty zakupu ww. akcji, ZP „Leżajsk” SA odsprzedała je w dniu 14 kwietnia 1998 r. firmie „A.I.” Sp. z o.o., za cenę równą kosztowi nabycia, przy czym polecenie przelewu na dobro Spółki zostało wystawione przez nabywcę w dniu 27 kwietnia 1998 r. Opłatę skarbową od tej transakcji wraz z odsetkami za zwłokę w łącznej wysokości 349,2 tys. zł poniosła ZP „Leżajsk” SA.

Zakupu akcji ŚZPC „Hanka” SA dokonano bez zgody Rady Nadzorczej, wymaganej Statutem Spółki. Rada Nadzorcza wyraziła taką zgodę, przy sprzeciwie przedstawicieli Skarbu Państwa, dopiero po ponad 2 miesiącach od dokonanej transakcji. W świetle przedstawionych powyżej wyników ekonomiczno-

²⁹ Sprzedane ZP „Leżajsk” SA przez spółki: „Punkt Development”, „S.H.” i „Nemo”, akcje ŚZPC „Hanka” SA po jednakowej cenie 34,00 zł/akcję, zostały wcześniej wniesione do ww. 3 firm aportem po cenie odpowiednio 49,68 zł, 100,00 zł oraz 100,00 zł/akcję. W ten sposób na tej transakcji, w ww. 3 spółkach wygenerowane zostały straty w łącznej wysokości 11.371,7 tys. zł.

finansowych uzyskiwanych przez ZP „Leżajsk” SA, zakup akcji SZPC „Hanka” SA Izba uznała także za działanie niecelowe i niegospodarne. Spółka dla potrzeb finansowania bieżącej działalności zmuszona była korzystać z kredytów bankowych. Występowały również opóźnienia w realizacji zobowiązań handlowych oraz budżetowych, skutkujące koniecznością płacenia z tego tytułu odsetek.

Działalność ZP „Leżajsk” SA w okresie od lipca 1997 r. do kwietnia 1998 r. finansowana była m.in. kredytami uzyskanymi od BPH SA O/Rzeszów w wysokości 8,0 mln zł oraz od BDK Lublin SA O/Leżajsk w granicach 11,0 -16,0 mln zł. Łączna kwota odsetek zapłaconych przez Spółkę za ten okres od wszystkich kredytów wyniosła 6.537,8 tys. zł, w tym 5.734,7 tys. zł od kredytów udzielonych przez ww. 2 banki. W omawianym okresie ZP „Leżajsk” SA zapłaciła również 116 tys. zł z tytułu odsetek od przeterminowanych zobowiązań, w tym 29,9 tys. zł dotyczyło zobowiązań budżetowych.

Zdaniem Izby, działania Zarządu Spółki związane z obrotem akcjami SZPC „Hanka” SA, poprzez zaangażowanie w okresie 300 dni środków w wysokości 17.105 tys. zł (w tym pochodzących z podwyższenia jej kapitału), przy średniej stopie oprocentowania kredytów bankowych na poziomie nie niższym niż 27%, a także wniesionej opłaty skarbowej od tej transakcji, spowodowało obciążenie finansów Spółki w kwocie blisko 4.200 tys. zł. Wysokość tych uszczupleń w majątku Spółki potwierdził także biegły rewident, który w grudniu 1998 r. przeprowadził, na zlecenie Delegatury MSP w Rzeszowie, badanie stopnia realizacji zobowiązań inwestora strategicznego, wynikających z umowy prywatyzacyjnej.

Działaniem na szkodę Spółki - w ocenie Izby - była także uchwała Rady Nadzorczej, kierowanej przez p. S.G., która pomimo trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki (strata netto za 1997 r. wyniosła 22.905 tys. zł), przyznała w czerwcu 1998 r. Prezesowi Zarządu p. K.W. nagrodę w wysokości 100 tys. zł oraz kolejne 100 tys. zł pozostałym 2 członkom Zarządu za - jak podano w uzasadnieniu - „...wyniki osiągnięte w 1997 r.” (przedstawiciele Skarbu Państwa wstrzymali się od głosu przy podejmowaniu tej uchwały motywując to „...niewywiązywaniem się Zarządu z obowiązku informowania lub uzyskiwania zgody RN na konkretne działania...”).

- Na wniosek przewodniczącego Rady Nadzorczej ZP „Leżajsk” SA p. S.G., w dniu 27.06.1997 r. odwołany został Prezes Zarządu Spółki p. W.W., jak również rozwiązano z nim umowę o pracę. Zgodnie z postanowieniami Pakietu socjalnego, stanowiącego integralną część umowy sprzedaży akcji przez Skarb Państwa, odszkodowanie z tytułu zwolnienia pracownika Spółki przed upływem umownego 36 miesięcznego okresu powinien wypłacić inwestor strategiczny. Wbrew temu postanowieniu, kwotę 24,8 tys. zł tytułem odszkodowania dla p. W.W. za niedotrzymanie warunków pakietu socjalnego wypłacono ze środków Spółki.

Zakłady Piwowskie Głubczyce SA w Głubczycach

Zastrzeżenia Izby dotyczyły wielu nieprawidłowości, popełnionych w trakcie wylaniania inwestora strategicznego, w konsekwencji których akcje Spółki zostały sprzedane po zbyt niskiej cenie.

- Analizy przedprywatyzacyjne w tym wyceny Spółki, skomercjalizowanej w dniu 20 stycznia 1992 r., wykonywała Business Analysts & Advisers Ltd., rekomendując przedział od 5.200 tys. do 6.300 tys. zł (na dzień 30 września 1994 r.).

Spółród 20 uczestników, którym doradca Ministra PW przesłał Memorandum Informacyjne, MPW wybrało w kwietniu 1995 r. do dalszych rokowań 3 potencjalnych inwestorów. Jeden z nich nie złożył jednak oferty

finalnej, ponieważ nie otrzymał żądanej dodatkowej dokumentacji Spółki. Pozostali 2 oferenci zaproponowali za pakiet 55% akcji:

- Konsorcjum H.F. i O.E. 3.000 tys. dolarów USA (7.129,5 tys. zł),
- LDC 1.400 tys. dolarów USA (3.327,1 tys. zł).

Do sfinalizowania rozmów z Konsorcjum nie doszło, ponieważ nie zaakceptowało ono proponowanych ograniczeń w obrocie akcjami. Pomimo uzgodnienia z LDC ceny na poziomie 1.402,7 tys. dolarów USA (3.333,6 tys. zł) i inwestycji na poziomie 3.753,2 tys. zł nie doszło również do podpisania umowy. Minister PW zdecydował o unieważnieniu zaproszenia do rokowań, po informacji inwestora o braku gotowości do podpisania umowy w terminie wyznaczonym na dzień 31 stycznia 1996 r.

- W ponowionych w 1996 r. rokowaniach ponowną ofertę złożyło LDC, proponując uzgodnione poprzednio warunki, w tym cenowe (1.402,7 tys. dolarów USA o równowartości 3.506,9 tys. zł) oraz „Merkury” SA, proponując cenę 2.418,5 tys. zł. W ofercie wiążącej LDC podtrzymała uzgodnione warunki, wskazując iż do finalizacji transakcji niezbędna będzie krótka wizyta w Spółce, natomiast „Merkury” SA obniżyła cenę pakietu 55% akcji do kwoty 1.088,3 tys. zł, tj. do poziomu 31% oferty LDC. MPW zażądało od LDC przedstawienia dokumentów potwierdzających jego wiarygodność finansową, pomimo iż w poprzednim postępowaniu otrzymało raport wywiadowni gospodarczej Dun & Bradstreet w którym pozycja inwestora (ryzyko) została oceniona nieco poniżej średniej. W dniu 25 czerwca 1996 r. LDC poinformowało MPW, iż wycofuje się z dalszych negocjacji.

MPW nie żądało takich dokumentów od „Merkury” SA, jak również nie zbadało źródeł pochodzenia środków przeznaczonych na zapłatę za 55% pakiet akcji.

„Merkury” SA w Krakowie, o kapitale akcyjnym w wysokości 500 tys. zł, założona została w celu zakupu akcji prywatyzowanych browarów, o czym świadczy fakt, że przed zawarciem tej transakcji nie podjęła żadnej działalności gospodarczej. MPW uzyskało z Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie informację, że w dniu 30 grudnia 1995 r. do Sądu Rejonowego w Szczecinie został złożony akt oskarżenia m.in. przeciwko współwłaścicielowi „Merkury” SA i Przewodniczącemu Rady Nadzorczej tej Spółki. Był on wskazywany przez środki masowego przekazu jako jeden z podejrzanych o dokonanie przestępstw celnych na szkodę Skarbu Państwa. Po przedstawieniu protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia akcjonariuszy tej Spółki, potwierdzającego odwołanie tej osoby ze stanowiska przewodniczącego Rady Nadzorczej, transakcja sprzedaży akcji browarów została zrealizowana. Dyrektor Departamentu Prywatyzacji Kapitałowej w MPW - p. A.K. - odpowiedzialny za przygotowanie i prowadzenie projektu prywatyzacji tej Spółki, nie wyjaśnił kontrolerom NIK przyczyn stworzenia nierównoprawnych warunków potencjalnym inwestorom i dokonania wyboru spółki „Merkury” SA.

W dniu 16 lipca 1996 r. „Merkury” SA nabyła 55% akcji Zakładów Piwowarskich Głubczyce SA, za kwotę 1.511,6 tys. zł. Wartość 100% akcji, wg uzyskanej ceny, wyceniona została zatem na kwotę 2.748,3 tys. zł. Efektywność ekonomiczna powyższej transakcji mierzona relacją ceny sprzedaży 1 akcji do wartości księgowej netto Spółki (17.399,8 tys. zł) wynosiła zaledwie 15,8% i była najniższa wśród wszystkich transakcji sprzedaży akcji spółek z branży piwowarskiej. Przychody ze sprzedaży były zatem niższe o 8.058,3 tys. zł (o 84,2%) od wartości księgowej odpowiadającej temu pakietowi akcji.

Niezależnie od niezachowania równoprawnych warunków przy wyborze inwestora, jednej z przyczyn tak niskiej efektywności sprzedaży należy upatrywać w błędnej projekcji wyników gospodarczych Spółki,

wykonanej przez firmę BAA, która sporządziła w dniu 28 maja 1996 r. zaktualizowaną wycenę Zakładów. Wyceniając wartość Spółki metodą dochodową w przedziale od 2.414,2 tys. zł (przy stopie dyskonta 22%) do 6.213,9 tys. zł (przy stopie dyskonta 17%), doradca ten rekomendował prowadzenie negocjacji w przedziale wartości od 2.366,3 tys. zł do 6.213,9 tys. zł. BAA uzasadniała wyższe stopy dyskonta:

- następującym od 3 lat spadkiem sprzedaży na skutek utraty rynków,
- ujemnym wynikiem finansowym w ostatnich 2 latach przed wyceną, oraz projekcją straty w roku wyceny.
- wykorzystywaniem przez Spółkę zaledwie połowy mocy produkcyjnych.

Zdaniem Izby, wycena oparta została na błędnych założeniach, które nie znalazły potwierdzenia w rzeczywistości. O ile w 1995 r. Spółka rzeczywiście wykazała stratę netto na poziomie 1.609 tys. zł, to w latach 1993-1994 wynik netto był dodatni i wynosił odpowiednio 444,9 tys. zł i 330,3 tys. zł.

Nie potwierdziły się przewidywania doradcy odnośnie ujemnego wyniku Spółki w 1996 r., bowiem wypracowano zysk netto w wysokości 161,1 tys. zł. W 1997 r. zysk netto zwiększył się do 185,7 tys. zł, a za pierwsze półrocze 1998 r. wyniósł już 2.763 tys. zł, czyli przekroczył wartość Spółki wg zapłaconej ceny. Za 3 kwartały 1998 r. Spółka wypracowała zysk netto na poziomie 4.302,1 tys. zł.

Spółka przełamała także regres w sprzedaży piwa. Najniższy poziom sprzedaży piwa (149,2 tys. hl., tj. 42,1% sprzedaży w 1991 r.) wystąpił w 1995 r. W 2 lata po prywatyzacji, sprzedaż piwa podwoiła się (286,8 tys. hl. w 1997 r.), natomiast w I półroczu 1998 r. wynik w tym zakresie zrównał się z wykonaniem w 1991 r. (171,6 tys. hl.).

Powyższe dane podważają zasadność argumentów doradcy za obniżeniem przedziału wyceny. Zdaniem Izby, wykorzystywanie przez Spółkę połowy mocy produkcyjnych jest argumentem zwiększającym atrakcyjność transakcji, ponieważ sytuacja taka stwarza możliwości bezinwestycyjnego podwojenia sprzedaży.

Browar „Szczecin” SA w Szczecinie

Krytyczna ocena prywatyzacji Browaru „Szczecin” SA w Szczecinie (obecna nazwa Spółki: „Bosman” Browar Szczecin SA) odnosi się do ustalenia zbyt niskiej ceny za pakiety akcji sprzedane w 2 transzach, a także zaniedbań MSP w zakresie działań na rzecz egzekucji wykonania przez inwestora zobowiązań umownych.

- Na podstawie umowy z dnia 12 maja 1994 r., p. J. A. nabył 51% akcji Browaru „Szczecin” SA za kwotę 4.338,3 tys. zł, wraz z opcją zakupu dalszych 29% akcji, ważną w okresie 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy. Już po upływie tego okresu, Minister PW, na wniosek p. J.A., 2-krotnie przedłużał ważność tej opcji (aneksem z dnia 19 czerwca 1995 r. do 15 m-cy oraz aneksem z dnia 14 grudnia 1996 r.) do 31 m-cy. W dniu 30 września 1996 r. Minister PW wyraził zgodę na sprzedaż 51% akcji p. J.A., pomimo określonego w umowie zakazu zbywania tych akcji przez 3 lata od daty podpisania ww umowy. W wyjaśnieniach skierowanych w dniu 14 kwietnia 1997 r. do Marszałka Senatu RP, Minister SP wyjaśniał, że *„...biorąc pod uwagę trudności inwestora z wywiązaniem się ze zobowiązań umownych, a jednocześnie uwzględniając trudną sytuację finansową spółki i mając na względzie jej rozwój, działając w imieniu Skarbu Państwa zgodnie z art. 4 pkt. 4.04 (a) umowy sprzedaży z dnia 12 maja 1994 r. Minister Przekształceń Własnościowych wyraził zgodę na zbycie przez Pana J.A. 205 872 akcji spółki Browar Szczecin”*.

Wartość 100% akcji Spółki (liczonej po cenie zapłaconej przez nabywcę) wyceniona została zatem na kwotę 8.506,4 tys. zł. W porównaniu do wyceny, sporządzonej przez firmę CAL, która wartość tej Spółki określiła w przedziale od 9.800 tys. zł do 17.000 tys. zł, wynegocjowana cena (w przeliczeniu na 100% akcji) była niższa o 13,2% od dolnego i o 50% od górnego przedziału wyceny. Wyrażenie zgody przez Ministra PW na taką cenę nie znajdowało także uzasadnienia w wynikach uzyskiwanych przez Spółkę. W

roku poprzedzającym prywatyzację, Spółka osiągnęła zysk netto w kwocie 3.757 tys. zł (44,2% wartości Spółki, wg ceny z umowy sprzedaży), zaś w następnych 3 latach zysk netto wyniósł łącznie 12.225 tys. zł (stanowił on 143,7% osiągniętej ceny).

Ww. umowa zobowiązała nabywcę akcji (p. J. A.) m.in. do podwyższenia w terminie do 12 listopada 1995 r. kapitału akcyjnego o zwaloryzowaną (w stosunku do kursu dolara amerykańskiego z 30 grudnia 1993 r.) kwotę 2.018,4 tys. zł. Zobowiązanie to nie zostało wykonane. Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej wydał w dniu 10 grudnia 1996 r. pozytywne dla Skarbu Państwa rozstrzygnięcie, zobowiązujące p. J. A. do zapłaty naliczonej z tego tytułu kary umownej w kwocie 1.405,5 tys. zł. Do czasu zakończenia kontroli, Ministerstwo nie zdołało wyegzekwować ww. kary.

W dniu 20 grudnia 1996 r., tj. 10 dni po ww. rozstrzygnięciu, Minister SP zawarł z p. J. A. umowę sprzedaży dalszych 29% akcji Browaru Szczecin SA, pomimo niewykonania przez inwestora zobowiązania do podwyższenia kapitału i niezapłacenia ww. kar umownych.

W umowie tej nie wymieniono kwoty zapłaty za ww. pakiet akcji, a jedynie sposób określenia ich ceny. Podstawę należnej kwoty stanowiła cena akcji z dnia pierwszej transakcji, zrewaloryzowana odpowiednim algorytmem w stosunku do dolara amerykańskiego. Minister PW nie wykorzystał przy tym udzielonej zgody na późniejsze wykupienie pakietu 29% akcji, w stosunku do terminów określonych w umowie z dnia 12 maja 1994 r., do zmiany sposobu ustalania ceny akcji, w związku z niekorzystnym dla Skarbu Państwa ukształtowaniem się relacji zmian ceny dolara amerykańskiego w odniesieniu do wzrostu cen towarów i usług.

Nieprecyzyjne sformułowanie postanowień umowy było przyczyną błędnego obliczenia dochodów z tej transakcji. Inwestor wpłacił (zgodnie z wyliczeniem, dokonany przez MSP) kwotę 3.686,4 tys. zł, tj. o 86,9 tys. zł mniejszą od należnej Skarbowi Państwa. Błąd ten został usunięty dopiero po 9 miesiącach (w trakcie kontroli NIK), poprzez skierowanie w dniu 11 września 1997 r. pisma wzywającego p. J. A. do zapłaty różnicy ceny wraz z odsetkami. Kwota główna (bez odsetek) wpłynęła na konto MSP w 3 ratach (ostatnia w dniu 22 lutego 1998 r.).

Według szacunku NIK, zwaloryzowanie ceny akcji wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług, umożliwiłoby uzyskanie dodatkowych dochodów z tej transakcji w kwocie 378,7 tys. zł.

Odpowiadając pozytywnie na prośbę p. J.A. z dnia 20 grudnia 1996 r. (data podpisania umowy), Sekretarz Stanu w MSP wyraził kolejną zgodę na zbycie 29% pakietu akcji, tj. łącznie 80% akcji Browaru Szczecin SA, niemieckiej firmie Bitburger Brauerei Th Simon GmbH, pomimo iż nabywca ten posiadał zezwolenie Ministra Spraw Wewnętrznych na zakup jedynie 61,48% akcji. Minister SP nie udzielił kontrolerom NIK wyjaśnień dotyczących przyczyn powstania nieprawidłowości w prywatyzacji tej Spółki, w tym podjęcia decyzji o zezwoleniu p. J.A. na odsprzedaż niemieckiej spółce wszystkich zakupionych od Skarbu Państwa akcji.

Koszalińskie Zakłady Piwowskie „BROK” SA w Koszalinie

W ocenie Izby, Minister PW nie uzyskał odpowiedniej ceny za akcje Koszalińskich Zakładów Piwowskich „BROK” SA w Koszalinie, sprzedanych firmie AMS Anlagenplanung GmbH w Hamburgu, niezależnie od faktu, iż jeszcze gorszym wynikiem zakończyła się przeprowadzona wcześniej oferta publiczna sprzedaży 29% pakietu akcji tej Spółki (o czym szerzej na stronach 36 i 37 niniejszej informacji).

- Firma AMS Anlagenplanung GmbH w Hamburgu nabyła w dniu 19 grudnia 1991 r. za kwotę 931 tys. zł 69.000 akcji Koszalińskich Zakładów Piwowskich (30% kapitału akcyjnego). Cena 13,5 zł/akcję,

zapłacona przez ww inwestora, była wprawdzie o 68,8% wyższa od ceny uzyskanej wcześniej w ofercie publicznej, niemniej jednak określona na jej podstawie wartość Spółki na poziomie 3.103,3 tys. zł była zdaniem NIK zaniżona. Przychody ze sprzedaży były niższe o 728,5 tys. zł (o 43,9%) od wartości księgowej odpowiadającej temu pakietowi akcji.

Ocenę tę uzasadnia fakt, że w 1991 r. Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 2.132,6 tys. zł, tj. 68,7% określonej w powyższy sposób wartości Spółki, a także to, że w latach 1992-1994 następował coroczny wzrost sprzedaży piwa odpowiednio o: 8%, 9% i o 4%, któremu towarzyszył zysk netto w wysokości kolejno: 1.849,9 tys. zł, 3.174,6 tys. zł i 4.623,1 tys. zł. Zysk netto za lata 1991-1994 wyniósł łącznie 11.780,2 tys. zł, co oznacza iż był on wyższy o 279,6% od wartości Spółki określonej ceną 13,5 zł za 1 akcję.

Browary Warmińsko-Mazurskie Sp. z o.o. w Olsztynie.

Browary Warmińsko-Mazurskie Sp. z o.o. w Olsztynie sprywatyzowane zostały w 1992 r. po rażąco niskiej cenie. Występowały także nieprawidłowości w dochodzeniu kar umownych z tytułu nienależytego wykonania zobowiązań przez nabywcę udziałów tej Spółki.

- W wyniku sprzedaży przez Skarb Państwa p. J.A. 13.304 udziałów tej Spółki, stanowiących 80% ich całkowitej liczby, uzyskano kwotę 1.481,5 tys. zł. Wartość Spółki określona na podstawie ceny zapłaconej przez inwestora (1.851,9 tys. zł) stanowiła tylko 76,4% średniej wartości z wycen metodą dochodową, wykonanych we wrześniu 1991 r., przez WGK Sp. z o.o. i zaledwie 37,3% urealnionej wartości aktywów netto. Przychody ze sprzedaży były niższe o 2.490,4 tys. zł (o 62,7%) od wartości księgowej odpowiadającej temu pakietowi udziałów. Wprawdzie wśród złożonych propozycji zakupu udziałów, przyjęta oferta była najwyższa pod względem cenowym, nie mniej jednak na tle wycen oraz uzyskanego przez Spółkę w okresie 9 miesięcy 1991 r. zysku netto w kwocie 963,8 tys. zł, nie można było uznać jej - jak to uczynił zespół negocjacyjny MPW - za „wysoką”.
- W przyjętej ofercie, a następnie w 2 umowach sprzedaży udziałów Browarów Warmińsko Mazurskich Sp. z o.o., kupujący zobowiązał się do dokonania w Spółce inwestycji w wysokości nie mniejszej niż równowartość 10 mln marek niemieckich, w okresie 2 lat od daty podpisania umowy, tj. od 12 sierpnia 1992 r. Nawet po dwukrotnej prolongacie terminu zakończenia realizacji zobowiązań inwestycyjnych, łącznie o 18 miesięcy, tj. na czas do 12 lutego 1996 r. wykonano inwestycje zaledwie o równowartości 4.029,3 tys. marek niemieckich, co stanowiło nieco ponad 40% kwoty zobowiązania. Zwrócić przy tym należy uwagę, iż przez ponad 2,5 roku od ostatecznie ustalonego (po prolongatach) terminu zakończenia wykonania zobowiązań - pomiędzy komórkami organizacyjnymi MPW (a następnie MSP) trwała korespondencja na temat ich realizacji. Dotyczyła ona wyjaśnienia postanowień umowy, budzących wątpliwości interpretacyjne związane z oceną realizacji zobowiązań, a mianowicie kto ma zapłacić ewentualną karę umowną (Spółka czy inwestor) i w jakiej wysokości. Do zakończenia kontroli, Departament Ewidencji i Gospodarki Mieniem Skarbu Państwa MSP nie sporządził wniosku o wszczęcie postępowania sądowego z tytułu nienależytego wykonania zobowiązań, pomimo iż - zgodnie z § 21, pkt. 9 Regulaminu Organizacyjnego MSP - od marca 1998 r. czynność ta należy do jego właściwości, co więcej nie dokonał nawet naliczeń kar przewidzianych w umowie z tytułu niewykonania zobowiązań inwestycyjnych.

Browary Dolnośląskie „Piaś” SA we Wrocławiu

Nieprawidłowości związane z prywatyzacją Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA dotyczyły stworzenia potencjalnym inwestorom nierównych szans nabycia akcji, podpisania niekorzystnego dla Skarbu Państwa aneksu do umowy sprzedaży akcji, a także nieterminowego podwyższenia kapitału akcyjnego Spółki.

- MPW nie stworzyło potencjalnym inwestorom równych szans nabycia akcji tej Spółki. Zrezygnowano bowiem z negocjacji z firmą CEBA AG, przyznając drugiemu oferentowi - p. R.V., obywatelowi RFN - wyłączność w negocjacjach, bez wyjaśnienia wątpliwości wskazanych przez firmę doradczą, która ofertę firmy CEBA AG oceniła wyżej. Wątpliwości firmy doradczej dotyczyły zasadności przyjmowania jako wiążącej, nieprecyzyjnie sformułowanej oferty p. R.V., który określił cenę za nabywany pakiet akcji w przedziale od 6,8 do 11,6 mln dolarów USA z zastrzeżeniem, że granice te mogą być płynne i podlegają negocjacjom. Dyrektor Departamentu Prywatyzacji Kapitałowej w MPW p. A.K., odpowiedzialny za przygotowanie i przeprowadzenie prywatyzacji tej Spółki nie wyjaśnił kontrolerom NIK przyczyn zastosowania przez MPW preferencji dla oferty p. R.V. W wyjaśnieniu stwierdził m.in., że: *„...Z punktu widzenia interesu Skarbu Państwa istotniejsze było wyjaśnienie w pierwszej kolejności niejasności co do ceny zakupu akcji (R.V.), a dopiero w razie braku takiej możliwości rozpoczęcie negocjacji z drugim z inwestorów („CEBA”). W wyniku negocjacji uzyskano od R.V. wyższą cenę niż wynikającą z dokonanej wyceny Spółki. (...) Ewentualne zakwalifikowanie firmy „CEBA” do dalszych negocjacji nie gwarantowało ich sprawnego przebiegu i uzyskania satysfakcjonujących parametrów cenowych. (...) Co do zasady równego traktowania stron, to inwestorzy w zaproszeniu do rokowań zostali powiadomieni o daleko idącej możliwości nie podejmowania rokowań bez podania przyczyny.”*

Popełnione zostały ponadto błędy przy sprawdzaniu wiarygodności finansowej p. R.V. MPW poprzestało bowiem na uzyskaniu z wywiadowni gospodarczej informacji dotyczących niewielkiej spółki dystrybucyjnej DRINK SERVICE Sp. z o.o., o kapitale zakładowym 300 tys. zł, w której p. R.V. był udziałowcem. Informacje zawarte w materiałach wywiadowni nie dotyczyły źródeł pochodzenia środków, z których sfinansowana miała być transakcja. Przed podjęciem decyzji o sprzedaży akcji Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA p. R.V., nie zachowano należytej staranności także przy sprawdzaniu faktycznego wywiązywania się przez tego inwestora ze zobowiązań wobec Skarbu Państwa. Pan R.V. był właścicielem ok. 85% udziałów w Browarach „Warka” Sp. z o.o. w Warce, na podstawie umowy z dnia 24 listopada 1994 r., zawartej z Ministrem PW. Jednym ze zobowiązań nabywcy akcji Browarów „Warka” było przeznaczenie środków pieniężnych pochodzących z podwyższenia kapitału akcyjnego, m.in. na oddłużenie Spółki. W piśmie z dnia 27 stycznia 1996 r. Minister Finansów, z własnej inicjatywy, poinformował Ministra PW o:

- zadłużeniu Browarów „Warka” wobec budżetu na kwotę 7.096.092 zł, co oznaczało niewywiązanie się p. R.V. z przyjętych zobowiązań umownych,
 - wypłaceniu p. R.V. przez Browary „Warka”, w ramach umów zlecenia kwot: 701.240 zł i 150.000 dolarów USA za różnego rodzaju prace w zakresie marketingu,
 - sprzedaży Spółce DRINK SERVICE przez Browary „Warka” piwa po zaniżonych cenach, w wyniku czego osiągnęła ona, w okresie styczeń-sierpień 1995 r., dodatkowe korzyści w kwocie 202.227 zł.
- W dniu 23 stycznia 1996 r. Minister PW zawarł z p. R.V., umowę sprzedaży 275.000 (55%) akcji Browarów Dolnośląskich „PIAST” SA we Wrocławiu, za kwotę stanowiącą równowartość 9.501.250 dolarów USA, wg średniego kursu NBP publikowanego w dniu realizacji czeku.

W dniu 9 lutego 1996 r. zrealizowano czek na kwotę 9.501.250 USD jako zapłatę za nabyte akcje, przy czym na konto MPW wpłynęła kwota 23.947,8 tys. zł, stanowiąca równowartość wpłaconych dolarów wg „kursu kupna” NBP, tj. o 194,8 tys. zł niższa niż przy zapłacie równowartości 9.501.250 USD, przeliczonej „według średniego kursu NBP”, jak stanowiła umowa. W dniu 1 czerwca 1996 r. Minister PW podpisał aneks do ww umowy, zmieniający treść dotyczącą ceny zakupu akcji. Zmiana ta polegała na zastąpieniu ceny zakupu akcji, wyrażonej jako „...równowartość w złotych kwoty 9.501.250 USD (...), według średniego kursu NBP publikowanego w dniu realizacji czeku...” na sformułowanie: „Cena Zakupu 275.000 (słownie: dwieście siedemdziesiąt pięć tysięcy) akcji, którą Kupujący zobowiązuje się zapłacić, wynosi 9.501.250 USD...”. Podpisanie tego aneksu, określającego cenę zakupu wyrażoną jedynie w dolarach USA i w takiej kwocie spowodowało obniżenie o 194,8 tys. zł dochodów Skarbu Państwa z tytułu sprzedaży akcji, w stosunku do kwoty wynikającej z postanowień przywołanej wyżej umowy. Minister PW nie skorzystał z możliwości przedstawienia swojej opinii w tej sprawie do protokołu kontroli.³⁰

W dniach 30 września 1996 r. i 15 maja 1997 r. do umowy sprzedaży akcji sporządzono kolejne 2 aneksy. Na podstawie tych aneksów, przesunięty został, o pół roku, termin podwyższenia kapitału o równowartość 8 mln dolarów USA oraz zastąpiono obowiązek uiszczenia kary umownej (w wysokości 100% kwoty zobowiązania, wykonanego po terminie) na zapłatę odsetek ustawowych od tej kwoty. Nabywca akcji dokonał podwyższenia kapitału akcyjnego Spółki o 22.980 tys. zł (równowartość 8 mln dolarów USA) w dniu 14 lutego 1997 r., tj. 22 dni po prolongowanym terminie. W dniu 17 września 1998 r. Minister SP wezwał nabywcę akcji do zapłaty odsetek ustawowych w kwocie 462,7 tys. zł z tytułu nieterminowego podwyższenia kapitału akcyjnego Spółki. Wobec niedokonania zapłaty, MSP skierowało w dniu 20 stycznia 1999 r. do Sądu Okręgowego w Warszawie pozew przeciwko nabywcy akcji o zwrot należnej kwoty.

Sprzedaż akcji w ofercie publicznej

Spośród wszystkich prywatyzacji przedsiębiorstw i jsSP branży piwowarskiej, najsprawniej przebiegły procesy sprzedaży akcji Zakładów Piwowarskich SA w Żywcu oraz Okocimskich Zakładów Piwowarskich SA w Okocimiu, w ofercie publicznej.

- Zakłady Piwowarskie w Żywcu zostały przekształcone w jsSP w dniu 29 grudnia 1990 r., a już 22 lipca 1991 r. zakończono sprzedaż 77% akcji tej Spółki w ofercie publicznej, uzyskując wpływy ze sprzedaży w kwocie 15.400 tys. zł. Minister PW określił cenę 1 akcji w ofercie publicznej na 10 zł, co oznacza iż Spółka została wyceniona na 20.000 tys. zł (2.000 tys. akcji x 10 zł/akcję). Przy tej cenie akcji, wskaźniki P/E (cena akcji do zysku przypadającego na akcję) oraz P/BV (cena akcji do wartości księgowej przypadającej na akcję) zostały określone odpowiednio na poziomie 3,86 i 1,01.
- Okocimskie Zakłady Piwowarskie w Okocimiu zostały skomercjalizowane w dniu 25 października 1990 r. Proces prywatyzacji tej Spółki trwał nieco dłużej, ze względu na roszczenia, zgłaszane przez grupę spadkobierców po Janie Götz Okocimskim. W ofercie publicznej, zakończonej w lutym 1992 r, sprzedano 62,96% akcji Spółki, uzyskując wpływy w kwocie 15.867 tys. zł. Cena 1 akcji w ofercie publicznej została określona na 9 zł, a wartość Spółki na 25.200 tys. zł (2.800 tys. akcji x 9 zł/akcję). Przy tej cenie akcji, wskaźniki P/E oraz P/BV wyniosły odpowiednio 3,73 i 0,81.

³⁰ Protokołu kontroli „Przekształcenia Własnościowe w Gospodarce Narodowej w 1996 r.” - podpisany w dniu 30 kwietnia 1996 r.

- Znacznie gorszą efektywność uzyskano w przypadku sprzedaży 29% (66.700 akcji) Koszalińskich Zakładów Piwowarskich „BROK” SA w Koszalinie, przekształconych w Spółkę w dniu 25 października 1990 r., które nabył w ofercie publicznej w dniu 29 lipca 1991 r. Bank Handlowo-Kredytowy SA Oddział we Wrocławiu za kwotę 533,6 tys. zł. Zgodnie z sugestią doradcy przy tej prywatyzacji - firmy „Access” LTD - Minister SP określił cenę 1 akcji na 8 zł, co oznaczało wycenę Spółki na poziomie 1.840 tys. zł. Przy tej cenie akcji, wskaźniki P/E oraz P/BV za 1991 r. ukształtowały się na bardzo niskim poziomie, odpowiednio 0,86 i 0,33.

W 3 przypadkach zastosowano strategię polegającą na równoległej sprzedaży akcji w ofercie publicznej oraz grupom menadżerskim, po cenie określonej w ofercie publicznej.

- kierownictwu Zakładów Piwowarskich w Żywcu zaoferowano 40.000 akcji Spółki (2%) w cenie 10 zł za akcję, a na 160.000 akcji, (8%) ustanowiono prawo zakupu. Łączne wpływy ze sprzedaży tych akcji wyniosły 2.855,1 tys. zł,
- Zarząd Okocimskich Zakładów Piwowarskich nabył na podstawie umowy z dnia 27 kwietnia 1992 r. 16.800 akcji Spółki w cenie 9 zł za akcję oraz otrzymał prawo nabycia 67.200 akcji w terminie do 9 grudnia 1996 r. (za cenę zrewaloryzowaną). Łączne wpływy ze sprzedaży tych akcji wyniosły 1.005 tys. zł,
- 3 członkom Zarządu Koszalińskich Zakładów Piwowarskich „BROK” SA sprzedano w 1991 r. 46.000 akcji (20% kapitału), za 368 tys. zł (po 8 zł/akcję).

Wniesienie akcji spółek do NFI

Na przełomie lat 1995/1996 Skarb Państwa wniósł po 60% akcji 3 spółek branży piwowarskiej do Narodowych Funduszy Inwestycyjnych (NFI).

Funduszami wiodącymi, do których wniesiono pakiety 33% akcji poszczególnych Spółek zostały: VIII NFI „Octava” - dla Browarów Zachodnich „Lubusz” SA, III NFI - dla Przedsiębiorstwa Przemysłu Spożywczego „PEPEES” SA oraz VII NFI „Kazimierz Wielki” - dla Browarów Karkonoskich SA.

W kwietniu 1997 r. Rada Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie dopuściła do obrotu publicznego akcje Przedsiębiorstwa Przemysłu Spożywczego „PEPEES” SA, wprowadzone przez III NFI. Podczas pierwszego notowania w dniu 22 maja 1997 r. cena akcji „PEPEES” SA przekroczyła o 20% cenę minimalną, określoną w prospekcie emisyjnym.

Leasing pracowniczy

Poprzez oddanie mienia do odpłatnego korzystania spółkom pracowniczym, w latach 1992-1996 sprywatyzowano 10 przedsiębiorstw państwowych z branży piwowarskiej. Wyceny majątku tych przedsiębiorstw finansowane były przez likwidowane przedsiębiorstwa, bądź przez spółki pracownicze, przy czym w 5 przypadkach, na żądanie organów założycielskich, sporządzone zostały kontrwyceny. Koszty wycen mieściły się w przedziale od 9,7 do 34 tys. zł. Izba nie kwestionowała rzetelności wycen oraz kosztów ich wykonania. Informacje dotyczące wyceny prywatyzowanych przedsiębiorstw oraz wartości tych podmiotów, określonych w umowach, a także stopień realizacji zobowiązań finansowych spółek korzystających odpłatnie z mienia Skarbu Państwa prezentuje poniższe zestawienie:

Wartość w tys. zł.

Nazwa Spółki	Przedział wyceny	Data zawarcia i wartość umowy	Wpłaty ogółem, w tym, % spłaty rat kapit. *
--------------	------------------	-------------------------------	---

	min.	max.	data	wartość	kwota	%
1. Browar Witnica Sp. z o.o.	546,8	861,5	01.04.1992	650,0	821,4	60
2. Browary Warszawskie SA ³¹	8.989,6	13.679,5	13.05.1992	7.300,0	6.699,6	53
3. Browary Bydgoskie „Kujawiak” Sp. z o.o.	6.255,1	9.868,0	01.12.1992	7.823,9	9.035,6	72
4. Browar Północny w Suwałkach Sp. z o.o. ³²	1.300,0	1.390,0	03.12.1992	950,0	1.001,3	57
5. ZP w Lublinie SA	2.861,0	6.617,0	31.12.1992	4.265,0	5.393,6	100
6. Browar „Kętrzyn” Sp. z o.o.	608,0	1.821,7	19.07.1993	850,0	731,2	43
7. Browar Namysłów Sp. z o.o.	2.560,0	3.492,0	05.03.1994	4.000,0	3.064,6	43
8. Browar „Dojlidy” Sp. z o.o. w Białymstoku	2.213,4	5.562,0	04.10.1994	4.300,0	5.043,0	100
9. Browary Łódzkie SA ³³	12.585,0	20.670,0	14.06.1995	8.520,0	4.526,2	33
10. ZP w Sierpcu SA	14.200,0	31.254,4	01.08.1996.	19.000,0	6.555,8	25

* Według stanu na dzień 30 czerwca 1998 r.

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli

Z porównania wycen oraz cen wynegocjowanych przez wojewodów ze spółkami pracowniczymi wynika, że w przypadku:

- Browaru Namysłów Sp. z o.o., wynegocjowana cena była wyższa od górnego przedziału wyceny o 14,5%,
- Browarów Łódzkich SA, Browaru Północnego Sp. z o.o. w Suwałkach oraz Browarów Warszawskich SA, wynegocjowana cena była niższa od dolnej granicy pierwotnych wycen, kolejno o: 32,3%, 26,9% oraz 18,8%.

Ustalanie wartości mienia oddawanego w leasing na relatywnie niskim poziomie, przedstawiciele wojewodów z zespołów przygotowawczych tłumaczyli niewielkimi możliwościami finansowymi spółek pracowniczych, w sytuacji koniecznych inwestycji w rozwój tych przedsiębiorstw.

Spółki pracownicze na ogół prawidłowo realizowały zobowiązania finansowe wobec Skarbu Państwa, wynikające z umów leasingowych. Na ogólną kwotę 57.658,9 tys. zł zobowiązań z tytułu rat kapitałowych, do dnia 30 czerwca 1998 r. spółki spłaciły 28.577 tys. zł (49,56%). Łączna kwota wpłat (wraz z opłatami dodatkowymi) wyniosła 42.872,2 tys. zł. Całkowitego rozliczenia ze Skarbem Państwa dokonały 2 spółki, kolejne 4 spłaciły ponad połowę zobowiązań, a zawansowanie spłat przez pozostałe 4 przekracza 25%. Według stanu na dzień 30 czerwca 1998 r., zaległości spółek z tytułu rat kapitałowych, opłat dodatkowych i odsetek wyniosły łącznie 170,6 tys. zł, co stanowiło 0,4% kwot już wpłaconych. Należności Skarbu Państwa terminowo regulowało 5 spółek, w 3 przypadkach zaległości były nieznaczne, nie przekraczały 1% kwot wpłaconych. Jedynie zaległość Browaru „Kętrzyn” w kwocie 362,1 tys. zł stanowiła prawie 15% kwoty wpłaconej przez Spółkę. Departament Administracyjno Budżetowy MSP kierował do tych spółek wezwania o uregulowanie zobowiązań.

³¹ Pierwotna wycena została zweryfikowana 2 kontrwycenami określającymi wartość Przedsiębiorstwa w granicach odpowiednio 12.000 tys. zł - 13.000 tys. zł i 4.680 tys. zł - 12.000 tys. zł.

³² Zaktualizowana, na zlecenie urzędu wojewódzkiego wycena określała wartość Przedsiębiorstwa w przedziale od 950 tys. zł do 1.120 tys. zł.

³³ W związku z koniecznością poniesienia przez spółkę pracowniczą wydatków na inwestycje modernizacyjne w wysokości 23.050 tys. zł dokonano ponownego wyliczenia wartości Przedsiębiorstwa na kwotę 7.597 tys. zł.

Sprzedaż mienia oraz udziałów inwestorowi strategicznemu

Proces prywatyzacji Zakładów Piwowarskich w Elblągu oraz Zakładów Piwowarskich im. Jana Heveliusza w Gdańsku, polegający na utworzeniu przez te zakłady spółek joint venture (odpowiednio: „Hevelius Brewing Company” Ltd Sp. z o.o. w dniu 25 września 1991 r. oraz „Elbrewery Company” Ltd Sp. z o.o. w dniu 17 kwietnia 1991 r.), z 51% udziałem australijskiego inwestora Brewpole PTY, a następnie sprzedaży mienia przedsiębiorstw oraz udziałów należących do Skarbu Państwa został przeprowadzony przez Wojewodę Elbląskiego i Prezydenta Gdańska.

- W dniu 16 lutego 1994 r. „Hevelius Brewing Company” Ltd Sp. z o.o. nabyła za kwotę 4.770 tys. zł mienie Zakładów Piwowarskich im. Jana Heveliusza, w rozumieniu art. 55.1 Kc. W dniu 23 października 1995 r. Brewpole B.V. nabyła udziały w „Hevelius Brewing Company” Ltd Sp. z o.o., należące do Gminy Miasta Gdańska, za 4.458,5 tys. zł (równowartość 1.813, 8 tys. dolarów USA) oraz 4.000 tys. zł, płatne w waloryzowanych ratach przez 5 lat. Do dnia 30 czerwca 1998 r. z tytułu wpłaty rat za lata 1996-1998 Spółka uiściła kwotę 2917,8 tys. zł. Łączne przychody z tytułu sprzedaży mienia i udziałów wyniosły 12.146,3 tys. zł, a zapłata całej należności (13.270 tys. zł bez waloryzacji) zaawansowana była w 91,5%. Przedsiębiorstwo prowadzone przez „Hevelius Brewing Company” Ltd Sp. z o.o. zostało w dniu 1 października 1997 r. zakupione przez „Elbrewery Company” Ltd Sp. z o.o.
- W dniu 16 września 1993 r. „Elbrewery Company” Ltd Sp. z o.o. nabyła Zakłady Piwowarskie w Elblągu w rozumieniu art. 55.1 Kc za kwotę 10.230 tys. zł, zobowiązując się jednocześnie do przekazania na cele społeczne kwoty 600 tys. zł, pochodzącej ze zwrotu pożyczki udzielonej przez Zakłady Piwowarskie w Elblągu Zakładom Przemysłu Owocowo-Warzywnego. Ww kwota nie została dotychczas przekazana na cele społeczne, ponieważ w wyniku ugody zredukowano wierzytelność do kwoty 141,6 tys. zł, za którą Spółka objęła 1.416 udziałów w WZPOW Sp. z o.o. Udziałów tych nie udało się dotychczas sprzedać ze względu na brak zainteresowania ich zakupem.
W dniu 1 marca 1996 r. Brewpole B.V. nabyła od Wojewody Elbląskiego 678 udziałów w „Elbrewery Company” Ltd Sp. z o.o. (5,1%) za kwotę 5.443 tys. zł (8.028 zł za jeden udział), celem zaoferowania ich pracownikom po cenie preferencyjnej równej 4.014 zł za jeden udział, a w dniu 30 września 1996 r. kolejne 4.921 udziały (37%) za kwotę 55.736 tys. zł (równowartość 20.000 tys. dolarów USA). Poza zapłatą za udziały inwestor zobowiązał się do dodatkowych świadczeń na rzecz regionu w postaci:
 - przekazania w ciągu 5 lat kwoty 11.240 tys. zł (4.000 tys. dolarów USA), na zakup sprzętu medycznego,
 - zainwestowania w ciągu 5 lat w przedsięwzięcia gospodarcze wskazane przez Wojewodę kwoty 11.240 tys. zł (4.000 tys. dolarów USA),
 - przekazania w latach 1996-1998 kwoty 1.466 tys. zł (450 tys. dolarów USA) na cele charytatywno-kulturalne.

Dodatkowe wydatki inwestora związane z realizacją postanowień umowy, wynoszące łącznie 24.126,9 tys. zł, zostały wykonane do dnia 30 czerwca 1998 r. w wysokości 10.600,5 tys. zł, tj. w 43,9%.

Inwestor ten sfinansował także zakup 652 udziałów, z puli 4,9% udziałów przeznaczonych przez Skarb Państwa do preferencyjnej sprzedaży pracownikom, za kwotę 2.617,1 tys. zł. Łączna kwota zapłacona przez inwestora za Zakłady Piwowarskie w Elblągu i udziały w „Elbrewery Company” Ltd Sp. z o.o. wyniosła 84.626,6 tys. zł, tj. 88,0% kwoty docelowej, wynoszącej 96.135,9 tys. zł.

Do dnia zakończenia kontroli (25 listopada 1998 r.), łączne przychody z prywatyzacji Zakładów Piwowarskich w Gdańsku i Elblągu wyniosły 96.772,9 tys. zł i stanowiły 88,45% kwoty jaką ostatecznie winien zapłacić inwestor (109.405,9 tys. zł).

Reprywatyzacja

Objęte w latach 1948-1953 przymusowym zarządem Zakładów Piwowarskich w Poznaniu (obecnie „Lech” Browary Wielkopolski SA) browary: „Bojanowo”, „Fortuna” i „Janikowski Browar Udziałowy” zostały wydzielone z tej Spółki, a następnie zreprywatyzowane.

- W uzasadnieniu decyzji z dnia 7 maja 1992 r. (BR/1102/P-0510/399/91/92/JB) Kierownik Ministerstwa Przemysłu i Handlu stwierdził, że Browar w Bojanowie został przejęty w 1948 r. na własność Skarbu Państwa z rażącym naruszeniem prawa. Zwrocona następcom prawnym byłych właścicieli nieruchomości została wniesiona aportem do Spółki Browar Bojanowo Sp. z o.o., utworzonej ze Spółką „Lech” Browary Wielkopolski SA, która wniosła jako aport środki trwałe oraz wierzytelności z tytułu inwestycji dokonanych na tej nieruchomości. Kapitał Browaru Bojanowo Sp. z o.o. został następnie podwyższony, w związku z gotowością przystąpienia do Spółki pozostałych współwłaścicieli (osoby fizyczne i Skarb Państwa). W wyniku tych działań, struktura udziałów Spółki ukształtowała się następująco: „Lech” Browary Wielkopolski SA - 64,66% udziałów, następcy prawni dawnych właścicieli Browaru - 28,71% oraz Skarb Państwa - 6,63%.
- Decyzją GZU nr 051/626-357/91 z dnia 3 września 1992 r., Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej stwierdził nieważność zarządzenia Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 3 sierpnia 1950 r. w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad Browarem „Fortuna” w Miłosławiu, stanowiącego własność Marii Zofii Jęczyńskiej, jako wydanego z naruszeniem przepisów dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie zarządu państwowego. W wyniku ugody, zawartej pomiędzy Spółką a następcami prawnymi dawnych właścicieli, nastąpiło uzgodnienie wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami oraz przekazanie (w dniu 28 lipca 1995 r.) Browaru dawnym właścicielom, którzy zobowiązali się przejąć zatrudnionych pracowników.
- Na skutek stwierdzenia w dniu 4 marca 1992 r. przez MPiH nieważności zarządzenia Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 2 maja 1953 w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem „Janowski Browar Udziałowy” oraz orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej wytwórczości z dnia 4 sierpnia 1962 r. w sprawie przejęcia na własność Skarbu Państwa przedsiębiorstwa „Janowski Browar Udziałowy” majątek tego Browaru został w dniu 10 września 1997 r. przekazany następcom prawnym byłych właścicieli.

5. Efekty prywatyzacji

5.1. Efektywność prywatyzacji

Przychody Skarbu Państwa z prywatyzacji przedsiębiorstw przemysłu piwowarskiego wyniosły na koniec I półrocza 1998 r. łącznie 465.628,5 tys. zł, z czego:

- 325.983,4 tys. zł, tj. 70% stanowiły wpływy ze sprzedaży akcji/udziałów jsSP przez Ministrów PW/SP,
- 96.772,9 tys. zł, tj. 20,8% stanowiły dochody ze sprzedaży mienia Zakładów Piwowarskich w Elblągu oraz Zakładów Piwowarskich im. Jana Heveliusza w Gdańsku, a także udziałów Skarbu Państwa w Hevelius Brewing Company Ltd Sp. z o.o. i w Elbrewery Company Ltd Sp. z o.o.,

- 42.872,2 tys. zł, tj. 9,2% stanowiły przychody z umów leasingowych.

Na uzyskanie powyższych wpływów z prywatyzacji, budżet państwa poniósł koszty w łącznej kwocie 7.143,5 tys. zł.

Procesy przekształceń własnościowych tych podmiotów trwały 7 lat, co utrudnia analizę efektywności poszczególnych projektów prywatyzacji, biorąc za podstawę uzyskane przez Skarb Państwa dochody/przychody budżetowe ze sprzedaży mienia oraz akcji/udziałów spółek. W poniższej tabeli zamieszczono 3 wskaźniki oceny efektywności poszczególnych projektów prywatyzacyjnych (bez 3 spółek, których akcje wniesiono do NFI).

- wskaźnik określający relację wartości spółki (wg. faktycznej ceny sprzedaży akcji/udziałów) do wartości księgowej spółki (aktywów netto, ustalonych na podstawie wyceny, bądź wynikających z bilansów z roku przed prywatyzacją),
- wskaźnik określający wartość spółki wg. ceny sprzedaży akcji/udziałów (faktycznej i wg cen z 1998 r., tj. zwaloryzowanej współczynnikiem inflacji) w odniesieniu do ilości sprzedanego piwa przez dany podmiot w roku prywatyzacji,
- wskaźnik określający wartość zobowiązań inwestycyjnych w odniesieniu do wartości aktywów netto, odpowiadających zakupionym pakietom akcji/udziałów.

Nazwa spółki	Wartość spółki wg. cen sprzedaży akcji/udziałów				Wartość zobowiązań inwest. do zakupionych aktywów (w %)	
	w tys. zł wg cen		w relacji do wartości księgowej (w %)	przypadająca na 1 hl. piwa sprzedanego w roku prywatyzacji wg cen (zł/hl.)		
				bieżących		1998 r.
1	2	3	4	5	6	7
sprywatyzowane w 1991 r.						
ZP „Żywiec” SA	20.000,0	100.694,0	101,0	21,7	109,4	b.z.
Okocimskie ZP SA	25.200,0	126.874,4	81,0	19,0	95,8	b.z.
Koszalińskie ZP „BROK” SA	3.103,3	15.624,2	56,1*	10,4	52,2	b.z.
sprywatyzowane w 1992 r.						
Browary Warszawskie SA	7.300,0	25.701,8	57,3*	15,7	55,4	b.z.
„Kujawiak” B. Bydgoskie Sp. z o.o.	7.823,9	27.546,4	76,3	13,7	48,4	b.z.
Browar „Witnica” Sp. z o.o.	650,0	2.288,5	94,2	11,2	39,4	b.z.
Browar „Północny” Sp. z o.o.	950,0	3.344,8	77,6	10,8	38,1	b.z.
ZP SA w Lublinie	4.265,0	15.016,2	b.d.	9,9	34,8	b.z.
Browary Warmińsko-Mazurskie SA	1.851,9	6.520,2	37,3	9,8	34,5	314
sprywatyzowane w 1993 r.						
Browar „Kętrzyn” Sp. z o.o.	850,0	2.211,9	60,0	45,4	118,1	71
„Lech” Browary Wielkopolski SA	50.000,0	130.110,0	83,7*	40,8	106,2	652*
sprywatyzowane w 1994 r.						
„Bosman” Browar Szczecin SA	8.506,4	16.744,0	76,0	32,6	64,1	710
Browar „Dojlidy” Sp. z o.o.	4.300,0	8.464,1	62,4	25,8	50,7	210
Browary „Warka” Sp. z o.o.	10.800,0	21.258,7	95,4*	25,6	50,4	718*
ZP „Namysłów” Sp. z o.o.	4.000,0	7.873,6	114,6	14,1	27,8	b.z.
sprywatyzowane w 1995 r.						
Browary Łódzkie SA	8.520,0	13.122,5	41,2	39,3	60,5	112
„Elbrowery Company” Ltd. Sp. z o.o.	100.805,1	155.260	84,4	35,1	54,1	192
sprywatyzowane w 1996 r.						
Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA	405.860,0	521.367,8	648,9	219,4	281,8	1.195
Browary Dolnośląskie „PIAST” SA	43.015,1	55.257,2	146,3	61,4	78,9	422
ZP SA w Sierpcu	19.000,0	24.407,4	60,8*	45,6	58,6	118*
ZP „Głubczyce” SA	2.748,3	3.530,5	15,8	15,5	19,9	85
sprywatyzowane w 1997 r.						
ZP „Leżajsk” SA	13.589,5	15.193,1	38,8	28,7	32,1	176

* - szacunek na podstawie danych bilansowych z roku przed prywatyzacją

b.z. - w umowie prywatyzacyjnej nie określono zobowiązań

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują m.in., że:

- dokonując zakupu akcji/udziałów 22 spółek, inwestorzy wycenili je (wg cen z 1998 r.) na łączną kwotę 1.298.411,3 tys. zł, przy czym aż 40,15% tej kwoty stanowiła wartość Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA, natomiast zaledwie 13,97% udział w strukturze wartości prywatyzowanych podmiotów stanowiła łączna wartość 15 spółek,
- zaledwie w 4 spośród 21 sprywatyzowanych spółek, uzyskana wartość za nabyte pakiety akcji/udziałów była wyższa od odpowiadających im wartościom aktywów netto, przy czym najkorzystniejszy wskaźnik (648,9%) osiągnięto przy prywatyzacji Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA, natomiast najmniej korzystny (zaledwie 15,8%) przy prywatyzacji ZP „Głubczyce” SA,
- wartość rynku mierzona wartością spółki wg. ceny sprzedaży akcji/udziałów (przeliczonej na warunki cen z 1998 r.) w odniesieniu do ilości sprzedanego piwa przez dany podmiot w roku prywatyzacji, najdrożej wycenili nabywcy akcji/udziałów: Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA (281,8 zł/hl.), Browaru „Kętrzyn” Sp. z o.o. (118,1 zł/hl.) oraz ZP „Żywiec” SA (109,4 zł/hl.), natomiast najtaniej: ZP „Głubczyce” SA (19,9 zł/hl.), ZP „Namysłów” Sp. z o.o. (27,8 zł/hl.) oraz ZP „Leżajsk” SA (32,1 zł/hl.),
- największe kwoty zobowiązań inwestycyjnych, w porównaniu do wartości aktywów netto odpowiadających nabytym pakietom akcji/udziałów, zawarte zostały w umowach prywatyzacyjnych: Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA (1.195%), Browarów „Warka” Sp. z o.o. (718%) oraz „Lech” Browary Wielkopolski SA (652%).

Wraz z rozwojem rynku papierów wartościowych (na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych), wzrastała wartość rynku piwa, wyceniana przez inwestorów giełdowych. W wyniku prywatyzacji w 1991 r. spółek piwowarskich w drodze oferty publicznej, tj. ZP „Żywiec” SA „Okocimskich” ZP SA, rynek wycenił wartość sprzedawanego piwa przez te podmioty (wg cen z 1998 r.) na poziomie odpowiednio 109,4 zł/hl i 95,8 zł/hl. W następnych latach (1992-1993), wartość sprzedawanego piwa rynek wyceniał na poziomie kolejno 140,5 zł/hl i 683,9 zł/hl - w przypadku ZP „Żywiec” SA oraz odpowiednio 78,3 zł/hl i 483,6 zł/hl - w przypadku „Okocimskich” ZP SA.

Przy sprzedaży udziałów Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o. w Olsztynie oraz akcji: ZP „Leżajsk” SA, Koszalińskich ZP „BROK” SA, ZP „Głubczyce” SA i „Bosman” Browar Szczecin SA, wynegocjowane ceny ukształtowały się na poziomie znacznie niższym od ceny 109,4 zł/hl, uzyskanej w wyniku prywatyzacji ZP „Żywiec” SA. Wartość sprzedaży akcji/udziałów ww. spółek, wg cen z 1998 r., wynosząca łącznie 30.260 tys. zł, była o 55.010 tys. zł (o 64,5%) niższa od wyceny ZP „Żywiec” SA, dokonanej przez rynek w 1991 r.

Ranking 5 najkorzystniej i 5 najmniej korzystnie sprywatyzowanych przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej, określony na podstawie wskaźników, zawartych w kol. 4 i 6 oraz 4, 6 i 7 powyższej tabeli, przedstawia się jak niżej:³⁴

Nazwa Spółki	Suma pkt z kol. 4 i 6	Nazwa Spółki	Suma pkt z kol. 4, 6, 7
Spółki sprywatyzowane najkorzystniej			
1. Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA	930,7	1. Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA	2.125,7
2. Browary Dolnośląskie „PIAST” SA	225,2	2. Browary „Warka” Sp. z o.o.	863,8
3. ZP „Żywiec” SA	210,4	3. „Bosman” Browar Szczecin SA	850,1
4. „Lech” Browary Wielkopolski SA	189,9	4. „Lech” Browary Wielkopolski SA	841,9
5. Browar „Kętrzyn” Sp. z o.o.	178,1	5. Browary Dolnośląskie „PIAST” SA	647,2
Spółki sprywatyzowane najmniej korzystnie			
1. ZP „Głubczyce” SA	35,7	1. Koszalińskie ZP „BROK” SA	108,3
2. ZP „Leżajsk” SA	70,9	2. Browary Warszawskie SA	112,7
3. Browary Warmińsko-Mazurskie SA	71,8	3. Browar „Północny” Sp. z o.o.	115,7
4. Browary Łódzkie SA	101,7	4. ZP „Głubczyce” SA	120,7
5. Koszalińskie ZP „BROK” SA	108,3	5. „Kujawiak” B. Bydgoskie Sp. z o.o.	124,7

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

5.2. Wzrost majątku i kapitałów spółek

W 13 spośród 26 zawartych umów prywatyzacyjnych przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej określono zobowiązania inwestorów do inwestowania w majątek trwały i obrotowy, z tego:

- w 8 spośród 9 jsSP sprywatyzowanych przez Ministra PW/SP, w drodze rokowań,
- w 4 spośród 10 przedsiębiorstw oddanych spółkom pracowniczym do odpłatnego korzystania,
- w spółce Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o.

Zobowiązania nabywców akcji/udziałów do inwestowania w majątek trwały i obrotowy w tych spółkach zostały określone na łączną kwotę 1.064,3 mln zł. W 7 umowach określono zobowiązanie do podwyższenia kapitału spółek na łączną kwotę 143 mln zł, tj. 13,4% zobowiązań inwestycyjnych. Na dzień 30 czerwca 1998 r. zobowiązania do podwyższenia kapitału zostały wykonane w całości.

Według stanu na dzień 30 czerwca 1998 r., w 11 spośród 13 przedsiębiorstw i spółek (brak danych odnośnie realizacji zobowiązań w spółkach Browar „Dojlidy” Sp. z o.o. oraz Browar Kętrzyn Sp. z o.o.) zainwestowano ogółem 976.637,2 tys. zł (93,1% łącznych zobowiązań umownych), pomimo rozłożenia w niektórych przypadkach tych zobowiązań nawet do 2006 r. (np. w ZP „Leżajsk” SA). Wielkości zobowiązań inwestycyjnych w majątek spółek i stopień ich realizacji na koniec czerwca 1998 r. w 11 przedsiębiorstwach i spółkach przedstawia poniższa tabela.

w tys. zł.

Nazwa spółki	Inwestycje w majątek spółki		% poz. 3/2
	zobowiązanie*	realizacja	
1	2	3	4
1. Browary Warmińsko-Mazurskie Sp. z o.o.	12.475,2	5.026,2	40,3
2. „Lech” Browary Wielkopolski SA	155.666,1	177.732,1	114,2
3. „Bosman” Browar Szczecin SA	40.531,1	58.940,5	145,4
4. Browary „Warka” Sp. z o.o.	48.777,7	73.915,0	151,5
5. Browary Łódzkie SA**	23.050,0	18.800,0	81,6

³⁴ Ranking został opracowany poprzez przypisanie punktów, odpowiadających poziomowi wskaźników w kolumnach 4, 6 i 7, powyższej tabeli. Następnie dokonano sumowania tych punktów, łącznie dla wszystkich 3 wskaźników i odrębnie dla 2 wskaźników, z wyłączeniem wskaźnika dotyczącego zobowiązań inwestycyjnych.

6. Browary Dolnośląskie „Piaś” SA	68.311,0	68.311,0	100,0
7. Elbrewery Company Ltd Sp. z o.o.	220.000,0	270.856,9	123,1
8. Zakłady Piwowskie Głubczyce SA**	8.100,0	6.628,8	81,8
9. Zakłady Piwowskie SA w Sierpcu**	43.200,0	12.787,2	29,6
10. Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA**	388.734,9	258.639,5	66,5
11. ZP „Leżajsk” SA**	40.000,0	25.000,0	62,5
Razem	1.048.846,0	976.637,2	93,1

* kwoty zobowiązań umownych, wyrażonych w walutach obcych, zostały przeliczone na walutę polską wg średniego kursu walut z dnia realizacji zobowiązania.

** nie minął termin wykonania zobowiązania.

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Zobowiązania inwestycyjne wykonało w pełni 5 inwestorów, w tym w przypadku spółek: Browary „Warka” Sp. z o.o. i „Bosman” Browar Szczecin SA, jakkolwiek wystąpiły nieprawidłowości w trakcie realizacji umów (zob. rozdz. 4 niniejszej informacji) przekroczone je o ok. 50%. W 5 spółkach, w których nie upłynął okres wykonania zobowiązań, zaawansowanie nakładów inwestycyjnych wynosiło od 29,6% do 81,8%.

Realizacja zobowiązań inwestycyjnych, w tym dotyczących podwyższenia kapitału, przebiegała na ogół prawidłowo, poza omówionymi (w rozdziale 4 niniejszej informacji) nieprawidłowościami w realizacji tych zobowiązań przez nabywców akcji ZP „Leżajsk” SA oraz Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA, a także niewykonaniem tych zobowiązań w Browarach Warmińsko Mazurskich Sp. z o.o.

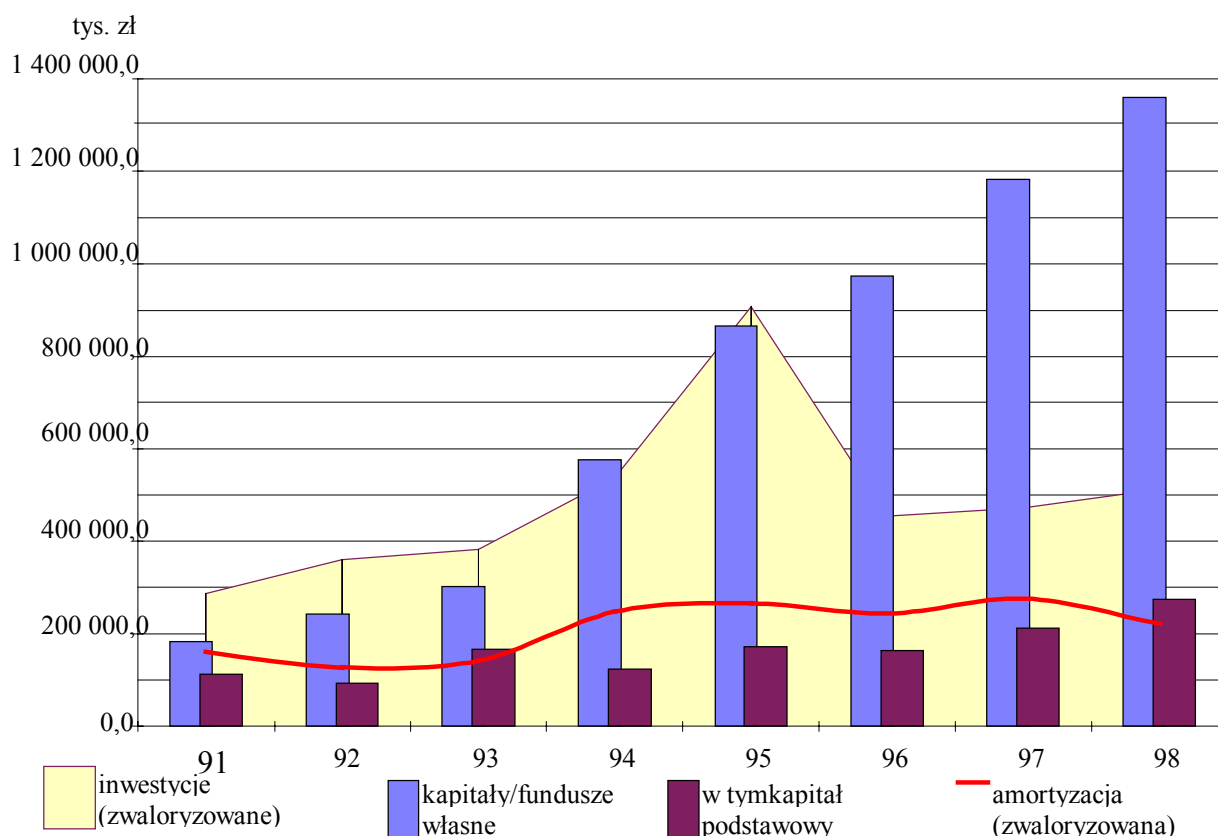
Nakłady inwestycyjne w okresie odpłatnego korzystania z mienia przedsiębiorstw, poniesione przez 5 skontrolowanych spółek pracowniczych wyniosły ogółem 131,6 mln zł, przy czym źródło pokrycia inwestycji na kwotę 101,9 mln zł (77,5%) stanowiły odpisy amortyzacyjne.

Dokonane inwestycje w 3 spółkach, po wniesieniu ich akcji do NFI, w porównaniu do wielkości odpisów amortyzacyjnych stanowiły: 146% w PEPEES SA w Łomży, 112% w Browarach Zachodnich Lubusz SA oraz zaledwie 15,7% w Browarach Karkonoskich SA.

W wyniku m.in. realizacji zobowiązań inwestycyjnych, zawartych w umowach prywatyzacyjnych, w latach 1991-1998 nastąpił znaczny dopływ kapitału do spółek, który wpłynął na ich wzmocnienie finansowe oraz unowocześnienie potencjału produkcyjnego. Kształtowanie się kapitałów/funduszy własnych oraz kapitałów akcyjnych/zakładowych w latach 1991-1998³⁵ oraz zwaloryzowanych nakładów inwestycyjnych³⁶, a także zwaloryzowanej amortyzacji w 16 skontrolowanych browarach prezentuje poniższy wykres.

³⁵ dla roku 1998 przyjęto dane szacunkowe na podstawie wyników I półrocza 1998r.

³⁶ wg. wskaźnika wzrostu cen towarów i usług GUS



Źródło: opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Z analizy danych wynika, że wykonanie zobowiązań przez inwestorów miało swoje odzwierciedlenie w przyroście kapitałów spółek oraz wpłynęło na wzrost inwestycji, znacznie przekraczający poziom odpisów amortyzacyjnych.

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Dynamika m. trwałego	144%	141%	155%	162%	118%	125%	110%
Dynamika m. obrotowego	147%	134%	156%	111%	150%	108%	143%

* Stan na 30 czerwca 1998 r.

Źródło: opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Z zamieszczonych w tabeli danych wynika, że dopływ kapitałów do spółek spowodował wysoką dynamikę przyrostu majątku sprywatyzowanych spółek.

Według stanu na koniec czerwca 1998 r., majątek trwały 16 skontrolowanych spółek wynosił łącznie 1.780.893,5 tys. zł i był o 477,1% wyższy niż w 1991 r. (308.582,9 tys. zł), a majątek obrotowy zwiększył się w tym okresie z 176.508,7 tys. zł do 943.144,8 tys. zł, tj. o 434,3%.

5.3. Nieodpłatne udostępnianie oraz preferencyjny zakup akcji/udziałów przez pracowników i rolników

W 14 spośród 26 sprywatyzowanych przedsiębiorstw branży piwowarskiej, pracownicy posiadali uprawnienia do nieodpłatnego lub preferencyjnego nabycia akcji/udziałów, a w kolejnych 2 (Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o. i Heveliusz Brewing Company Ltd.) inwestor zobowiązał się do odkupienia akcji od Skarbu Państwa i zaoferowania ich pracownikom na warunkach preferencyjnych. Przepisy nie przewidywały tego typu przywileju

dla pracowników 10 zlikwidowanych przedsiębiorstw w celu oddania ich mienia do odpłatnego korzystania przez spółki pracownicze. Nieodpłatne udostępnienie akcji/udziałów pracownikom nastąpiło w 8 spółkach, a w 8 spółkach umożliwiono pracownikom zakup akcji/udziałów na zasadach preferencyjnych. Rolnikom udostępniono nieodpłatnie akcje 5 spółek oraz umożliwiono preferencyjny zakup w 3 spółkach. Wpływy Skarbu Państwa ze sprzedaży akcji/udziałów po cenach preferencyjnych wyniosły łącznie 7.987,2 tys. zł. Akcje/udziały w 8 spółkach nabyło nieodpłatnie 5.579 pracowników, przeciętnie po 118 akcji oraz 3.604 rolników, którzy nieodpłatnie objęli średnio po 101 akcji w 4 spółkach (brak danych z 1 spółki). Udział akcji udostępnionych nieodpłatnie w stosunku do wszystkich akcji spółek kształtował się w przedziale od 10,1% do 14,94% - w przypadku akcji „pracowniczych” oraz od 8,1% do 14,66% - w przypadku akcji „rolniczych”. Przeciętna wartość nieodpłatnie udostępnionych akcji w 3 spółkach, liczona wg cen zapłaconych przez inwestorów strategicznych, przypadających na jednego rolnika była znacznie wyższa od wartości akcji przypadających na jednego pracownika.

- Zakłady Piwowskie „Leżajsk” SA udostępniły nieodpłatnie 21 rolnikom 56.784 akcji oraz 1.042 pracownikom 104.561 akcji. Przeciętna wartość akcji przekazanych rolnikowi wyniosła 52.494,3 zł i była prawie 27-krotnie wyższa od otrzymanych przez pracownika (1.948,1 zł).
- Browary Dolnośląskie „Piast” SA udostępniły nieodpłatnie 121 rolnikom 72.000 akcji oraz 997 pracownikom 72.605 akcji. Przeciętna wartość akcji przekazanych rolnikowi wyniosła 51.191,5 zł i była ponad 8-krotnie wyższa od otrzymanych przez pracownika (6.265 zł).
- Zakłady Piwowskie „Głubczyce” SA udostępniły nieodpłatnie 181 rolnikom 64.792 akcje oraz 633 pracownikom 65.622 akcje. Przeciętna wartość akcji przekazanych rolnikowi wyniosła 2.237,3 zł i była blisko 3,5-krotnie wyższa od otrzymanych przez pracownika (647,9 zł).

Odwrotna sytuacja wystąpiła w PEPEES SA, w której 1.174 pracownikom udostępniono 174.319 akcji Spółki, a 3.273 rolnikom 171.508 akcji. Średnia wartość akcji udostępnionych nieodpłatnie (wg ceny z pierwszego dnia notowania akcji Spółki na GPW), przypadająca na 1 pracownika wyniosła 17.818 zł i była 2,8-krotnie wyższa od otrzymanych przez rolnika (6.288 zł).

W 2 spośród 5 skontrolowanych spółek, inwestorzy strategiczni udzielili pomocy finansowej pracownikom przy zakupie akcji/udziałów na warunkach preferencyjnych.

- Niezależnie od nieodpłatnego udostępnienia akcji pracownikom i rolnikom, zarząd ZP „Leżajsk” SA uruchomił dla pracowników pożyczkę przeznaczoną na wykup akcji Spółki z emisji serii D w łącznej kwocie 1,6 mln zł. Zgodnie z zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą regulaminem udzielania pożyczki, jej wysokość uzależniona została od stażu pracy, oprocentowanie wyniosło 1% w skali roku a zwrot miał nastąpić po 3 latach. Kwoty udzielonych pożyczek pozwalały pracownikom na nabycie od 44 do 265 akcji serii D.
- Podstawę preferencyjnej sprzedaży udziałów Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o. stanowiły postanowienia umowne, w których inwestor wyraził zgodę na preferencyjną sprzedaż udziałów dla pracowników. Skarb Państwa zaoferował pracownikom 652 udziały (4,9%), a inwestor (Brewpole BV) zaoferował pracownikom 678 udziały (5,1%), zakupione w tym celu od Skarbu Państwa. Preferencyjną cenę sprzedaży udziału określono na 50% wartości, oszacowanej na podstawie wartości bilansowej Spółki z dnia 30 czerwca 1995 r. Pracownikom, którzy zamierzali odsprzedać swoje udziały, Brewpole BV złożyła ofertę:
 - pomocy w sfinansowaniu zakupu udziałów,
 - zapłaty 8.028 zł/udział, pomniejszonej o kwotę 4.014zł zapłaconą wojewodzie,

- poniesienia kosztów opłat skarbowych.

Na skutek przyjęcia tej oferty przez część pracowników oraz zrzeczenia się prawa nabycia udziałów na rzecz Brewpole BV, 178 pracowników nabyło 359 udziałów, stanowiących 2,7% kapitału Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o.

Nieprawidłowości w procesie nieodpłatnego udostępniania akcji oraz sprzedaży preferencyjnej stwierdzono w 4 przypadkach. Proces nieodpłatnego udostępniania i sprzedaży preferencyjnej akcji spółek pracownikom, poza przypadkiem zawyżenia kwoty preferencji w „Lech” Browary Wielkopolski SA, nie budził zastrzeżeń Izby.

- W dniu 22 lutego 1994 r. Minister PW ustalił cenę akcji „Lech” Browary Wielkopolski SA, sprzedawanych na podstawie art. 24 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o ppp, na poziomie 9,385 zł/akcję, tj. 50% ceny sprzedaży pierwszych akcji inwestorowi. Łącznie sprzedano 418.585 akcji (na 525.541 oferowanych do sprzedaży) za kwotę 3.928,9 tys. zł 1.540 pracownikom (na 2.076 uprawnionych) i 150 rolnikom (na 447 uprawnionych). Na skutek błędnego określenia przez Spółkę 12 miesięcznego okresu, stanowiącego podstawę do obliczenia dopuszczalnej kwoty preferencji, przysługującej na podstawie art. 24 ust 1 i 5 tejże ustawy, doszło do zawyżenia o kwotę 190,2 tys. zł wartości akcji udostępnionych pracownikom i rolnikom na warunkach preferencyjnych. Kwota zawyżenia odpowiadała 20.258 akcjom (4,8%), sprzedawanym po cenach preferencyjnych. MPW, które zawarło ze Spółką w dniu 13 maja 1994 r. umowę zlecającą sprzedaż tych akcji, nie skorygowało kwoty preferencji. Była pracownica MPW, przygotowująca umowę nie ustosunkowała się do przyczyn nieskorygowania błędu popełnionego przez Spółkę, oraz wyjaśniła, że obecnie nie ma dostępu do dokumentacji Ministerstwa.

W 5 spółkach rolnicy nie otrzymali akcji na warunkach preferencyjnych, bądź nieodpłatnie, przy czym w Koszalińskich Zakładach Piwowskich „BROK” SA uprawnieni rolnicy (7osób) do nabycia na warunkach preferencyjnych akcji nie wyrazili zainteresowania tym zakupem, natomiast rolnicy dostarczający surowce dla Browarów Zachodnich „Lubusz” SA nie posiadali uprawnień do nieodpłatnego nabywania akcji, ponieważ Spółka nie zawierała z nimi umów kontraktacyjnych. W przypadku pozostałych 3 spółek, nieudostępnienie akcji naruszało obowiązujące przepisy.

- W Browarach Karkonoskich SA nie udostępniono akcji 24 uprawnionym rolnikom czego przyczyną była błędna interpretacja przez Spółkę stanowiska Departamentu Funduszy Inwestycyjnych MSP znak L.dz. W/1400/DFI/Ag/00/97 z dnia 8 lipca 1997 r. w którym podano między innymi, że:
„....Zgodnie jednak z brzmieniem art. 75 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, jej postanowienia stosuje się odpowiednio jedynie w zakresie, w którym obowiązujące przepisy powołują się lub odsyłają do uchylonej ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Mając powyższe na uwadze należy uznać, że art. 46 pkt. 1 ustawy o nfi i ich prywatyzacji wykluczając stosowanie art. 24 uchylonej ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, określającego uprawnienia do preferencyjnego nabycia akcji, wyłącza tym samym możliwość stosowania odpowiednich przepisów ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych regulujących uprawnienia pracowników do nieodpłatnego nabywania akcji spółek należących do Skarbu Państwa.

W związku z tym emeryci i renciści, którzy są byłymi pracownikami spółek, a także rolnicy i rybacy kooperujący ze spółkami, których akcje wniesiono do NFI, nie są uprawnieni do nieodpłatnego nabycia akcji należących do Skarbu Państwa w trybie ustawy o komercjalizacji"

Nieudostępnienie przez Spółkę akcji 24 rolnikom, dostarczającym dla przedsiębiorstwa państwowego jęczmień browarny na podstawie umów kontraktacyjnych, w nieprzerwanym okresie co najmniej 2 lat przed wpisaniem spółki do rejestru, było sprzeczne z postanowieniami art. 46 ust. 6 ustawy o NFI.

- Na skutek braku informacji - spowodowanego m.in. niezamieszczeniem przez Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA stosownych ogłoszeń prasowych oraz skróceniem 2 miesięcznego okresu wywieszenia list uprawnionych rolników - 8 dostawców jęczmienia nie złożyło oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji i nie uwzględniono ich w przydziale akcji. W wyniku natomiast przyspieszenia terminu składania reklamacji, w stosunku do wymogów określonych w § 3 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia MRiGŻ z dnia 24 kwietnia 1997 r., oddalono reklamacje 6 rolników, jako złożone po terminie, pomimo iż wpłynęły one zgodnie z trybem określonym w tym rozporządzeniu.

Opóźnienie ustalenia listy uprawnionych rolników przez Spółkę spowodowało przekroczenie terminu nieodpłatnego udostępnienia im akcji, określonego w ustawie o komercjalizacji.

W 46 umowach o nieodpłatnym nabyciu akcji przez rolników stwierdzono usterki polegające na :

- niepodaniu podstawy prawnej działania przedstawiciela Ministra SP,
 - niedołączeniu do umów oświadczeń o korzystaniu z prawa do nieodpłatnego nabycia akcji w nie więcej niż jednej spółce oraz o znajomości treści art. 38 ust 4 oraz art. 38 a ustawy o komercjalizacji.
 - niezamieszczeniu (w 38 przypadkach) oświadczenia nabywcy o ograniczeniu w obrocie akcjami przez okres 2 lat (art. 38 ust. 3 i 4 ustawy),
 - dołączeniu do 8 umów oświadczeń o treści właściwej dla pracowników, którzy mogą być uprawnieni do nieodpłatnego nabywania akcji tylko 1 spółki, podczas gdy art. 37 ust. 4 ustawy daje rolnikom prawo do nieodpłatnego nabywania akcji w 2 spółkach.
- Spółka „Chmiel Polski” SA przeprowadziła czynności techniczne, związane z nieodpłatnym udostępnieniem akcji 802 uprawnionym rolnikom³⁷ po wejściu w życie ustawy o komercjalizacji. Nie doszło jednakże do ich wydania ze względu na:
 - nieprzekazanie Spółce przez MSP stosownych upoważnień do nieodpłatnego przekazania rolnikom akcji Skarbu Państwa (MSP nie zawarło ze Spółką umowy zlecającej przeprowadzenie czynności niezbędnych do udostępnienia akcji rolnikom),
 - zwłokę w opracowaniu listy uprawnionych rolników, spowodowaną wyjaśnianiem w MSP oraz MRiGŻ uprawnień współwłaścicieli gospodarstw,

³⁷ Spółka podjęła działania w celu zapewnienia pracownikom i rolnikom skorzystania z przywileju zakupu akcji na warunkach preferencyjnych, pomimo braku takich uprawnień, w przypadku prywatyzacji w trybie art 37 ust. 1 pkt 2 ustawy o ppp. W celu umożliwienia pracownikom i rolnikom objęcia akcji na podstawie przepisów ustawy o k.p.p.p., która wchodziła w życie z dniem 8 kwietnia 1997, w Statucie Spółki zawarte zostało postanowienie, iż w przypadku zbywania akcji przez Skarb Państwa, pierwszeństwo ich nabycia przysługiwać będzie pracownikom i plantatorom - założycielom Spółki, jeżeli przyszłe przepisy prawa będą na to zezwalały.

- przekazanie ostatecznej listy uprawnionych rolników po upływie ustawowego terminu udostępniania akcji.

W piśmie z dnia 8 kwietnia 1998 r. MSP poinformowało Spółkę o opracowaniu projektu nowelizacji ustawy o komercjalizacji, który przewiduje m.in. przywrócenie prawa do nieodpłatnego nabycia akcji przez uprawnionych rolników oraz o podjęciu niezwłocznych działań, zmierzających do udostępnienia akcji uprawnionym rolnikom, po wejściu w życie tej nowelizacji. Do końca 1998 r. nowelizacja tej ustawy nie została uchwalona.

5.4. Gwarancje zatrudnienia.

W 9 spośród 26 umów prywatyzacyjnych, inwestorzy zobowiązali się do utrzymania zatrudnienia na poziomie nie mniejszym od stanu z dnia podpisania umów. Gwarancje zatrudnienia obowiązywały przez 2 lata (w 3 spółkach), 3 lata (w 4 spółkach) oraz przez 4 i 5 lat w pozostałych 2 spółkach. Nie stwierdzono naruszenia tego zobowiązania przez inwestorów. Jedynie w przypadku „Lech” Browary Wielkopolski SA dokonano zwolnienia (za stosownymi odszkodowaniami) 13 pracowników, z przyczyn dotyczących zakładu pracy³⁸.

W ZP „Leżajsk” SA wypłacono odwołanemu Prezesowi Zarządu odszkodowanie w wysokości 24,8 tys. zł ze środków Spółki zamiast, jak przewidywała to umowa prywatyzacyjna, ze środków inwestora.

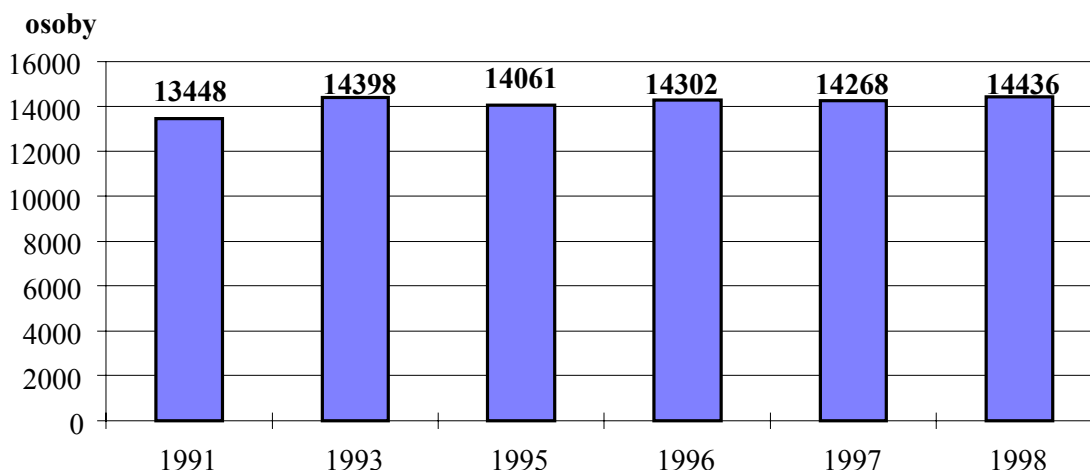
Niezamieszczenie gwarancji zatrudnienia w pozostałych 17 umowach prywatyzacyjnych nie wpłynęło zasadniczo na zmianę stanu zatrudnienia w przedsiębiorstwach branży piwowarskiej, jakkolwiek w 4 spółkach nastąpił po prywatyzacji znaczący spadek zatrudnienia.

- Po wniesieniu do NFI akcji Browarów Karkonoskich SA i Browarów Zachodnich „Lubusz” SA, stan zatrudnienia na koniec czerwca 1998 r. w obu Spółkach zbliżył się do 1/3 poziomu sprzed prywatyzacji.
- Istotny spadek liczby pracowników wystąpił w Zakładach Piwowarskich „Żywiec” SA oraz w „Lech” Browary Wielkopolski SA, w których zatrudnienie na koniec czerwca 1998 r. obniżyło się kolejno do poziomu 74% i 78% stanu sprzed prywatyzacji. Zmniejszenie zatrudnienia spowodowane było zmianami organizacyjnymi, polegającymi głównie na usamodzielnieniu niektórych jednostek organizacyjnych i wyłączeniu ich ze struktury organizacyjnej Spółek. (Np. w Zakładach Piwowarskich Żywiec SA zatrudniano w 1997 r. 754 osoby, a w przedsiębiorstwach zajmujących się dystrybucją 818 osób).

Największą dynamikę przyrostu zatrudnienia, w porównaniu z okresem bezpośrednio przed prywatyzacją, odnotowały: Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o. (wzrost o 98%), PEPEES SA (29%) oraz Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA (21%).

Na koniec czerwca 1998 r. w przedsiębiorstwach i spółkach piwowarskich, objętych procesem prywatyzacji, zatrudnionych było łącznie ok. 14,5 tys. pracowników. Nastąpił więc w porównaniu do 1991 r. (roku w którym rozpoczęto procesy prywatyzacyjne w tym sektorze) wzrost zatrudnienia o ok. 1,0 tys. osób. Największą liczbę pracowników na koniec I półrocza 1998 r. zatrudniały: Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o. - 1.297 osób, Okocimskie Zakłady Piwowarskie - 1.114 osób, Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA - 1.103 osoby oraz PEPEES SA - 1.012 osób. W tym czasie w 7 spółkach zatrudniano od 500 do 1000 osób, w 8 spółkach pracowało od 200 do 500 pracowników i tylko w 4 spółkach zatrudnienie wynosiło poniżej 100 osób. Kształtowanie się wielkości zatrudnienia w sektorze piwowarskim w latach 1991 - 1998 przedstawia poniższy wykres.

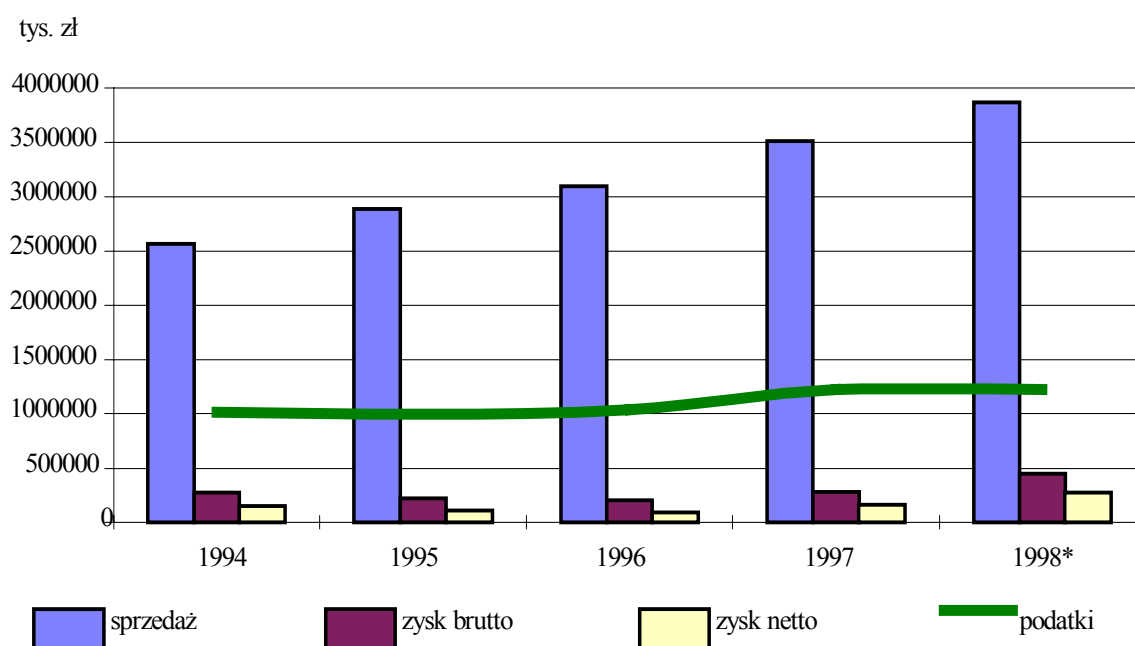
³⁸ Na mocy ustawy z dnia 22 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz.19 ze zm.)



Źródło: opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych z kontroli.

5.5. Wpływ prywatyzacji na sytuację gospodarczą spółek

Przekształcenia własnościowe w przemyśle piwowarskim miały na ogół korzystny wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową tych podmiotów. Poniższy wykres przedstawia wyniki ekonomiczne uzyskane w latach 1994-1998 przez 17 skontrolowanych spółek, których udział w rynku piwa w Polsce wynosił 76,7%, na koniec czerwca 1998 r., w zakresie przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, zysku brutto i netto oraz sumy podatków związanych z obrotem i dochodem w warunkach 1998 r.



* - szacunek

Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych uzyskanych podczas kontroli.

Przyrost przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, przy przyjęciu roku poprzedniego za 100 i po uwzględnieniu wpływu inflacji wyniósł: w latach 1995-1998 kolejno: 12%, 7%, 14 % i 10%. Zysk brutto oraz zysk netto, po spadku w latach 1995-1996, dynamicznie wzrosły: w 1997 r. kolejno o 42% i 87% oraz w 1998 r. o dalsze 58% i 72%. Rosła także realna kwota podatków VAT, akcyzowego i dochodowego. Suma tych podatków w 1996 r. wzrosła o 5% w porównaniu do 1995 r., w 1997 r. zwiększyła się o kolejne 18%, a w 1998 r. utrzymała się na tym samym poziomie.

Pomimo korzystnych wyników ekonomicznych branży, w 5 spośród 17 skontrolowanych podmiotów zanotowano w I półroczu 1998 r. stratę netto w kwocie 10.931 tys. zł, w tym w Browarach Dolnośląskich „Piast” SA strata wyniosła 5.929 tys. zł. W przypadku 2 spółek (Browar Grybów Sp. z o.o. oraz Browary Karkonoskie SA) stracie netto towarzyszył spadek nominalnych przychodów ze sprzedaży. Browar Grybów Sp. z o.o. znajduje się od dnia 10 października 1997 r. w likwidacji (zob. rozdz. 4 niniejszej informacji). Wobec Browarów Karkonoskich SA, których zobowiązania na koniec I półrocza 1998 r. z tytułu składek ZUS, podatków i ceł wyniosły 16.938 tys. zł (60-krotny wzrost w stosunku do 1991 r.), postanowieniem Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 16 września 1998 r. ogłoszona została upadłość.

Wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej w latach 1994-1998 na tle wyników przemysłu artykułów spożywczych i napojów prezentuje poniższa tabela.

wartość w mln zł

Wyszczególnienie		Wykonanie w latach:				
		1994	1995	1996	1997	1998
a) Przychody/zysk netto ogółem						
b) dynamika (rok poprz. = 100)						
1. Wyniki ekonomiczne w przemyśle artykułów spożywczych i napojów (wg GUS)						
Przychody	a)	32.274	47.352,8	61.458,9	74.899,8	69.930,2
	b)	128,6	146,7	129,8	121,9	93,3
Zysk netto	a)	4,8	228,7	781,1	606,9	356,1
	b)	-*	4.764,6	341,5	77,7	58,7
2. Wyniki ekonomiczne w przemyśle piwowarskim (dane z kontroli)						
Przychody	a)	1.304,7	1.873,9	2.405,9	3.144,9	3.870
	b)	108,4	143,6	128,4	130,7	123,1
Zysk netto	a)	75,4	67,4	67,2	144,1	276,9
	b)	107,8	89,4	99,7	214,4	192,2
Różnica poz. 2-1						
Przychody	b)	-20,2	-3,1	-1,4	8,8	29,8
Zysk netto	b)	107,8	-4.675,2	-241,8	136,7	133,5

* w 1993 r. wystąpiła strata w kwocie 217,2 mln zł.

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli

Dane powyższe wskazują na stałą poprawę relacji przychodów przedsiębiorstw i spółek branży piwowarskiej, przy czym od 1997 r. dynamika tych przychodów wyprzedza wyniki osiągane przez cały przemysł spożywczy. Lepsze wyniki branży piwowarskiej dotyczą także zysku netto, za wyjątkiem lat 1995-1996. Zwraca jednak uwagę spadek, w 1998 r. w porównaniu do roku poprzedniego, dynamiki przychodów i zysku netto, jakkolwiek spadek ten jest mniejszy w branży piwowarskiej.

5.6. Dochody budżetu państwa z tytułu podatku dochodowego.

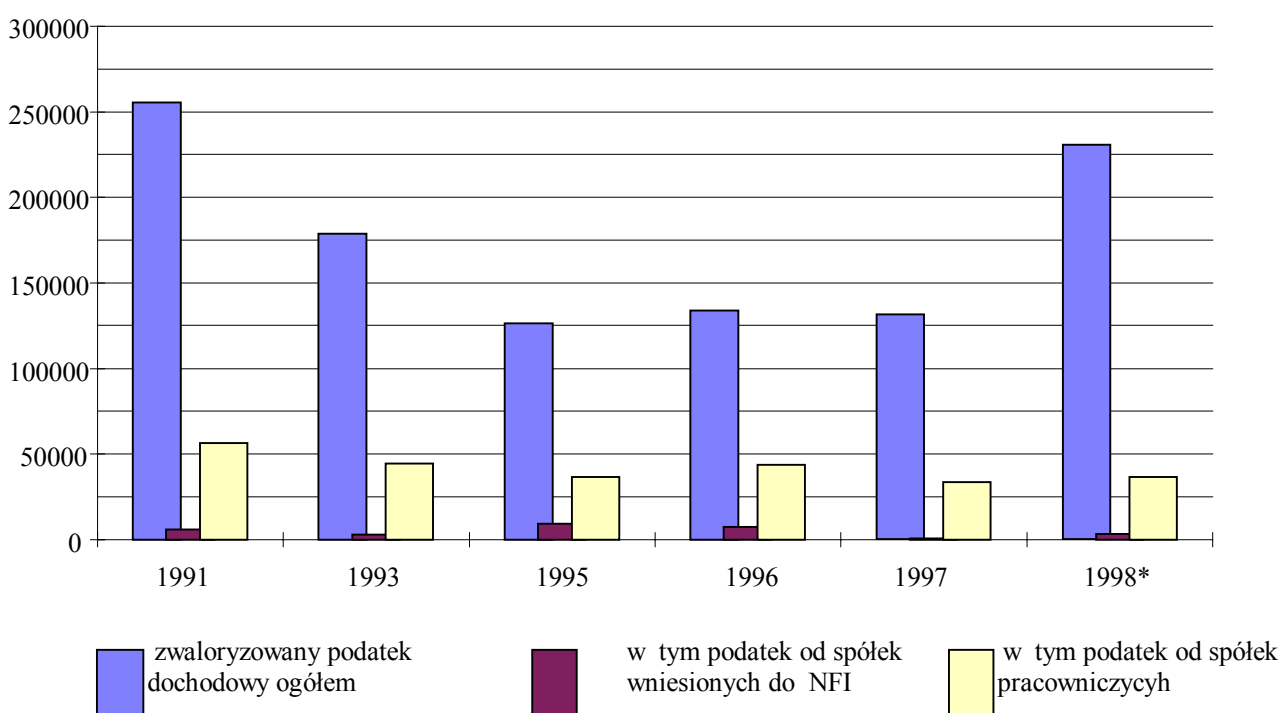
Wysokość kwot podatku dochodowego zapłaconego przez 25 sprywatyzowanych browarów, w tym 17 objętych kontrolą, w latach 1995-1998(I półrocze) przedstawiono w załączniku nr 2 do niniejszej informacji. Z danych zawartych w tym załączniku wynika m.in., że:

- kwoty podatku dochodowego za I półrocze 1998 r. wpłacone przez 5 browarów (Tyskie „Górny Śląsk”, „Warka”, „Głubczyce”, „Okocim”, „Elbrewery” i „PEPEES”) były wyższe niż w 1997 r., a stopień zaawansowania wpłat przez kolejne 10 spółek wskazuje, iż przekroczyć one wpłaty z 1997 r.,

- 5 największych browarów („Elbrewery”, „Żywiec”, „Lech”, Tyskie „Górny Śląsk” oraz „Okocim”), których udział w rynku piwa w Polsce wynosi 59,2%, zapłacili w I półroczu 1998 r. podatek dochodowy w łącznej kwocie 85.480 tys. zł, tj. 74,1% wpłat dokonanych przez 25 sprywatyzowanych browarów,
- w 4 browarach (Browar „Grybów” i „Kętrzyn” oraz Browary Karkonoskie i „Lubusz”) nie wystąpił w okresie ostatnich 4 lat obowiązek płacenia podatku dochodowego ze względu na ujemne wyniki finansowe brutto,
- pozostałe 2 spółki („Piast” i „Dojlidy”) również wykazały stratę w I półroczu 1998 r., przy czym w Spółce „Piast”, strata występuje już od 1996 r.

Z zamieszczonego poniżej wykresu zwaloryzowanego podatku dochodowego za lata 1991-1998 wynika, że po realnym spadku wpłat dokonywanych przez przedsiębiorstwa branży piwowarskiej, w kolejnych latach następował wzrost przychodów budżetu z tego tytułu w latach 1991-1995.

w tys. zł



* szacunek na podstawie wyników I półrocza.

Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Spółki branży piwowarskiej korzystały z możliwości obniżenia płaconego podatku dochodowego z tytułu ulg inwestycyjnych.³⁹ Wpływ ulg inwestycyjnych na wysokość zapłaconego łącznie podatku dochodowego przez 3 spółki: „Elbrewery”, Tyskie „Górny Śląsk” oraz „Lech” prezentuje poniższa tabela:

wyszczególnienie							tys. zł
	1994	1995	1996	1997	I p. 1998	Razem	udział
Podatek należny	35.717,3	42.431,0	53.066,1	72.882,6	52.650,0	256.747,0	100%
Podatek zapłacony	21.509,4	16.640,0	29.919,0	29.730,4	41.950,0	139.748,8	54,4%
Kwota pomniejszenia	14.207,9	25.791,0	23.147,1	43.152,2	10.700,0	116.998,2	45,6%

Źródło: opracowanie DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

³⁹ zob. przyp. nr 21.

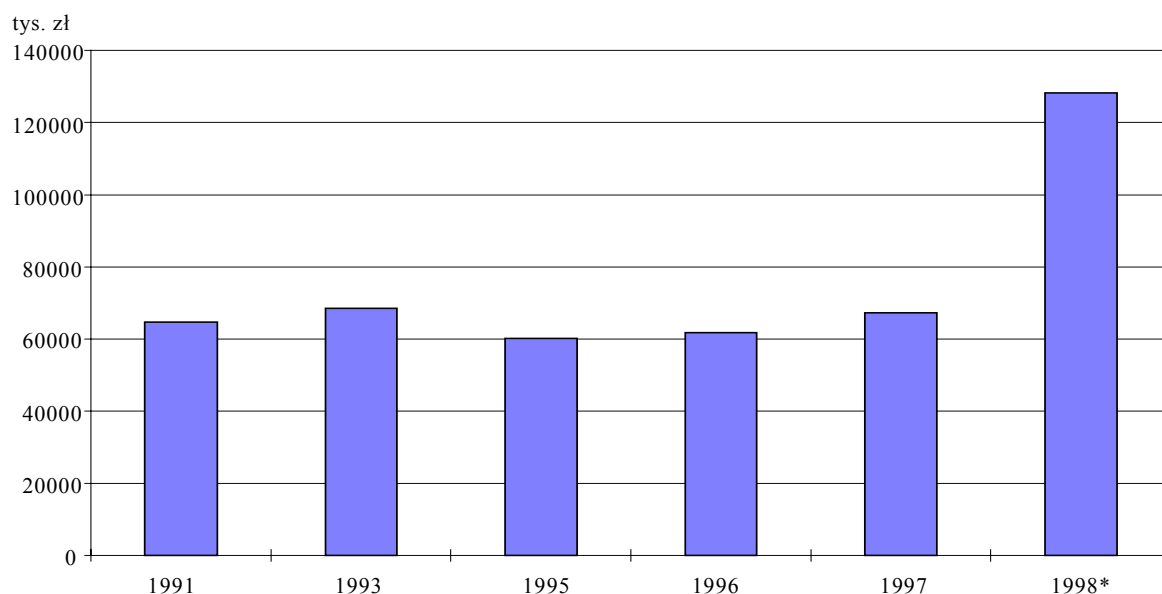
W okresie 4,5 lat, ww 3 spółki zwolnione zostały z wpłat podatku dochodowego z tytułu ulg inwestycyjnych w wysokości blisko połowy kwoty należnego podatku.

Kontrola NIK stwierdziła jeden przypadek nieprawidłowości polegający na niewłaściwym wyliczeniu ulgi w podatku dochodowym z tytułu inwestycji.

- W Browarach Tyskich „Górny Śląsk” SA, wbrew postanowieniu § 7 rozporządzenia RM, nie dokonano zwiększenia opodatkowania z tytułu dokonanej sprzedaży środków trwałych, do których wcześniej zastosowano ulgi inwestycyjne. W trakcie kontroli Spółka zwróciła do Urzędu Skarbowego, wraz z odsetkami za zwłokę i odpisami amortyzacyjnymi, kwotę 263,1 tys. zł.

5.7. Składki ZUS

Według informacji przesłanych NIK przez 9 spółek, w analizowanym okresie nastąpił znaczny wzrost realnych kwot wpłat składek z tytułu ZUS, co prezentuje poniższy wykres.



* - szacunek na podstawie danych za pierwsze półrocze

Źródło : Opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie informacji z 9 spółek.

Począwszy od 1996 r., dynamika wzrostu składek ZUS była wyższa od wskaźnika inflacji. I tak o 2,7% w 1996 r., o 8,9% w 1997 r. i o 90,7% w 1998 r. Kontrola ustaliła 2 przypadki niewywiązywania się z wpłat należnych składek ZUS. Poza Browarami Karkonoskimi SA, wobec których ogłoszona została upadłość, zaległości w regulowaniu składek ZUS stwierdzono w ZP „Leżajsk” SA. W latach 1991-1998 zaległości powyższe wyniosły łącznie 2.978,2 tys. zł, w tym powstałe po sprywatyzowaniu Spółki 1.102,6 tys. zł.

6. Zmiany w kapitałach spółek i ich pozycji na rynku

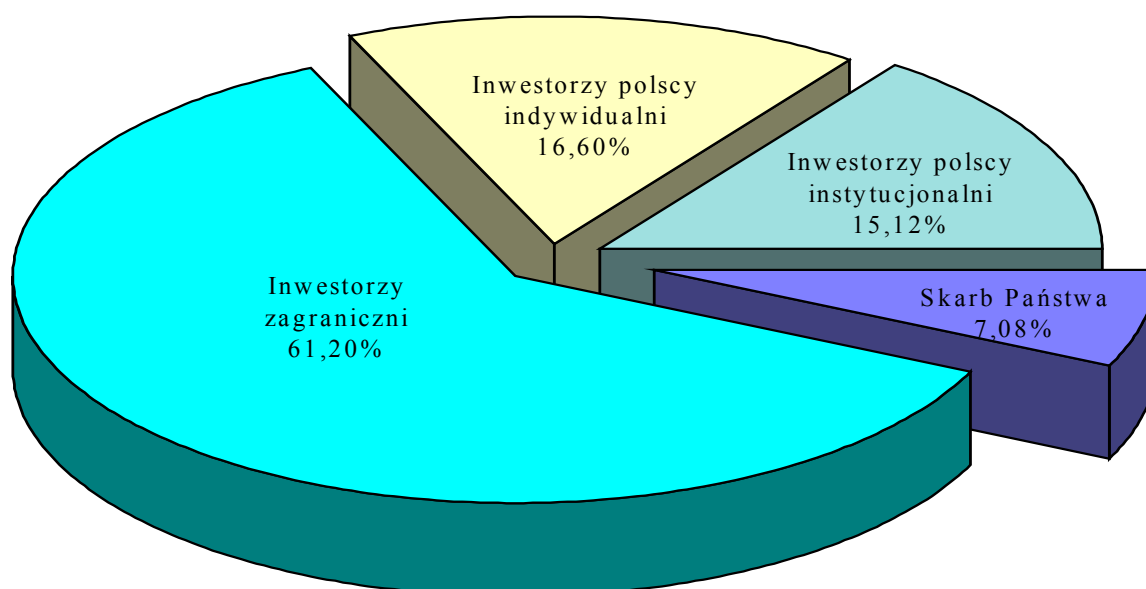
Podpisanie umów sprzedaży akcji/udziałów, przekazanie mienia przedsiębiorstw do odpłatnego korzystania, bądź wniesienie akcji spółek do NFI, było zazwyczaj początkiem procesu zmian w składach kapitałów spółek.

Właścicielami akcji/udziałów w spółkach, które podpisały umowy o odpłatnym korzystaniu z mienia przedsiębiorstw byli głównie pracownicy tych przedsiębiorstw. Jedynie w Zakładach Piwowarskich w Sierpcu Sp. z o.o. oraz w Browarze „Witnica” Sp. z o.o., odpowiednio 30% i 40% pakiety udziałów objęły osoby nie będące pracownikami. Spośród 10 spółek pracowniczych, inwestorów strategicznych pozyskały ponadto (już po

prywatyzacji): Browar „Kętrzyn” Sp. z o.o., w której 86,43% udziałów posiadała PEPEES SA, Browar „Dojlidy” Sp. z o.o., w której 98,45% udziałów posiadał BINDING BRAUREI AG. oraz Browary Bydgoskie „Kujawiak” SA, w której 43,9% kapitału objęło 61 hurtowników piwa oraz plantatorów jęczmienia browarnego.

Zwiększanie udziału inwestorów prywatnych w przedsiębiorstwach branży piwowarskiej odbywało się na drodze podwyższania kapitału, nabywania akcji/udziałów od pracowników oraz od inwestorów finansowych.

W załączniku nr 3 do niniejszej informacji zamieszczono dane dotyczące składu kapitału w 34 browarach funkcjonujących na polskim rynku w I półroczu 1998 r. (wraz z browarami nie objętymi kontrolą) oraz ich udziału w sprzedaży piwa. Na poniższym wykresie zaprezentowano nominalny udział poszczególnych grup inwestorów i Skarbu Państwa w polskim rynku piwa (udział inwestorów w kapitale browarów ważony udziałem browarów w ogólnej sprzedaży piwa).



Źródło: opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

Z powyższych danych wynika, że inwestorzy zagraniczni są właścicielami akcji/udziałów odpowiadających ponad 61% sprzedaży piwa w Polsce, inwestorzy polscy (pracownicy, rolnicy, hurtownicy piwa, grupy menedżerskie, NFI, banki) posiadają ok. 32%, zaś udział Skarbu Państwa (posiada mniejszościowe pakiety akcji/udziałów w 12 browarach i 100% udziałów w Browarach Górnośląskich „Zabrze” SA, a także jest właścicielem Browaru w Czarnkowie) odpowiada 7,08% sprzedaży.

6.1. Konsolidacja kapitału

Zmiany kapitałowe na rynku piwa doprowadziły do wyodrębnienia 3 grup inwestorów, które łącznie kontrolują 65% sprzedaży piwa w Polsce. W przypadku firmy Bitburger konsolidacja polegała na zakupie pakietów kontrolnych spółek „Bosman” Browar Szczecin SA oraz ZP w Sierpcu Sp. z o.o., natomiast w pozostałych 2 grupach inwestorów (Heineken i South African Breweries) procesy konsolidacji były bardziej złożone.

Grupa Heineken Brewpole BV (kontrolująca ZP „Leżajsk” SA, Elbrewery Company Ltd. Sp. z o.o. w Elblągu i Browary „Warka” Sp. z o.o.) oraz Heineken NV, właściciel 75% akcji ZP „Żywiec” SA, zgłosiły zamiar połączenia, polegający na nabyciu przez koncern Heineken udziałów w Brewpole oraz prawa powoływania większości członków zarządu Brewpole. Warunki połączenia określone przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów polegały na :

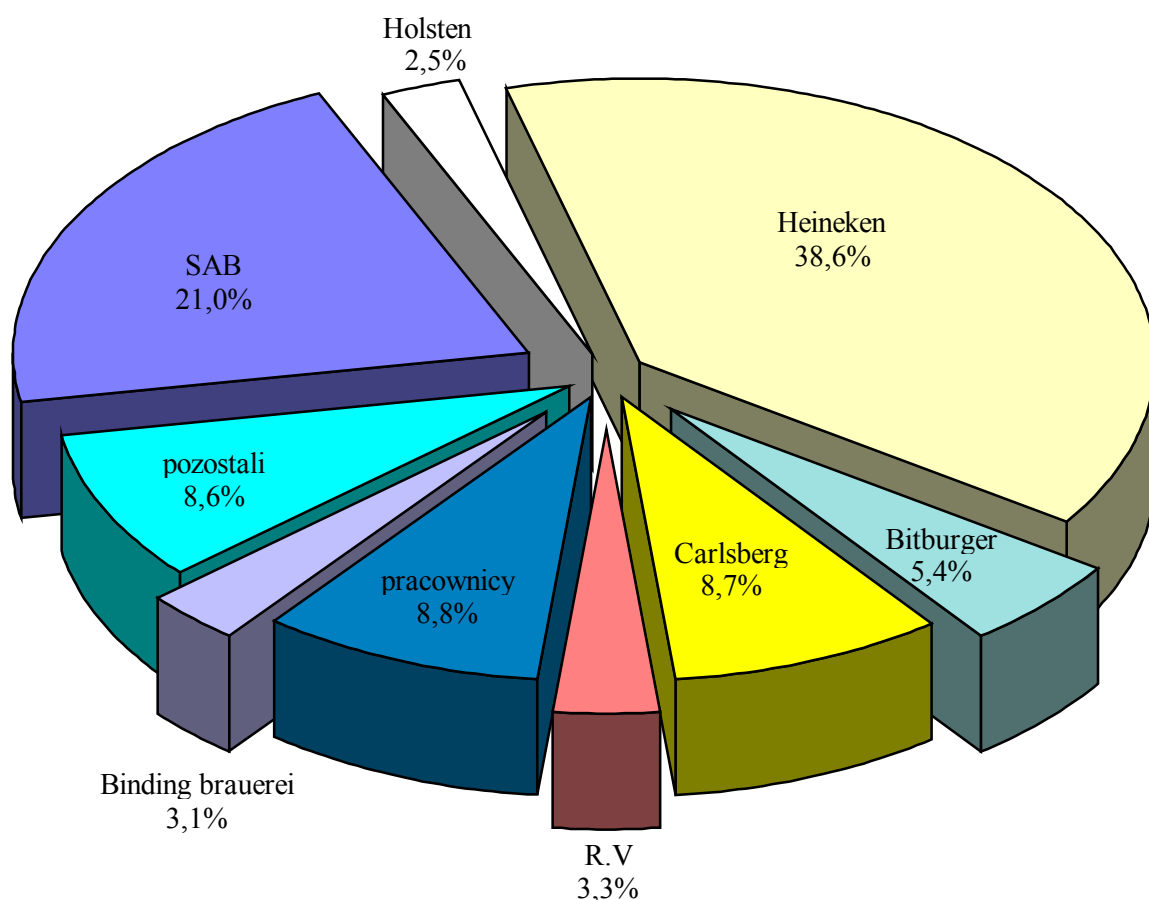
- niestosowanie klauzul wyłączności produktowej w relacjach z dystrybutorami,
- utrzymania podstawowych marek piwa,
- dokonywaniu zakupów chmielu i jego przetworów od producentów krajowych (25% zapotrzebowania grupy w 1999r. oraz co najmniej 50% w następnych 6 latach),
- dokonania przez grupę w ciągu 3 lat od połączenia inwestycji w przemyśle przetwórstwa chmielu w kwocie co najmniej 2.000 tys. dolarów USA.

Grupa South African Breweries Grupa South African Breweries Ltd. w Johannesburgu (SAB) przejęła kontrolę nad spółkami „Lech” Browary Wielkopolski SA w Poznaniu oraz Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA w Tychach.

- Euro Agro Centrum SA (EAC), której właścicielem jest Kulczyk Holding SA, nabyła od Skarbu Państwa początkowo 40% akcji „Lech” Browary Wielkopolski SA, a następnie objęła akcje w podwyższonym kapitale Spółki, osiągając w nim ponad 75% udział. W wyniku zakupu przez „KULCZYK INVESTMENTS” B.V. z siedzibą w Rotterdamie (współwłaścicielem tej spółki była SAB) od EAC 42,58% akcji oraz nabycia nieodpłatnego od SAB 5,7% akcji, Spółka ta została największym akcjonariuszem z 48,28% udziałem.
- Kompania Piwna Sp. z o.o., której udziałowcami były EAC (66% udziałów) oraz „Bisa Investments” (34 % udziałów) 30 września 1996 r. nabyła 52 % akcji Browarów Tyskich Górny Śląsk SA. Następnie, w 3 kwartale 1996 r., „Windjamer Investments” B.V. - podmiot z Grupy SAB - nabył wszystkie udziały w Kompanii Piwnej Sp. z o.o. oraz objął akcje w podwyższonym kapitale Browarów Tyskich stając się tym samym posiadaczem akcji uprawniających do 75% głosów na WZA. Udział sprzedaży browarów zależnych od Grupy SAB w rynku piwa w Polsce wynosił w 1998 r. ok. 21%.

Końcowym etapem konsolidacji było powołanie 5 członków Rady Nadzorczej „Lech” Browary Wielkopolski SA na członków Rady Nadzorczej Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA.

Uwzględniając większościowe udziały poszczególnych inwestorów, pozwalające na sprawowanie kontroli nad poszczególnymi spółkami oraz powiązania pomiędzy inwestorami można stwierdzić, że 83% polskiego rynku piwa jest kontrolowane przez 3 grupy kapitałowe (SAB, Heineken i Bitburger), 3 zagranicznych inwestorów branżowych (Carlsberg, Binding Brauerei i Holsten) i 1 zagranicznego inwestora finansowego (p. R.V.). Połowę pozostałej części kontrolują spółki, w których dominującymi inwestorami są ich pracownicy. Skarb Państwa kontroluje zaledwie 2% rynku. Udział poszczególnych inwestorów w kontroli rynku piwa obrazuje poniższy wykres.



Źródło : opracowanie własne DSPiP NIK na podstawie wyników kontroli.

6.2. Rynek piwa po prywatyzacji

Wzrostowi produkcji piwa w Polsce w latach 1991-1998 towarzyszyły zmiany udziału poszczególnych producentów w ogólnej sprzedaży piwa. W powyższym okresie poprawiła się pozycja rynkowa dużych browarów (sprzedających powyżej 500 tys. hl. piwa rocznie), była ona natomiast zróżnicowana w odniesieniu do browarów średnich (200 - 500 tys. hl.), a pogorszyła się w przypadku browarów najmniejszych.

W omawianym okresie najbardziej poprawiły swoją pozycję rynkową Zakłady Piwowskie „Żywiec” SA, których udział w sprzedaży wzrósł z 7% w 1993 r. do 12,8% w pierwszym półroczu 1998. Wysoki wzrost udziału w sprzedaży zanotowały także: „Elbrewery Company” Ltd. Sp. z o.o. (z 12,6% w 1993 r. do 16,7% w I półroczu 1998 r.), Browary „Warka” Sp. z o.o. (z 3,9 % do 5,7%), oraz Okocimskie Zakłady Piwowskie SA (z 7,3% do 8,7%). Wśród dużych browarów wystąpiły także przypadki pogorszenia pozycji rynkowej - co miało miejsce w przypadku Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA, sprzedających w 1993 r. 6,3% piwa a w 1998 tylko 3,3%. Po poprawie trwającej do 1995 r. Browary Tyskie „Górny Śląsk” SA zmniejszyły swój udział w ogólnej sprzedaży z 11,2% w 1995 r. do 10,3% w I półroczu 1998 r.

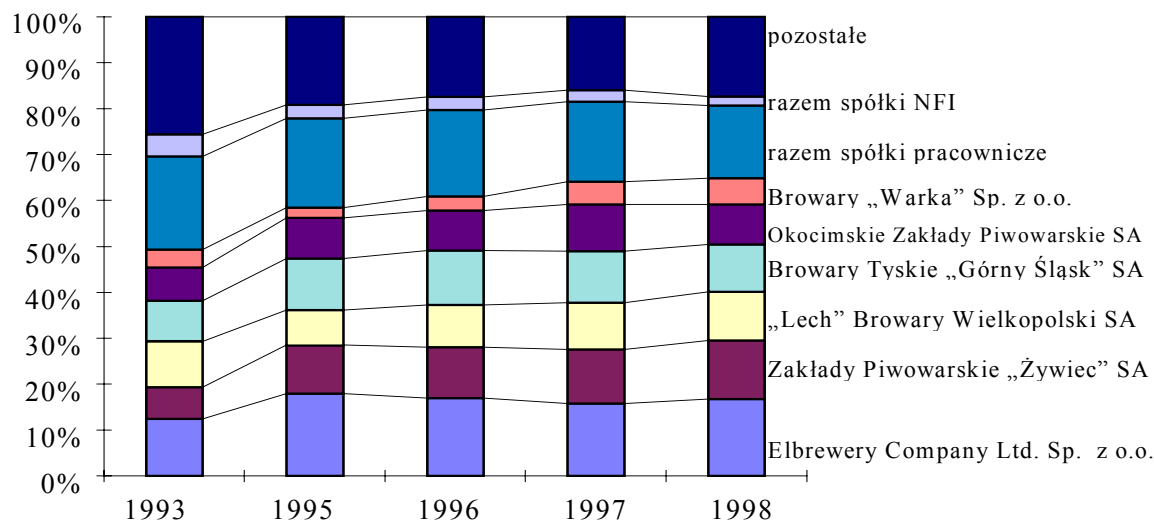
Wśród browarów o średniej wielkości poprawę pozycji rynkowej zanotowały: Browar „Dojlidy” Sp. z o.o., Zakłady Piwowskie Głubczyce SA oraz „Bosman” Browar Szczecin SA.

Ekspansja rynkowa ww. producentów piwa odbyła się kosztem zmniejszenia udziału w sprzedaży piwa przez pozostałe browary. Z analizy danych wynika, że tracą pozycję browary sprywatyzowane z udziałem spółek

pracowniczych, których udział w sprzedaży piwa zmalał z 20,3% w 1993 r. do 17,6% w I półroczu 1998 r.

Zmalał także udział w sprzedaży browarów sprywatyzowanych w ramach NFI - odpowiednio z 4,8% do 2,4%.

Zmiany udziałów w ilościowej sprzedaży piwa w okresie 1993 r. - I półrocze 1998 r. obrazuje poniższy wykres.



Źródło : opracowanie DSPiP NIK na podstawie danych z kontroli

III. POSTĘPOWANIE KONTROLNE I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

Zasięgnięcie informacji, żądanie wyjaśnień Na podstawie art. 29 ust. 2 lit. f ustawy o NIK, kontrolerzy zasięgaliby informacji od osób i jednostek niekontrolowanych, m.in. od:

- Delegatury MSP w Poznaniu, w sprawie udostępnienia kontroli umowy sprzedaży akcji „Lech” Browary Wielkopolski SA,
- byłej pracownicy MSP, w sprawie zawyżenia liczby akcji „Lech” Browary Wielkopolski SA, przeznaczonych do sprzedaży preferencyjnej,
- inspektora w Delegaturze MSP w Bielsku-Białej, w sprawie nieodpłatnego zbywania uprawnionym rolnikom akcji Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA, bez sprawdzania oświadczeń rolników,
- Delegatury MSP w Kielcach, w sprawie dochodzenia roszczeń od p. R.V. z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań umownych dotyczących udostępnienia know-how Browarom „Warka” Sp. z o.o.,

**Przesłuchania
świadków**

W trakcie kontroli ZP „Leżajsk” SA dokonano w trybie art. 42 ustawy o NIK przesłuchań 4 osób w charakterze świadków, a mianowicie 2 byłych Prezesów Zarządu ZP „Leżajsk” SA oraz byłego

Członek Zarządu i Przewodniczącego Rady Nadzorczej tej Spółki. Przedmiotem zeznań tych świadków były kwestie związane z zakupem przez ZP „Leżajsk” SA akcji Śląskich Zakładów Przemysłu Cukierniczego „Hanka” SA.

**Zastrzeżenia i
wyjaśnienia do
protokołów kontroli**

Prezes Zarządu „Lech” Browary Wielkopolski SA złożył w dnia 11 grudnia 1998 r. zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole kontroli, które zostały w całości oddalone uchwałą nr 12/99 z dnia 11 maja 1999 r.

Komisji Rozstrzygającej NIK.

Ponadto Prezes Zarządu Browarów Łódzkich SA złożył w trybie art. 59, ust. 2 ustawy o NIK dodatkowe wyjaśnienia, dotyczące sprostowania informacji o wykonaniu zobowiązań inwestycyjnych.

**Wystąpienia
pokontrolne**

Wystąpienia pokontrolne skierowano do kierowników 27 jednostek kontrolowanych, a także do: Ministra SP (w związku z kontrolą Browarów Dolnośląskich „Piast” SA i ZP „Leżajsk” SA), Wójta Gminy Grybów (w związku z kontrolą Browaru w Grybowie) oraz do 2 Naczelników Urzędów Skarbowych (w związku z kontrolą Browarów Karkonoskich SA). W wystąpieniu pokontrolnym do Ministra Skarbu Państwa dokonano także kompleksowej oceny procesu prywatyzacji branży prowadzonej przez resort oraz odniesiono się do niektórych problemów występujących w kontrolowanych jednostkach.

**Zastrzeżenia do
wystąpień
pokontrolnych**

Do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli wpłynęły zastrzeżenia Ministra SP do ocen, uwag i wniosków zawartych w 2 wystąpieniach pokontrolnych. Zastrzeżenia do oceny, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym, złożył także Zarząd Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA w Tychach.

1. Minister SP zakwestionował słusność uwagi NIK, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 16 lutego 1999 r., dotyczącej nieudzielenia odpowiedzi na wniosek nabywcy akcji Browarów Dolnośląskich „Piast” SA o odstąpienie od dochodzenia kary umownej oraz wskazał, że wniosek o wyegzekwowanie kary jest bezprzedmiotowy i spóźniony w świetle działań podjętych przez Ministerstwo. Kolegium NIK uznało zastrzeżenie Ministra SP do sformułowanej w wystąpieniu uwagi, podtrzymując jednak wniosek, że podjęte przez Ministerstwo działania zmierzają do jego realizacji ale nie stanowią jego wykonania.
2. Minister SP złożył zastrzeżenia dotyczące ocen procesów prywatyzacyjnych: ZP „Leżajsk” SA, „Browaru Szczecin” SA, Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o. oraz Browarów Górnośląskich SA w Zabrze zawartych w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 22 marca 1999 r.

Kolegium NIK oddaliło w całości zastrzeżenia, nie dzieląc argumentów Ministra SP o:

- niezasadności oceny, iż akcje ZP „Leżajsk” SA w Leżajsku zostały sprzedane firmie, która tę transakcję traktowała jako inwestycję kapitałową z zamiarem odsprzedaży akcji, co umożliwiała wadliwa konstrukcja umowy kupna akcji,
- bezzasadności zarzutu o niewyegzekwowanie kary umownej z tytułu niewykonania zobowiązania wynikającego z umowy kupna-sprzedaży akcji Browaru Szczecin SA od p. J.A., pomimo pozytywnego

dla Skarbu Państwa rozstrzygnięcia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. W ocenie Kolegium NIK, niczym nie usprawiedliwiona 15-miesięczna beczynność służb MSP oraz szybkie zbywanie dalszego pakietu akcji inwestorowi, który był zobowiązany płacić kary umowne z tytułu niewykonania zobowiązania zaciągniętego przy zakupie poprzedniej transzy, nie mogą być ocenione jako działania rzetelne i celowe,

- zakwestionowaniu negatywnej oceny dotyczącej nienaliczenia oraz niewyegzekwowania przez Ministra SP od p. J.A. (nabywcy udziałów Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o.) kar umownych z tytułu naruszenia postanowień umowy uzasadnianej przez Ministra nieokreśleniem wysokości kwoty kary przez Delegaturę MPW. Kolegium uznało, że 6-cio letni okres inercji służb Ministerstwa w pełni uzasadnia negatywną ocenę,
 - podważeniu oceny procesu prywatyzacji Browarów Górnośląskich SA w Zabrze, którego przewlekłość tłumaczył Minister brakiem chętnych na zakup akcji, ponieważ główną przeszkodą uniemożliwiającą przeprowadzenie procesu prywatyzacji był spór pomiędzy MSP a doradcą ds prywatyzacji.
3. Zastrzeżenia złożone przez Zarząd Browarów Tyskich „Górny Śląsk” SA w Tychach zostały w całości oddalone przez Komisję Odwoławczą powołaną przez Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Komisja podtrzymała m.in. ocenę zawartą w wystąpieniu pokontrolnym iż brak ogłoszeń prasowych wzywających rolników do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji spowodował złożenie oświadczeń tylko przez 14 producentów jęczmienia. Komisja nie uznała także argumentacji kontrolowanego, iż Spółka nie miała obowiązku publikowania w prasie wezwań rolników do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji. Zdaniem Komisji po stronie organów i jednostek zajmujących się prywatyzacją istniał obowiązek stworzenia warunków do realizacji prawa nieodpłatnego nabycia akcji Spółki przez rolników dostarczających surowce do produkcji. W wyniku dodatkowych czynności ustalono, że 8 dostawców jęczmienia nie wiedziało o możliwości nieodpłatnego nabycia akcji.

Wykonanie wniosków NIK Odpowiadając na wystąpienie pokontrolne z dnia 16 lutego 1999 r., oraz z dnia 22 marca 1999 r., Minister SP poinformował Izbę, w pismach z dnia 22 czerwca 1999 r. i z dnia 26 lipca 1999 r. o :

- wystąpieniu z pozwem przeciwko p. R.V. o zapłatę kary umownej w wysokości 462,7 tys. zł z tytułu niewykonania w uzgodnionym terminie podwyższenia kapitału Browarów Dolnośląskich „Piaś” SA,
- wezwaniu TABP SA do zapłaty kary umownej w kwocie 1.600 tys. zł, z tytułu nienależytego wywiązania się z postanowień umowy sprzedaży akcji ZP „Leżajsk” SA z dnia 23 stycznia 1997 r. oraz kwoty 10 tys. zł z tytułu zlecenia ponownej ekspertyzy sprawozdania rocznego z wykonania zobowiązań inwestora, a także o możliwości dochodzenia ww. kwot z weksla złożonego przez inwestora w MSP,
- podjęciu analizy możliwości powołania Zespołu ds. realizacji zobowiązań nabywcy udziałów Browarów Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o. w Olsztynie oraz o podejmowaniu dalszych kroków w celu egzekucji należnej Skarbowi Państwa kary umownej z tytułu niewykonania zobowiązań inwestycyjnych,

- ewentualności podjęcia działań egzekucyjnych wobec p. J.A. z tytułu niewykonania zobowiązań określonych w umowie zakupu akcji Browaru w Szczecinie, po prawomocnym rozstrzygnięciu skargi złożonej przez inwestora i ewentualnym nadaniu przez Sąd klauzuli wykonalności rozstrzygnięcia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej,
- wprowadzaniu do umów sprzedaży akcji na rzecz inwestorów zapisów uzależniających zbycie akcji przez kupującego od zgody Skarbu Państwa pod rygorem kar umownych, ustanawianiu kar umownych w przypadku zobowiązań niepieniężnych oraz ustanawianiu zabezpieczeń osobowych lub rzeczowych w przypadku pieniężnych zobowiązań inwestycyjnych,
- rozważaniu możliwości wytoczenia przez Skarb Państwa, w imieniu ZP „Leżajsk” SA, powództwa o odszkodowanie przeciw Zarządowi z tytułu odprawy w kwocie 24,8 tys. zł, wypłaconej b. Prezesowi Zarządu przez Spółkę a nie przez inwestora,

Adresaci pozostałych wystąpień pokontrolnych m.in. poinformowali o działaniach podjętych na rzecz realizacji zawartych w wystąpieniach wniosków, w tym :

- Zarządy Browarów: Bydgoskich, Dolnośląskich „Piaś”, „Warka” oraz Zachodnich „Lubusz” - o podjęciu realizacji wniosków pokontrolnych, zmierzających do obniżenia kosztów własnych i poprawy efektywności w działalności tych spółek.
- Prezes Zarządu Browarów Łódzkich SA - o sprostowaniu wyliczeń i dokonaniu dodatkowej wpłaty kwoty 100 tys. zł na poczet zobowiązań umownych wobec Skarbu Państwa.
- Syndyk Masy Upadłości Browarów Karkonoskich SA - o wszczęciu z nabywcą Browaru w Chojnowie postępowania negocjacyjnego w sprawie uregulowania należności (egzekucja na podstawie orzeczenia sądowego okazała się nieskuteczna wobec zadłużeń nabywcy z tytułów zaległych podatków, opłat i należności ZUS, a także wobec braku wpisu w dziale II ksiąg wieczystych nowego właściciela nieruchomości).
- Wojewoda Elbląski - o przesłaniu Ministrowi SP kopii umowy z dnia 10 października 1996 r. w którym Skarb Państwa zobowiązał się do dokonania sprzedaży 266 udziałów w Elbrewery Company Ltd Sp. z o.o. za cenę 1.080 tys. dolarów USA.

Izba poinformowana została także o okolicznościach, które wystąpiły po zakończeniu kontroli, a ich konsekwancje mogą mieć wpływ na sposób wykonania wniosków.

- Wójt Gminy Grybów poinformował Izbę, że biorąc pod uwagę dobro społeczne, Gmina rozważa możliwość umorzenia wierzytelności Browaru „Grybów” Sp. z o.o. co pozwoliłoby Spółce, zatrudniającej mieszkańców Gminy, na trwałą obecność na rynku,
- W styczniu 1999 r. Prezes Zarządu „Chmiel Polski” SA poinformował o przedstawieniu Radzie Nadzorczej Spółki wniosków Izby, dotyczących konieczności restrukturyzacji i dokapitalizowania Spółki oraz o przyjęciu ich do realizacji, a także o przygotowywaniu materiały w celu określenia optymalnego kierunku inwestowania. W kwietniu 1999 r. Prezes Zarządu i Rada Nadzorcza poinformowali Izbę, że wobec straty bilansowej za 1998 r., na Walnym Zgromadzeniu Spółki rozważana będzie uchwała co do dalszego istnienia Spółki, zgodnie z art. 430 K.h.

Zawiadomienia do organów ścigania

W związku z ujawnieniem faktów wskazujących na uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, skierowano zawiadomienia do:

- Prokuratora Rejonowego w Leżajsku, wobec 2 członków Zarządu ZP „Leżajsk” SA w Leżajsku, którzy przekroczyli swoje uprawnienia, a także nie dopełnili ciążącego na nich obowiązku w zakresie racjonalnego gospodarowania i zarządzania mieniem tego podmiotu w ten sposób, że pomimo złej kondycji ekonomiczno-finansowej Spółki dokonali w dniu 1 lipca 1997 r., bez zgody Rady Nadzorczej, zakupu akcji ŚZPC „Hanka” SA, nie analizując opłacalności tej transakcji, czym wyrządzili szkodę w mieniu ZP „Leżajsk” SA w wysokości nie mniej niż 3.964,6 tys. zł, tj. o czyn z art. 296 § 1 i 3 Kodeksu karnego. Pismem znak Ds. 395/99 z dnia 20 lipca 1999 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Leżajsku poinformowała Izbę o wszczęciu dochodzenia w powyższej sprawie.
- Prokuratora Rejonowego w Poznaniu - Stare Miasto, wobec byłego Prezesa Zarządu ZP „Leżajsk” SA, polegającego na tym, że w dniu 3 sierpnia 1998 r. w Poznaniu, nie pełniąc już tej funkcji, zawarł jako Prezes Zarządu ZP „Leżajsk” SA, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, umowę z Firmą Handlowo-Usługową Stefan Polcyn w Poznaniu ul. Lodowa 43 m. 1 na wykonanie prac remontowo-budowlanych w obiekcie w Poznaniu przy ul. Kramarskiej 26, do którego ZP „Leżajsk” SA nie posiadała tytułu prawnego, przez co wprowadził w błąd wykonawcę, narażając go na szkodę o wartości 3.856,20 zł, tj. czyn z art. 286. § 1 i 3. Kodeksu karnego.

Finansowe efekty kontroli

Finansowy wymiar nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli prywatyzacji przedsiębiorstw branży piwowarskich można określić na kwotę 26.338,7 tys. zł, na którą składają się: uszczuplenia w dochodach

Skarbu Państwa, przyznanie nienależnych świadczeń, niewykonanie zobowiązań umownych oraz inne zjawiska mające finansowy wyraz.

- uszczuplenie dochodów/przychodów Skarbu Państwa, bezpośrednio związanych z przeprowadzonymi procesami prywatyzacji wyniosło 3.005,1 tys. zł (293,2 tys. zł odzyskano), na co składają się:
 - 1.405,5 tys. zł - kara umowna za opóźnienie w podwyższeniu kapitału „Bosman” Browar Szczecin SA, niewyegzekwowana przez MSP,
 - 462,7 tys. zł - niewyegzekwowane odsetki za zwłokę w podwyższeniu kapitału Browarów Dolnośląskich „Piast” SA,
 - 378,7 tys. zł - strata Skarbu Państwa spowodowana określeniem metody waloryzacji ceny akcji „Bosman” Browar Szczecin SA w stosunku do dolara USA, a nie do wskaźnika inflacji,
 - 263,1 tys. zł - niesłusznie naliczona ulga (wraz z odsetkami) w podatku dochodowym z tytułu zwolnienia inwestycyjnego w Browarach Tyskich „Górny Śląsk” SA, (należność Skarbu Państwa odzyskano),
 - 194,8 tys. zł - obniżenie przez Ministra PW kwoty za sprzedane akcje Browarów Dolnośląskich „Piast” SA, wskutek podpisania niekorzystnego dla Skarbu Państwa aneksu do umowy sprzedaży akcji.

- 190,2 tys. zł - zawyżenie wartości akcji „Lech” Browary Wielkopolski SA, udostępnionych na warunkach preferencyjnych pracownikom i rolnikom na skutek błędnego wyliczenia kwoty ulg przez Spółkę i jej niezwyfikowania przez MSP,
- 86,9 tys. zł - zaniżenie przez MPW kwoty należności za sprzedaż drugiej transzy akcji „Bosman” Browar Szczecin SA, (należność Skarbu Państwa odzyskano)
- 23,2 tys. zł - nieterminowa realizacja zobowiązań umownych Browarów Łódzkich SA wobec Skarbu Państwa (należność Skarbu Państwa odzyskano).
- W 2 przypadkach stwierdzono niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez nabywców akcji/udziałów zobowiązań inwestycyjnych w łącznej wysokości 14.139,1 tys. zł, które powinno skutkować naliczeniem kar umownych:
 - 12.539,1 tys. zł (5.971 tys. marek niemieckich) - z tytułu niezrealizowanych zobowiązań inwestycyjnych w Browarach Warmińsko-Mazurskich Sp. z o.o.,
 - 1.600,0 tys. zł - z tytułu opóźnionego (o 2-3 dni) opłacenia podwyższenia kapitału ZP „Leżajsk” SA,
- Pozostałe, możliwe do skwantyfikowania nieprawidłowości, stanowiące skutki działań niekorzystnych dla Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz kontrolowanych spółek dotyczyły kwot w łącznej wysokości 9.194,5 tys. zł, z tego:
 - 4.503,0 tys. zł - wpłaty na kapitał Chmiel Polski SA, dokonane na rachunek likwidowanych Zakładów Chmielarskich i wykorzystane na finansowanie ich działalności, zamiast na potrzeby Spółki,
 - 3.968,5 tys. zł - szkoda w majątku ZP „Leżajsk” SA, na skutek działań b. członków jej Zarządu (w sprawach tych skierowano zawiadomienia do prokuratury),
 - 349,2 tys. zł - opłata skarbową od transakcji sprzedaży akcji SZPC „Hanka” SA, uiszczona przez ZP „Leżajsk” SA, zamiast przez kupującego,
 - 200,0 tys. zł - nagroda przyznana Zarządowi ZP „Leżajsk” SA za wyniki 1997 r., w którym to okresie Spółka ponad 2-krotnie powiększyła stratę w stosunku do roku poprzedniego,
 - 149,0 tys. zł - koszty sądowe i odszkodowania, poniesione w związku z nieprawidłowo przeprowadzonym przez AWRSP przetargiem na sprzedaż Browaru w Czarńkowie,
 - 24,8 tys. zł - kwota wypłacona Prezesowi ZP „Leżajsk” SA, tytułem odszkodowania za rozwiązanie umowy o pracę, ze środków Spółki, a nie inwestora.

Dyrektor
Departamentu Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Akceptuję:
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Ryszard Szyc

Jacek Uczkiewicz

Zatwierdzam:

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Janusz Wojciechowski

Warszawa, dnia **18** października 1999 r.